

IJA # 1717

פעדאן הוא ספר השארת הנפש

F'edon: Hu Sefer Hasharat ha-Nefesh

Mendelssohn, Moses

Berlin, 5547 (1786 or 1787)

פערלאז

הוא ספר

השארות הנפש

להתחכם השלם

רבנו משה מדעסווא

הנקרא

מענדעלס זאהן

העתיקו משפת אישכנזים

המשכיל רבנו ישרה הערשיצ'ו

כתב'ו

בבערלין

בשנת ה'תקמ"ז ל"ג

המחברת הזאת הנקראת פּעדאן, כך היתה שמה
 בין היונים על שם מחברה, הזכיר בה
 תולדות סאקראטעס האטוני. הוא היה איש גדול
 בין חסדי העמים, ומוכתר בין הכמיהם. וספר פּעדאן
 מה קרה לו עם אנשי ארצו, כי שמו עליו משפט מות,
 בעבור כי למד את העט דעת כל ישתחוו וכל יעבדו
 לאלהים אחרים, בלתי לה' לבדו. והעיד עליו המחבר
 כי גם ביום מותו היה לבו שמה. ובהתאסף אליו ראשי
 תלמידיו בבית כלאו לנחמו ולדבר על לבו, ולהראות
 לו כי השך עולם בעדם על הלקחי מהם, המה ראו כן
 תמהו, לשמוע את אשר לא האמינו, כי הוא נחם
 אותם. ובמתק שפתיו אמץ את לבבם לבלתי הורד
 דמעה על עיניו את הארץ, כי הוא הולך אל בית עולמו
 כהולך בחליל לחוג הג'. וכאשר שאלוהו למה ועל מה?
 אז רוח בינתו עבר עליהם ולמדם דעת, כי יקר המותה
 להולכים בתמים, ואדם מצא חכמה, כמותו ימצא טוב
 זחי לעולם, כי לא כמות הגוף והפרד חלקיו תמית הנפש,
 אך הרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה. כי כאשר
 באה ממדומים. כן תשוב אל המעון ההוא, ותשכון
 בטה בין ריעותיה ההולכות בהצרות ה', ושוב לה סלה.
 והוכיח דבריו אלה באטרי דעת, גם כפי דרכי המופת
 ההגיוני. ולתכלית זה הובררה המחברת הזאת, ללמד
 לבני אדם מעלת הנפש הנטועה בס', ושהיא נשארת גם
 אחרי מות הגוף, לקבל גמול כפי מעשיה. ובאמת יקר
 הלמוד הזה, כי הוא יסוד והוא אבן פנה, לכל מעשה
 צדק ומשרים ולכל מעגל טוב. כי המפחיש בהוד
 נשמת האדם, ולא יאמין שהיא חיה עולם ונותנת
 דין על מעשי, אינו נותן מקום לתורה ולמצוה,
 ובעיניו אין יתרון לאדם על הבהמה, כי הכל הבל:

לנצ"ס פ"ח מסלכות מלכים

כל המקבל שבע מצוות ונוהר לעשותן תרו זה
 מהסודי אומות העולם ויש לו חלק לעולם הבא:

לואה התעורר איש יקר מהכמה, החכם המופלא החוקר
 המפורסם, כבוד הרבני מהר"ר **מלשה ב"ר**
מנחם זצ"ל מדעסויא, והעתיק המחברת הזאת מלשון
 יוני ללשון אשכנזי, לא שהעתיקה כדרך המעתיקים בלי
 שים בה תוספות ומגרעת, אבל כמעט כל דברי המחברת
 הוציא משה מדעתו, ואת כל דברי הפץ לבו שם בפי
 סאקראטעס ותלמידיו המדברים הראשונים בענינים הללו.
 גם הישיר המופתים כפי דרכי הפלוסופיא שהמציאו
 ושיסדו אהרונני הפלוסופים הקרובים לדורנו. ומליצתו
 צחה מאד, כי גברה יד החכם המנוה זצ"ל בלשון זאת
 על כל בני גילו סופרי דורו. ויצא שם הספר בין העמים,
 ויעש המחבר ז"ל שם:

ועתה התעורר איש משכיל ונבון, צעיר בימים ועושה
 חיל, סופר ודובר צחות, היה מהר"ר **ישעי בער**
 נר"ו, אחד מיהודי סגלה בין אהינו אנשי ק"ק מיץ יע"א.
 והעתיק המחברת האשכנזית הזאת ללשונינו הקדושה,
 ובמקצת מקומות הוסיף מלין מדעתו לבאר לשונות
 סתומות שבה, ושרח ההעתקה אל יד אחד מריעיו
 הנמצא פה, בעוד החכם והנבון המחבר זצ"ל חי.
 לשאל את פיו, מה ישפוט עליה. ותשא הן בעיניו,
 ואלי אמר המחבר זצ"ל כי ישרה נפשו בה, וטובה
 היא בעיניו. ועתה כי בא מועד שיקבענה בדפוס,
 בענותנותו של החכם המעתיק נר"ו, בקש לשמוע גם
 משפט לבי על זה, ואם תישר המלאכה בעיני,
 אהיה לה גם אני מליץ אחד מני אלה להגיד לבני
 אדם ישרה:

ויעץ כי איני ממכהידי האמת תחת לשונם, ואין פחד
 אדם עלי מדבר כאשר עם לבבי, לכבוד האמת

האהוב בעיני אלהים ואדם, הנני אומר כי מלאכת ההעתקה
 הזאת רצויה בעיני, לפי שהמדרש אשר המחברת הזאת
 דורשת עליו, הוא יסוד אמנות כל חכם, ואבן פנה לכל
 מעגל טוב וכמו שאמרנו למעלה. ואם יאמר אדם אין
 אנו צריכין לעדותן של חוקרים, תורת ה' אתנו והיא
 תלמדנו כל זאת? נאמר לו יפה דברת, כי התורה
 הזאת מראשה ועד סופה, כלה אומרת כבוד על נשמת
 האדם. על היסוד הזה בנויים מצותיה ואזהרותיה,
 שאם אין דין וחשבון על מעשה האדם בשלל תורה
 ומצוה. על היסוד הזה התירה שפרכת דם כל חי,
 וחיבה מיתה על שפרכת דם אדם, ואמרה הטעם כי
 בצלם האלהים עשה את האדם (צלאסית ט' ו'), על עמוד
 זה עומדת המצוה הכוללת הכל, שהיא מצות ואהבת
 לרעך כמוך (ויקרא י"ט י"ט), וכמו שנבאר בעזרה בספר
 המדרות שאנו מוציין עתה לאור. ובהבאנו נאמר
 נעשה אדם בצלמנו כדמותנו ונו' (צלאסית ט' כ"ו).
 ויותר מכל נאמר וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן
 האדמה, ויפה באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש
 חיה (סס ז' ז'), שהכתוב הזה מלמדנו תפארת הנשמה,
 והשארותה אחר המות, יותר מכל מה שהעלו חוקרי בני
 אדם במצודות בינתם עד היום, וכמו שיתבאר גם זה
 בספר הנ"ל. אבל לא בעבור כי התורה תלמדנו כל זאת,
 בזה נבנו לדברי הקרי לב שהתבוננו בינה בענינים הללו,
 אך הענין כך הוא, התורה היא אמרת אלוה, אהת ידבר
 אלהים ורבות ישמיע, ועלינו להתבונן מדעתנו, ולחשוב
 מהשבות ישרות בעומק הענינים, ולשמוע מפי סופרים
 וספרים מכתבי יושר ודברי אמת, מה שהתבוננו ומה
 שהשנו הם בתעלומות כאלה, או יאמן לנו כי תכלית
 השגותינו לא תגיע אל ראשית אמרי אל, (שפ"ב) משכיות

מליצותיה של תורה נוצץ הענין האלהי, כי מה שעמדו
 עליו פלוסופי הדורות ברב שנים וברב יגיעה, נכתב
 בתורה ביתר שאת ויתר עז במאמר אחד צרוף ומזוקק
 שבעתים. נוסף על זה הנכואה והתורה הן בארות מים
 היום ששאבו מהן הכמי העולם כולם, קצתן האירו דבריהן
 אל עבר פניהם, וקצתן שמעו דבריהן ודעותיהן טפי אותן
 שגנה עליהן אורן, ולולי הנביאה והתורה שקדמו לכל,
 מעולם לא הגיעו בני אדם לדעת מה שנודע להם, וגם
 זה נוכיח במישור בספר הנ"ל. על כן שומר תורה
 אשרהו, כי המדבר בה איום ונורא, הוא יוצר הכל
 וידוע הכל בידעה הנשגבת גם מדרך המופת הלמודי,
 והוא הודיע לבני אדם אמרי אמת, ואשרי אדם עזי לו
 בה, דמהבונן בדבריה ובוחן מה רב יתרונה על כל
 מכתבי בני אדם עד היום הזה, כי פנים רבים יש ליתרון
 הזה, שממם יבחן תפארת התורה וגדולתה על כל, וכמו
 שהחלונו לדבר באלה בבית הראשון מטפרנו גן נעול
 (נסדל ססניעי), ואמרנו שם בסוף הדברים (דף י"ו ע"ל)
 שכל הדברים הללו הן דרכי אמונה הקרובה לשקול
 המדעי וכמו שיתבארו עוד יותר בספר המדות הנ"ל.
 כי נטע השם ביה באדם שכל ישר מתאים עם דברי
 אמת הכתובים בתורה. כי שכל האדם בטבעו ובפני עצמו
 הולך משרים, לא יש ממסלת האמת, כל עוד שאין
 יצר הלב משגה אותו ומוליכו בתהו לא דרך. לכן כל
 מה שהעלו הקרי לב בענינים הללו בארה מישור טובים
 מיון, דברי בינות הם דברי אמונה הם, ובכלל זה גם
 המופת ההגיוני, אעפ"י שהתפארו בו חוקרי בני אדם,
 שהוכיחו על ידו האמתיות שזכרתן התורה בדרך ספור
 או בדרך מצוה, גם דברי הפני שבתן, אינן אלא דברי
 אמונה, טובים לאיש ישר הולך, ואינן דומים למופתי

הלמודיות, כי ההצעות למופתי הלמודיות נמועים בטבע
 הדעת, אי אפשר לשום אדם לחלוק עליהן, אבל
 מופתי המעטאפוזיקע משאירים מקום לחרוק. ואעפ"י
 שהחוקקים את הישרה יעקשו ודבריהם שוא, ותועבת
 השכל הטוב, ס"ף סוף אינן מופתים חותכים, וכמו
 שתראה גם מתישבת החכם הגדול והפילוסוף האלהי
 סוהריר יצ"ר מקנדיאה ז"ל בספר אלים (נדף כ"ג עד ס"ט),
 ולפי שדברי החוקרים ההולכים משרים ומופתיים הם דברי
 אמונה ושכל טיב, יפה אמרנו כי האיש הישר הולך,
 ונפשו דבקה בה ובתורתו, ראוי לו להתבונן מדעתו,
 גם לקרות בספרי הקרי לב דברי בינות, לאשר ולחוק
 אמונתו, כי משכיל על דבר ימצא טוב, ורבות מחשבות
 במסלות לב איש, אם הם עולות בית אל, הם לו
 כחלונות פתוחות יאר בס אור, עמודי אמונתו יהיו,
 ואפילו כל הרוחות שבעילם באות ונושבות בה, לא ייזו
 אותה ממקומה. ולכן גם המחברת הזאת **פערדאן**,
 המלאה דרך אמונה, טוב טעם ודעת, ומפיקה דברים
 נעימים עד און שומעת, והיא כתובה בלשון צה
 אשכנזית, שאינה מובנת לכל אחינו בכל מושבותיהן
 הי, על המעתיק תבוא ברכת טוב, כי בשר צדקתה
 בקהל רב:

ואף גם זאת לדעתי ספרים כאלו שימוצאם מדברי הכמי
 העמים שהלכו בדברים רבים בדרך אמונה, אותות
 הם לבזוי חכמה ומוסר, ותוכחות לעוזבי תורה, כי כאשר
 יבינו אל מעשה העמים הקדמונים אשר לא ידעו את ה',
 גם המה גם מלכיהם שריהם וכהניהם היו משתחווים למעשה
 ידוים, איך גם ביניהם קמו אנשים יחידים, אנשי שם
 בכל חכמה ובכל מדע, כמו **פיתאגורס**, **סאקראט**,
פלאטון, וחבריהם ותלמידיהם, שהתנשאו מעל

לדיעות ההמון, ופרסמו מציאות השם ואהדתו, מציאות הנפש והשארותה אחרי המות, ותתה דין וחשבון על מעשיה, אף בי בני אדם אשר תורת ה' אחס, המלאה נתיבות החיים והשלום, שיבשו להרים יד בדעותיה ובאמונותיה, לא בצדק ולא בישרת השכל, כי אם כפי העולה על רוחם. ועל ענין קרוב לזה הוכיח הנביא לעוזבי השם שהיו בדורו, ואמר כי עברו כתים וראו, וקדר שלחו והתבוננו מאד וראו הן היתה כזאת. התימר גוי אלהים, והמה לא אלהים, ועמי המיר כבודו בלא יועיל (יכ"ג ז' י"ב):

סוף דבר תגל נפשי בראיתי צמתי לבנון צומחים בערי אשכנז, הנותנים ריח טוב. ועל פתחינו מגדים חדשים משמחי לב, לא בא כבושם הזה לפנינו, טרם הבאתי בכורי לבי מנחה לה'. ואינני מתהלל בשקר, אף לא במתת שקר, כי בזאת יתהלל המתהלל, אם על ידי השכל וידוע, האיר דרך לבני גילו ויהי מסצדיקי הרבים אנכי הסבות' בכל הטובה, מאז החילותי לדבר מעט כפי כחי בענינים אלו, ונתפשטו שני החלקים מספרי גן נעול הנדפס זה כ"ב שנה, ואחריו ספר יין לבנון והכמת שלמה ויתר באורים ומאמרים וישרים, החלו בחורי חמד ומשכילי עם לתת קול במליצה ושיר, גם קול תורה נשמע בארצנו, כי נותנים לב לבאר משפטי לשון עברי, דורשים אל נתיבותיה להבדיל בין שרשיה ושמותיה, לא היתה כזאת מקדם, וכמ"ש בפתיחה הראשונה לט' גן נעול (דף ג' ע"ג). ועד היום לא בא לידי ספר מכל אשר היה לפנינו בישראל שנתבארו בו ענינים אלו, לא כלם ולא מקצתו,

עלי

עלי לשלם תודה לה' אשר נתן בידי את זאת. גם על זה התפללתי, ואל זה קותה נפשי, שיהיו הכורינו דרך ומסלול, יעברנהו כל בן חיל וכל איש חכם לב, להוסיף מדעתו בלמודים הללו, וכמ"ש באותה הפתיחה (דף ד' ע"ג). וכאשר נשענתני על רחמיו הגדולים, ופניתי לבי לדרוש ולהורד לדעת פשטי הכתובים, וההבדלים המבדילים בין שורש לשורש, מוצאתי עצמי נעזר על הדבר, והשגתי מעט כפי כחי. ואיני אומר כי השגתי הענין כלו, או שהשלמתי המלאכה עד תומה, אבל פתחתי פתח למשכילים, זה השער לה' צדיקים יבואו בו. אני החלותי לדבר ולפרש, ומי שדעתו רחבה מדעתי יוסף אומין וירחיב הדברים, ויבא ה' את אשר שאלתי, כי אלה מפה ואלה מפה מקריבים מנחה חדשה. זה החלם לעשות, ועוד ינובון פרי תבונות גם במשונה גם בתלמוד בארה מישור, וככל אשר אמרתי במכתב דברי שלום ואמת (פסק ח'). ובארתי במכתב הרביעי (פסק י"ט וי"ט). ולכן כל עת אשר אני רואה מכתב או מאמר, או מליצה או שיר יוצא מבין אצבעות משכיל חושב מחשבות דעת, לבי שמח, ופי יגיד תהלות ה' אשר הראני כאלה. וכן קרני בראותי ההעתקה הזאת, המעידה על יושר שכל המעתיק, והמלאה ברוב המקומות מליצות צחות ונעימות, עלו לבי, ואומר הפעם אודה את ה', כי גם זה לי בן חכם ישמחני, על בן כתתי הטורים האלה לכבוד המחבר ולכבוד המלאכה, ומשירי אהודני.

תורת סאקראטעס

סאקראטעס החכם והצדיק מכל היונים נולד בעיר אטונא בשנת רצ"ב לאלף הרביעי, ושם אביו סאפראניזקוס חוצב פסלים, ואמו מילת ושמה פענערעטא. בעודו נער הנכו אביו למלאכתו וגם עשה פרי; כי לפי כותבי דברי הימים העמידו תמונת זפסילים ממעשה ידיו על חומת העיר לנוי ולתפארת. ובעת ההיא היו בארץ יון אמנים גדולים ומפורסמים במלאכה זאת עד להפליא. אהרי מות אביו וזהו ק עוד במלאכתו, לא מהשקו בה, כי אם להחיות את נפשו. בהיותו כבן שלשים שנה נלוה אליו קריטא אחד מנגידי העיר וקצינה, ובמעט ימים בהן את רחב דעתו וזכות שכלו, וידבר על לבו לעזוב את מלאכת ההציבה ולשקוד על דלתי החכמים שבדור ההוא. וסאקראטעס שמע בקילו כי את החכמה אהב, ונדבת קריטא תמכתו, ויחל ללמוד חכמת הטבע בהתמדה גדולה, ואחרי עסקו בה זמן מה התכונן כי הגיע העת לצעוד מן הקירת הענינים הסיכבים אותנו אל ידיעת האדם; ואוהבי חכמה באמת, כן דרכם תמיד בהיות ההצלחה האנושית כל מגמתם. תכלית האדם איננו לחקור על מהלך הגלגלים, טבע האויר, ומזג היסודות, אם לא תהיינה הידיעות באלה סבת הצלחתו. ולמן היום הזה והלאה הקריש עתותיו לתור ולדרוש בהכמה¹ ותחת אשר לפניו ידע לתאר את הדומם, לתת יפי דמות אדם חי אל אבני שיש, השכיל עתה לדעת איך תתאר הנפש ביפי שלמות אמתיות, ובמה תתקרב אל מקורה;

בעת

¹ צלמתי חכמה צספר הזה כונתי תמיד על מה שיקרא כלועז הסטכנזי [וועלטווייסיטיט], וכנסת המלה הזאת בכל סלטינות הוא רק על המזג והמסכים עם כסרון הסטכנסה, וכן מלת חכמה צלסיק;

יעבור סער מים יגרוש בם רפוש

רוח טוב פי יעבור יהיו לטהור

בן סכלות ופחיתות מעבירים נפש

רוח בין פי יעבור תהיה לוהר

ישי! רוח בנה צניף ראשך

על בן דבר צחות לא צר כחך

יען מהון רב יקרה לך נפשך

לחקור את הפארה עבר רוחך

במריק שמן מקלי אל כלי

יהן אל אפים ריח גיחוח

בן פריק לשפת עבר משפת פלאי

משכרתך רבה לעמלך חלף

קנאת סופרים תעיר הוסיף בם כח

ירבו יודעי דעה על אהר אלף

מאת

אוהב חכמים ושמה בכבודם

נפתלי הירץ וויל.

בעת הזאת היו בכל ערי היונים כותות אנשי מרמה, אשר מלאו לבם להתכבד בשם סאפיסטן⁽¹⁾, שם, אשר לרוע מעשיהם, נהבך רחופה אל כל הנקרא בו. והיה דרך אלה לתת מופתים כוזבים על כל הבלי שוא אשר נשרשו בלב ההמון, ויעשו שם בארץ, מהם למרו ברבים כל מלאכת מחשבת, דברו בועד על המדות והאמונה, וגם בתי חינוך הנערים. היו תחת פקידתם. וכהני האלילים מנשאים אותם, תחת אשר המה מתעים את העם להאמין כל דבר המרבה כבוד ועשר מוריהם; ובדעתם כי צחות הלשון ופי המליצה יקר מאוד במדינות החפשיות⁽²⁾; כי יושביהן אהבו שמוע את כל הנוגע לעניי הנהגת האומה, וכי חשק איש המוני בספור דברים מפליאים. כינו תמיד בדברים לפני העם להכניס בדבריהם ספורים מתמיהים, גם דברים מהנהגת הממלכה. ועל דרך זה מצאו הן תמיד בעיני שומעיהם והיה שכרם נדבות רבות ויקרות מאת כל אשר השיגה ידו. והכלל הזה היה להם ליסוד מוסד, כי יש ביד האדם לומר על טוב רע, ועל רע טוב, ולהזיק גם שניהם על פי הקשים בונים על אדני מהו באמת, אך מספיקים לבלבל דעת השומע ולנטוע שקר בלבבו; ואותו תמיד

(1) סוראס שם סאפיסט כפי הכתוב הללוניס, מורה סחכס, אך סיוכיס חללוסו ונספך לקלון, כי עתה יאמר סאפיסט נכסונות ענוים, על איש מרמית סידע לסמתיק שוא וכזב עד לסטעות לז סמונע סלמי יודע לנחון דכרי על פי כללי סניון סלונתיס וכלטוננו נקראו בעלי סקס ססטעסס;
(2) מדינות סספסיות סן אסר יקרא סלועו דעפוליקן, כמו עתה מדינת נאכדלמערדיקא, שווייץ, דנעקף, וכן סיתס אז עמלכת סטונל. ולסיות כללס סמלכס ציד כללות סלונס, וכלמסלף יושני סלכך לפקס על לרכי סכלל, יניד כל אסד דעמי; לכן לטון למודיס ולמות סדכור יקר עאלור כי נקל ליודע לכלכל דכר נחמסס לססוך לז רכיס עד יסכיימו עמו;

תמיד שמרו להטות כל הנדבק אחריהם מדרך האמת אל נתיב הושך ועקלקלות, הן לטובת עצמם, או לטובת אלה אשר השתתפו עמם. ונקלה בעיניהם להרוס עמודי המדות, לעורר מדנים, להפר דתי גוי חפשי ולהכניעו תחת מוטות און; כי להרבות עשר וגדולה כל מנמטם יהיה על איזה אופן שיהיה רק אם תוענת לבנם מעין המוני תסתתר:

ובריות קשר אמיץ ביניהם ובין כהני האלילים, העידו אלה כי הסאפיסטן מחזיקי האמונה, ומדריכים את העם בדרך הישר לכבד את האלילים ולשמור עבודתם. ולכן גם בעיני המשכיל, האוהב את האמת יותר מנפשו, ומשאונם והמונם לא יחת, ה"י הדבר קשה להלחם עמהם ביד רמה, סן בהגלות תרמית כת האחת יגולה גם קלון השנית, ויסתעף בזיון והשפלת אמונת הארץ לעין כל, ותחת אשר דמה לעשות טוב יעשה רע; כי כל האמונות היוחד כוזבות והיותר נשחתות, לא יתכן שלא תעצרנה ידי רבים מחטוא בסתר אהלם, ולולי יראתן על פניהם תחיינה כל התועבות בשחוק להם:

והנה סאקראטעס בקנאתו את קנאת האמת בקרב הארץ, לא לבד הוצרך תחלה לטהר רעיונו מכל הדעות הנפסדות, מכל הנדים אשר נשרשו בלבו משדי אמו, להתגרות אחרי כן עם אנשי מרמה אשר כביר מצאה ידם, ולפקדם עינים עורות, כי אם גם להשתמר מאוד לבלי תחולל אמונת הארץ מכל וכל, סן יולד מזה, כאשר אמרנו הפסד המדות ונמול תורת האדם, וישוב העם להיות פרוע ומשחת. וכל זה בחן וידע, ולא מענו להאיר עיני אנשים, לעורר לבנם ולשפוך רוח החכמה בינותם. בעוצם בינתו הגיע אל ידיעת אחדות הבורא והשגחתו, אל ידיעת הנמול והעיוש, התבונן כגודל חסדי עליון על יצוריו

יצוריו, ובעת אשר נתחילו אלה לו מצד הערת השכל
 התנדב להיות משולל מכל תענוג וטוב זמני, להיות עשוק
 ורצוץ כל הימים, ברר לסכול מרדת העוני, שנאת
 והרפת הסאפיסטען, מהסתיר דברי יקר ואמת. עד
 אחרית התאכזרו שונאיו לשאול את נפשו גם אותה מסר
 והוא מחזיק בתמהו:

ועם היותו מתאמץ למלאות כונתו הנשגבה, לא התרפה לאטונא,
 בעבודתו לטוב ארץ מולדתו ככל אחיו. ככן שלשים ביתר עוז כי מעשה הסאפיסטן אך מוקש להם. בבתים,
 וששה שנה יצא בצבא על עם אשר מרד בממלכת אטונא ברחובות, בכתי מרחצאות ובכל מקום אשר פגע באיש
 וימאן תת המס אשר הושם עליו ואשר נתן מימים רביעם. מוכשר לקבל דברי חפץ, התוכח עמו על הטוב ועל הרע,
 בימי ההורף באתה העיר במצור, וכל היל אטונא התכסו על הצדק והרשע, וגלה לו אמרי יושר מהשנחה העליונה,
 בבגדי חטים להנצל מקרה הנורא, אך הוא הלך יחף כמנהגו תכונת הבורא על הנבראים, מעניני חובות האדם לארץ
 מאז ואת בגדיו לא שנה, למען חזק מזג גופו לכל עבודה מולדתו, מחובות אב לבניו, מבעל לאשתו, ומה הנה
 קשה. גם לבבו כל יחת לכל בלהות ופגעי הזמן, בהיותו חמשים הישרים בעיני אלהים, ומה המתעבים, ואיך
 ראשון תמיד לסכן את נפשו בתוך הלוחמים. אחרי כלות תקרב בעל השכל אל הצלחה האמתית וכו'. לא כמתנשא
 המלחמה העידו עליו פה אחר כי הגדיל לעשות, והוסכם לאמר, כבר מצאתי חכמה, אך כמהלה פני רעהו לחקור
 לתת לו מנת רב פעלים לכבוד ולתפארת¹ ולא קבלה, חד לבוא עד תכונתה. והיה מנהגו להחל בשאלות וחקירות
 ובקש שתנתן לרעהו אלסיביאר אשר אהב. וכן בזה לעיור קלות, לברר היטב תשובות הנשאל ולנהלו על דרך זה
 תשוקה בלבו הרך לעולל עלילות אשר יהיו לו לתפארת. לאט לאט מענין לענין עד אשר יבוא על פי תשובותיו
 אם תקום עוד מלחמה. וכותבי דברי הימים הגידו כי היה צמץ אל מרכז המבוקש, באופן שלא נדמה כשומע חכמה
 אז דבר כבד מאוד גם במחנה גם בעיר אטונא, רבים מפי בורה. אך כאלו הוא השיגה בחקרו. בזה אני עושה
 מתו ויתרם נפלו למשכב, ואך בסאקראטעס לא הי' נגף. ואמי, אמר כמה פעמים בשחוק, היא עמדה מלדת, אבל
 ועם שאין זה מופת על היותו בריא אולם וחזק בכנין ויא חכמת לב לעזור לכל הרה. ללדת; כן אני על פי שאלותי
 איבריו², ידענו מספרי כל מכיורו כי כן היה באמת.

ובעזיבת

¹ ידוע כי לאיש עושה טייל צוללסניס, ימן סונלך או טר
 סלכס עמן יקר או יגלסלו, וכן עכססס עד סיסס ;

² סכמי סרפוסס יגידו על פי סכסיון, כי צאגסס ינמוסו
 יותר עס ציליסס וכפלי כס, סססלססס וכפי סמוג .

ובעזיבת הסותרת, בהרחקת כל דבר ענוג ורך, בהתרגל
 לכל עבודה קשה שמר את גופו ממחלה כל ימיו :

אך בהיותו בשדה עם אנשי הצבא לא שכח את החכמה,
 כי לפעמים ראוהו עומד כעשירים וארבע שעות על
 מצב אחר, נלכד בעומק העיון ממש בלי תנועה, כאלו
 נפשו עזבה את גייתו. ככלות המלחמה נגד המורדים שב
 להתרפה לאטונא, ואז החל ללמד את העם חכמה ודעת, ולהראותם
 ביתר עוז כי מעשה הסאפיסטן אך מוקש להם. בבתים,
 ברחובות, בכתי מרחצאות ובכל מקום אשר פגע באיש
 מוכשר לקבל דברי חפץ, התוכח עמו על הטוב ועל הרע,
 כמנהגו תכונת הבורא על הנבראים, מעניני חובות האדם לארץ
 מולדתו, מחובות אב לבניו, מבעל לאשתו, ומה הנה
 הישרים בעיני אלהים, ומה המתעבים, ואיך
 כלות תקרב בעל השכל אל הצלחה האמתית וכו'. לא כמתנשא
 המלחמה העידו עליו פה אחר כי הגדיל לעשות, והוסכם לאמר, כבר מצאתי חכמה, אך כמהלה פני רעהו לחקור
 לתת לו מנת רב פעלים לכבוד ולתפארת¹ ולא קבלה, חד לבוא עד תכונתה. והיה מנהגו להחל בשאלות וחקירות
 ובקש שתנתן לרעהו אלסיביאר אשר אהב. וכן בזה לעיור קלות, לברר היטב תשובות הנשאל ולנהלו על דרך זה
 תשוקה בלבו הרך לעולל עלילות אשר יהיו לו לתפארת. לאט לאט מענין לענין עד אשר יבוא על פי תשובותיו
 אם תקום עוד מלחמה. וכותבי דברי הימים הגידו כי היה צמץ אל מרכז המבוקש, באופן שלא נדמה כשומע חכמה
 אז דבר כבד מאוד גם במחנה גם בעיר אטונא, רבים מפי בורה. אך כאלו הוא השיגה בחקרו. בזה אני עושה
 מתו ויתרם נפלו למשכב, ואך בסאקראטעס לא הי' נגף. ואמי, אמר כמה פעמים בשחוק, היא עמדה מלדת, אבל
 ועם שאין זה מופת על היותו בריא אולם וחזק בכנין ויא חכמת לב לעזור לכל הרה. ללדת; כן אני על פי שאלותי
 איבריו², ידענו מספרי כל מכיורו כי כן היה באמת.

עוזר אני את רעי להוציא לאור פרי תבונתם :

הזה הי' באמת חיותר נאות לנצח הסאפיסטען ;
 כי להיותם בעלי מליצה ולשונם לשון למודים
 קל להם ליפות כזביהם, להסתיר חסרון המופת ביצוריו
 ולהעתיק בתהבולה נפש השומעת מבחינת יסוד
 וענין. עד ידמה לה שוא והבל מתחפש בלבוש המליצה,

כחכמה

כהכמה נשגבה ואמת מוכרח, ובוזה מצאו חן תמיד בדברים
 במקלות, וכל שומעיהם מהאו קף ושמתו בהכמתם המדמה.
 והם נאות עמו, בראותם ההמון נלכד ברשתם, ויבזו בלבבותם
 מתי מעט המכונים. אבל מה עשה סאקראטעס? גם הוא
 הכה קף בתוך הבאים וקרא, פלא! אך השכיל לשאול
 איזה שאלות רחוקות מענין הנרצה והמה השיבו עליהן.
 כי כאולה נחשבו למו. וישב וישאל עוד שנית ויקרב מעט
 מעט אל הכונה, והכריחם תמיד לברר תשובתם באר היטב
 ובקצרה, מבלי תת להם מקום לנשות מן הענין המבוקש,
 עד הביאם בנתיב צר, ונגד עיניהם שוא ואון כהלכת
 המסתעף מהכללים הכוזבים אשר נשענו עליהם, מאין
 דרך ימין ושמאל להסב לב השומע בתחבולת המליצה,
 או נמלאו חמה ודברו גדולות והוא לא שנה את טעמו, רק
 במתק שפה הוסיף לבאר ולפרש דעתם ולהראות הסכלות
 וההתנגדות אשר תסתעפנה מהם עד היותן מוחש לכל,
 ועל דרך זה היו לשחוק גם בעיני תלמידיהם:

אמנם בדברים הנזערים אל האמונה היה זה יסוד מוסד
 לו תמיד. כל דעה ולמוד אשר יהיה ממנו הפסד
 המדות ובטול תורת האדם, ועייז מניעת ההצלחה המדינית;
 כא המל ולא כסה עליהם, אך שם כל מאמצי כח
 לבטלם ולגלות שקדם בפני האפיסטען ובמעמד העם
 ומסוג זה, כל הלמודים הכוזבים המיחסים עול אל ההשגחה
 העליונה, הדעות הבלתי נכונות בתארי האלקות, בגמון
 ועונש וכדומה. בשמעו כאלה מעולם לא החריש, מתחזק
 ללחם מלחמת האמת בכל יכלתו בלב נכון ובטוח בלי מור
 ויראה, גם יראת המות לא תעצרהו, ויגיד עליו סופו
 אבל הלמודים הנכזבים בעיון, אך רחוקים ממעשה ב
 אדם, ואי אפשר שיתחזה מהם התפעלות במדות, והמו
 מוסדות מנהגי האמונה, לא לכד מחסום שם לפיו לב
 גלות

גלות כי שוא חמה, אף גם הודה בהם ושמר את העבודה
 והדת הבנויות עליהם. וכאשר שאלוהו על אמתת דעתו
 באלה, חתר להסב הדבור אל ענין אחר, ובאין יכולת
 התנצל בקוצר שכלו ואמר כי הדבר למעלה מהשנתו:
ובזה היו מנהגו לו לכסות עינים. כי אחרי אשר מעולם
 לא התפאר היות מורה והכם יודע כל; אחרי אשר
 מעולם לא אמר לשומעיו: האמינו, זאת חקרתי וכן היא,
 אך השכיל תמיד להוציא האמת מפייהם בשאלותיו: לכן
 גם בעת אשר היו דבר נעלם ממנו, או סחד להגידו, לא
 בוש מהודות בקהל רב, דבר זה אין אתי ולא ידעתי.
 רחוק ממנו שגעון ומסכלות רבים מהחכמים אשר להרפה
 יחשבו כי יהיה דבר נסתר משכרם הבהיר, ובגאון לבנם
 ינעם להם כי יאמין זולתם שיש לאל ידם לפתור כל סתום,
 ולהתיר כל ספק, וזה יביאם אל סוגי השנונות והשבושים,
 אשר אם מפי אחרים ישמעו, ישחקו חמה וילעגו. לא
 כן דרך סאקראטעס, אם לא היו ענין הנשאל ברור ואמת
 אצלו שמח להודות כי אין בידו להשיב נכונה, בהיותו
 קצר שכל מהבין אמתתו. והיו רגיל לאמר לתלמידיו,
 אם חכמתי, כל חכמתי היא, בדעתי שאיני יודע כל
 מאומה ותרב תהלת סאקראטעס בכל ארץ יון, ושמעו
 חולך בכל המדינות. ויבואו נכבדים ומשכילים ממרחק
 לשמוע חכמתו. ורבים מאוהביו מסרו נפש, לגודל השקם
 להיות אתו יום ביומו; כי פעם אחת צו אנשי אטונא
 בעונש מות לבל יהיה מדרך קף רגל ליושבי העיר מעגארא
 על כל אדמת ממשלתם. והסכנה העצומה הזאת לא עצרה
 את עקלודעם ממעגארא מבוא אל סאקראטעס יום יום,
 בערב התחפש בשמלת אשה ובא מעירו לאטונא (מהלך
 עשרים אלף פסיעות) ובבוקר בטרם יעלה השחר שב כן
 לביתו. בכל זאת היה סאקראטעס תמיד בתכלית העוני.

כי מאן לקבל שכר מתרמידיו , אף כי ידע שלא יעזבוהו
 אם הוּן ומתן רב יושע עליהם . הגם היתה קסאנטיף אשתו ,
 כפי כותבי דברי הימים , רעת המזג וסרה טעם , ואף גם
 בנים היו לו אשר כל מחסורם עליו , בכל זאת נצחה נפשו
 הנקיה את האהבה הטבעית , ויש שכמו לסכול ריב מדון
 אשת חיקו , ובהר לפשוט יד אל מתת נדיב בעת דחקו ,
 מקחו כסף תמור הכמה אשר למד את בני דורו : כי
 בהיות הסאפיסטען רודפי בצע מעשקות , ותכלית מעשיהם
 לאסף הוּן תחת הכזבים אשר למדו , וכל נבלה נקלה
 בעיניהם אם רק זהב ישיגו על ידה , שפט הוא להרחיק
 דרכיו מדרכיהם תכלית הרחוק , לבלי יתן שמץ דופי בכונותיו
 הזכות , ולא יתנצלו בשום צד במעשיו :

כצאת חיל אטונא עוד למלחמה נגד יושבי בעאטיא ,
 התנדב גם הוא שנית בתוכם , ותהי המערכה
 לקראת דעליוּם . ויכו אנשי בעאטיא את חיל אטונא מכה
 רבה ויפנו עירף וינסו . וסאקראטעס עשה חיל עד להפליא ,
 ובראותו את כל העם בורח , נסוג אחר , לא בחפזוּן ולא
 במהומה , כי אם הולך לתמו , וברלוף איש אחריו עמד
 להלחם . בלכתו ראה אחד מאוהביו קסענאפאן שמו ,
 פצוע ומכה הרב נופל מעל הרכב , וירץ וישימהו על שכמו
 ויביאהו אל מקום מחסה ומסתור מכף אויב . ואמר אז
 לאכעס שר צבא אטונא אל מהנהו : לו הי' ללב כולכם
 כלבב סאקראטעס לא נסתם כיום לפני אויביכם :

כמעט שב הצבא מדעליוּם נשענה תרועת מלחמה
 בממלכת אטונא , כי בא בראזידאס שר צבא
 מיקרון , ויצר על ערי ממשלתם במהוּן טהראציען , ובחוכן
 העיר הגדולה אמפיפאליס , ויקחם מידם . אז נפקדו כל
 אנשי מלחמה עוד , ויהי סאקראטעס גם בפעם הזאת
 עמהם לשרת את ארץ מולדתו בכל יכלתו , אבל מאז
 והלאה

והלאה לא יצא מקיר העיר הוצה ער יום מותו , ורוב ימיו
 כלה עם בתוריו חמד , אוהביו ורעיו להורותם דרכי החכמה
 ולהצמיח אהבת הטוב והצדק בלבבותם :

והנה כאשר אמרנו , בהיות ההצדקה האנושית כל מנתו
 וחפצו , שם לבו תמיד לטהר את הארץ מכל
 הדעות הכוזבות המשביתות דתי יושר ומרבות עול וחמס
 בין הבריות . גם פחד לא תנעתהו מנלות ברבים חרפת
 דעות כאלה המפירות השלום המדיני . בין היונים היתה
 אמונה נשרשת מימים קדמונים , כי נפש האדם אשר
 קבורה לא היתה לו , תשוטט כמו מאת שנה על
 שפת נהלי אש וגפרית , מבלי עבור להגיע עד מקום
 מנוחתה . ועם היות כונת מחוקקי היונים משבחת בעצמה ,
 אבל בימיו הרסו העם גדר הכונה הנכונה , ורצחו רבים
 מאנשי שם בגלל דבר זה . פעם אחת נלחם חיל אטונא
 את חיל מוקרון , קרוב לאיי ארגינוס ונצחהו . וכאשר
 רצו שרי אניות אטונא להתור להשיב היבשה לקבור את
 החללים לא יכלו . כי הים הולך וסוער , בשוּבם העירה ,
 התאסף ההמוּן ויתן קול לאמר , דמיהם במ . וסאקראטעס
 ביום ההוא היה גביר המשים האנשים הנודעים בשם
 פריטאנען¹ ותהי המהימה גדולה מאוד , יען אשר רבים
 מנדולי

¹ כל עם אטיולא נחלק לעשרה שבטים וכל שבט צמר
 משנמו חמשים איש ונחן שלשים שנה ונעלה , באופן שנספר
 כל השבטים חמש מאות . ועל דרך זה נכתרו , כל עם איש
 סרואי להסתננות מרות על לוח קטן נחשת וכמון אל סקופס :
 ואל קופס אחרת נחמו פולין כנספר סוז , ורק חמשים ועם
 לנשים וסאכר שמורים , וכלתם לוח אחד נוקפס השחם , כן
 סולילו מול מלחמה , ועם מי אשר עלם מול לנן נמנה צמח
 חמש מאות סאכסים סאלס , וסימם ונעשלתם על כל לנכי
 סענלכס , הם דכרו לנחלתם או לשלום , כל סאולכות סיו
 צדיסס , ועל פיסס יתאסף סעס לסאכסים על כל דנר גדול .

מנדולי העיר קנאו באנשי חיל האלה אשר הכו את צבו

מוקרון, וגם כהני האלילים והסאפיסטען השליכו אי צרת אחיו, וביותר על ראותו במספר אנשי הבליעל האלה את אבנו, ויאיצו העם בשופטים ההמשים לענשם מות איש אחד קריטאס שמו, אשר לפנים היה מהמקשיבים ורבים מהשופטים חשבו באמת כי הטאתם גדולה, והאחרון לקולו, ועתה נהפך לבנו לאויב לו. וסבת שנאתו היתה מיראת ההמון הסכימו גם הם להמיתם. ואך סאקראטעס כי הוכיחו סאקראטעס כמה פעמים בעודנו תלמידו, ודבר לבדו עמד להצדיקם, ויבו שאון כל שונאיהם ומחמת הע אחו קישות אודת מעשים מגונים אשר נשמעו עליו אז:

לא פחד, ויוכה את כל הקמים לאמור: דעו כי רע ולמען מצוא עליה עליו התחכם הנבל הזה עם חבירו גדולה אתם עושים, דם נקיים אתם שופכים היום בזרוע קאהרויקלעס אשר נבחרו למחוקקים, לתת דת ובכר דבריו לא הצליח, וימתו אנשים מבני העיר על דנבל ילמד איש חכמת הדבור והמליצה את בחוריו העיר.

זה לשמצה בקציהם ולהרפה לכל יושב הארץ, לתקופזמן מה אחרי כן הגד להם כי סאקראטעס לא הסתיר את השנה נברה יד מוקרון ויכו את כל חיל אטונא לפי חרז אשר בלבו עליהם, וכי בקהל רב אמר: אויל הרועה וגם עיר הממלכה באה במצור לפניהם וילכדה, וירדו בהמתפאר להיות רועה טוב, ועדרו מעט ודל יום יום תחת כרצונם. וקרוב לודאי היתה סבת הצלחתם, חסד שידו; אך אויל ממנו המתנאה בשם שופט צדק ומושל חכם, חיל יודעי מלחמה בעם אטונא:

וליואנדער שר צבא מוקרון אשר כבש את העיר, הרחיו. וישתחו להגיד לו לבוא לפניהם. כבואו הראו לו מהעם שלשים אנשים עושי רצונו וישוכפתשגן הדת, וצוהו לכלי הוסף דבר עם הצעיר לימים —

שופטים, הם הנקראים בשם שלשים העריצים², ובאמאת אשר צייתם איננו מבואר היטב, אמר סאקראטעס, הרעו לעשות משונאים היותר אכזרים; רצצו עשקו בנהיש את נפשיכם להשיבני דבר — כן ענהו — הנני הנני, אשר יכלו, על רבים מנכבדי העיר העלילו כי נתנו אמר הוא לשמור מצותכם, אך הגידו לי מה זה תודיע למרוד וירצחו על פיוסם, אלה הגלו אלה גזלו, לא היתחכמת המליצה להוגים בה, אם לדבר צדק או תהפוכות? רעה אשר חדלו לעשות. ויתאבל סאקראטעס מאור עם צדק אחריש אתאפק לבלי אמור לך בשנים איך

צרת ישיג שפת צדק, ואם תהפוכות, בטחו כי לא תהיה צרת זאת מדי להם:

ורק הסנטיס ונטצט אחד ונטלו כלמד ונטך מנטס סצונוט ואלמריסס מונטיס אפרים עד כלות חור כל סצט וסצט. וסמנטס סציוסס ונטטליס נקראו נצטון יון סריטאנטן. ומסס עשירי לטטיס ומתדטיס מדי סצונו סצצונו. ולמד ונטס זולט סעסס סיי נגיד על כלס, צירו סיו ונטמסות ססעניס, ונטמסס ססולנסות וכל כלי נמחסי, ונונטלמו רק יוט אחד ופעס אחנו קצב לימי הכחרות, עד כמה יהיה איש רך בשנים? כל ימי חייו. ונעת אסר סרטיע סעס אס סרי ססניות לכל עוד, ענהו, אשר לא יוכר שבת על כסא משפט, ססטיסי סיי סלקלסטעס נגיד:

² דיל דכייסיג טיכלאנטן: אמר הוא, הלא אשאלנו בכמה זה? — כן בלי ספק, אכל

אבל כן דרכך לשאול שאלות אחרות אשר ידעת מאוד, שם האחד אניטום, השני מעליטום, והשלישי ליקאן. מאלה הדל לך — ואם שאל ישאל אותי הרך בשנים: אלה קשרו עם הסאפיסטען להבאיש ריחו בעיני כל יושבי איה בית קאהריקלעס או קריטיאס, האוכל השיב לו? העיר, ולהעליל עליו אחיכי לפני השופטים. וילכו ויספרו כן, כן! ענהו, אבל הדל ממשל משלים, מעדר, ורועה, באזני כל איש לאמר: כי נשחת קריטיאס בהיותו מתלמידי זכדומה — ואחרי היות דרכי מעולם, הוסיף סאקראטעס, סאקראטעס, ורק ממנו למד לעכור את הארץ כאשר לקרב אל ההוש על ידי משלים כאלה, השגות מצדק מצאה ידו. היודע טבע ההמון כמה מהיר הוא להאמין וישר, וקדושת המדות, הגם מזה אהדל? — בודאי דברי כל מלשין ומה נקל להסתור; לא יתפלא על עם אמד קאריקלעס. זכור את אשר אמרנו כך, פן ימעט העדה אטונא בתתו לב אל דבת לשון אנשי רמיה, אף כי ידע כי יסירוך משם:

ויבז סאקראטעס גם אותם גם דתיים, ולא שנה דרכי מיראתם, אך התמיד להורות מעשי צדק ויושר אשר יעשה האדם והי בהם. בכל זאת פחדו הלוחצים האלה לשלוח בו יד על דבר זה לבדו ויבקשו תואנה. ויבחרו אותו ואתו ארבעה אנשים מיושבי העיר, לדרך אחר האיש לעאן מסאלאמין לתפשו ולהוליכו לאטונא להמיתו. וימאן סאקראטעס להיות אתם, ויאמר הלילה כי אתן יד להרגו נקי — מדעתך אמר לו קאהריקלעס, לעשות ככל העולה על רוחך, למרוד בשופטיך תמיד מבלי העלות חמה? — הנני, ענה הוא, הנני, עצו, עצו, שפכו עלי כל המתכם, אני אשא אני אסבול, אך עולה אל תפעל ידי. וישתוממו האנשים על גדל לבבו ויחרישו. אמנם אדה לא האריכו עוד ברשתם, כי נלאה העם לשאת עול עוכרי ארץ, ויקומו וימרודו ויהרגו מהם רב ויתרם גרשו מן העיר, ולולי זאת לא נצל סאקראטעס מידם:

והתשקוט הארץ והממלכה נכונה כאשר היתה, אך סאקראטעס לא מצא מנוח, שנאה נושנת ערה מדנים, וכהני האיליים עם הסאפיסטען עדן לרמו ארבו, והיו דבריהם עם שלשה אנשים, בני בליעל ואנשי חמס, אשר עד דור אחרון לא יסף זכרם להרפה ולקללה, שם

ואלסיביאד תלמידו אשר אהב מאוד שבר פעם אחת כטוב לבבו ביין, אחד מאלילי מסכה הנצב באחת מרחובות העיר, בזדון. גם את זאת לא שכחו שונאיו להעמיסו לאון לו באמרם, ממנו ילמדו כל הבהורים להלל ולבנות את אמנות הארץ. ובאמת לא היה דבר מתנגד יותר אל כללי סאקראטעס ומנהגיו, מחלל אמונה גרשת בלב ההמון, אם לא יולד ממנה הפסד המדות. אף כי ידע היתה כוזבת:

והנה המלשינים האלה אחרי הצותם אש המריבה בין העם, בקש אניטום מאת ראשי העיר להקהיל המשפט הנקרא בלשון יון העליעא⁽¹⁾, באמרו כי צעקת כל הארץ על סאקראטעס, וכי חטא בנפשו בהפיר את דתי הממלכה; במה שאיננו עובד את האיליים ומחשבותיו שונות ממחשבות זולתו בעיני האלקות; וכיותר, בעותו דרכי

(1) טעם המלה זאת: לעיני הטעם; כי לפני כל העם חמת הסמים יטנו הסופטים למקור חם סדין. וביס טס נקוס עיומד אל המלנים, וכל חמד טוכסס לדבר ולכליץ לפניסס סן לזכות סן למיזב ונפסכר הסופטים על פי רוב טננס מלות חסטים ונמכרו על פי גולל;

דרכי כל נער ורך בשנים הרגיל אצלו, בהטותו לשקך את המקדש והיקר בעיני כל:

ורבים מאוהבי סאקראטסס מהרו לכתוב למענו מכתבי התנצלות, הוצק עליהם חן רפי המליצה, וכאשר הראהו לו, אמר: לשונכם לשון זהב רעי! אך לא יאות לוקן כמותי לפתות שופטי במליצות נעימות. תושע לי האמת. ואם אין יעבור עלי מה. — קום כתוב אתה, אמרו לו אוהביו, מכתב התנצלות. למען יהיה בפיך לפני המשפט — בן היה דעתי, ענהו הוא, אבל לא עלתה בידי ואולי מן השמים עכבונני, למען אפרד מכם בטרם יבואו הימים אשר אין בהם הפץ. בטרם תבואנה מהרת הזקנה ואהי למשא גם לי גם לכם.

ביום המגבל התאספו השופטים. ויעמדו אניטוס, מעליטוס וליקאן לפניהם, ויעלו זה אחר זה אל מקום המליצים וידברו נגד סאקראטסס, וכמו נחש שנגנו לשונם, גרפו אותו כחשו לו, וחטאת לבבם אמרי פיו לתת דופי באיש חסיד, אהריהם נגש הוא, בלי פחד וחרדה, מבלי התחנן ובכות להעיר המלת השופטים, כפי המנהג אז, אך כאיש רוחו נכון ובושה בנקיון לבבו, וידבר דבריו כאשר הקרתה האמת בפיו, דברים נכונים מבלי מליצות נערכות, רק התאמץ להוכיח ישרו, לכתוב את אשר העמיסו עליו, להראות כי המת השנאה על שפתם וכי כל דבריהם שוא ואון, וקצתם מתנודים אל קצתם, ואל השופטים דבר נכבדות כפי דרכי הצניעות והמוסר, אך בחזק לבב, בלי הללקלות ובלי הכנעה. וכמה פעמים הוצרך להפסיק באמצע מאמר, מפני קול רוגנים, ובה חתם דבריו. אל נא יחר אפיקם יושבי אטונא! כי רא עשיתי אני היום כמעשה כל הנשפטים בזה, לא הורדתי דמעה: לא הבאתי

הנה את בני קרובי ומיודעי להעיר חמלתכם. לא מנבהות לב חדרתי מעשות ככה, כי דרך נאה וגאון לא ידעתי, אך לא ישר בעיני לבקש תחבולות להטות לב השופט, ובמקום דין אין רחמים. ומה גם כי השבועה עליכם, לשמור חקי משפט דחתוך הדין על פי היושר, ולבלי סור מנתיבותיו אחרי רגשת לבבכם. אם פשעתי, כי אקונן ואבכה למען תמו משפט, או גם אתכם אחטא, או השבתי עליכם און, ואם חף אני מפשע מה אזעק ואשוע? לא כן אחי! את האלהים אני ירא, חלילה לי להרבות בכי ותחנונים ולעקל משפט במליצות רכות, אם ככה אני עושה הלא במו פי אקרא כי אין יראתו בלבי, ובמה אצטרק? יאמרו אויבי מה שיאמרו, אני מאמין בהשגחת בוראי יותר מהם, ובו אנטח. ובידכם עתה הנני שפוטני אמת וצדק, עשו את היותר טוב לי ולכם: לדבריים האלה רבתה התלוונה, בראותם כי לא נכנע להוריד דמעות או להתחנן ולבקש על נפשו. ובגשת פאלאטא תלמידו להמליץ עבורו פתח מליצתו לאמרו: אף אמנם צעיר אנכי לימים העולה הנה. . . . דבריו עודם בהכו, קראו לו: הורד מזה, ולא נתנהו דבר עוד. אחרי כן קמו השופטים למנין, ויהי מספר המהיבים יתר על המזכים בשלשים ושלשה. ומחקי העיר כצאת איש מרשע על פי המשפט, יבהר הוא את ענישו, ובהיותו די הטאתו כן יעשה לו. והיה זה כהודאת הנענש כי בצדק שפטוהו, אבל סאקראטסס מאן לבחור ענש יהיה מה שיהי, כי לא אבה לעשות בנפשו שקר להודות כי חטא ואשם, תחת אשר הרבה לעשות טוב. וישם אל השופטים פניו ויאמר: אותי תדרשו לדעת, עם אטונא! מה הגמול אשר תגמלו לי, אם את כל לבני אניד, הנה

משכרתי חלף עבודתי את ארץ מולדתי, להיות בארם
 פרימאניעוס כל ימי חי¹) ומסכף העם יתן לי די מחסרי
אמונם להפצרת אוהביו התרצה לחת איזה שקלי כס
 בענשו, אמר לא רצה שיתנו הם סך עצום מכיסם
 אך רוח אחרת היתה עם השופטים: וועצו יתרו מה יוש
 עליו, ותצלה עצת שונאיו, להרוג נקי, ונחרץ משפטו למות
 מהרתם מאד, אמר אז סאקראטעס אליהם, עתה יאמו
 כל שונאי העיר והממלכה, כי הרגתם את החכ
 סאקראטעס על לא דבר; הכם יקראוני אף אם ל
 חכמתי, למען הגדיל אשמתכם, בן שבעים שני
 אנכי היום, עוד מעט ונקראתי שאולה, פתוי, וירכ
 לא היתה בי, ואולם נא אל תחשבו, כי מבלי יכול
 לבוא בפה הונף, לפתותכם במליצות רכות, נפלה
 לפני מבקשי רעתי, לא כן יושבי אטונא, דעו נ
 לא סכל אנכי מארה, אך אין זה כבוד האמת להעו
 בהלקלקות ותחנונים, אמרתי יעבור עלי מה, ועו
 חנפים ואנשי טרמה אל יזכר שם סאקראטעס. מדעת
 כאשר לא יאות לאיש חיל לנוס בערמה בהיו
 המלחמה הזקה, כן לא יאות לאיש ישר לחלל כבוד
 האמת לפני המישפט ולהנצל בערמה ממלשינים דובר
 און. מה נקל לאיש מלחמה למלט את נפשו או
 ישתתוה ארצה לרגלי שונאו ויתחנן לו! כן בלי ספק
 עוד רבות תקראנה במשך ימי חי האדם עלי ארץ
 יש אשר ינצל ויהי כהוריד עד עפר כבודו, כהעיו מצו
 לבלי הכלם מכל נבלה. לא נפלאות ולא חרוק
 להסתר מהצי המות באיזה מקרים, אבל מי יחבא
 מכלימת

¹ כך עם סאקראטעס אשר הי' באטונא תיחד אל כל זקן ונכד אש
 פרם את סכך מולדתו בימך שחת ועם כלכלהו מולדותו הנוולתם

מכלימת וחרפת עולם בעשותו רעה? הנני מת
 כאשר אתם גורתם, ושונאי יעטו בוז וחרפה ויהיו
 דראון לדור אחרון כאשר גור עליהם האמת והיושר.
 אותי לא החרדתם במשפטי, ואותם שמחתם, טוב
 הדבר נס בעיני גם בעיניהם, ורב ברכות והודאות
 למשגיח העליון כי כל דרכי אמונה:

ככלותו לדבר הוליוכוהו אל בית הכלא¹. בלכתו פגשו
 אחד מתלמידיו אשר מאן להתנחם — ויאמר
 אליו סאקראטעס, מה קרה לי להתאבל עליו, הלא למות
 התעתדתי בצאתי מרחם? אם יגרשני המות הזה משוב
 ואישר אמת, גם אני אבכה, ואוהבי לא להנס יתאבלו,
 אבל בהיותו ממלט את נפשו מגונן וצער, ממקום חושך
 ומקור כל העדר ועצבון; מדוע אתה בוכה? אם אהבתני
 ישמה לבך כי נוסע אני מאפלה לאורה:

ואחד מתלמידיו אפאלאדארוס שמו, אמרו עליו כתבי
 דברי הימים כי הי' רך לבב ביותר, והוא הרבה
 לככות ולקונן מאוד, וכמר רוחו צעק תמיד; איך אוכל
 וראיה ברע אשר ימצא את מורי והוא נקי מכל אשמה —
 טוב, אמר לו סאקראטעס בשחוק, האהבת לראות כי
 אמות ברשעתי? ויתר דברי סאקראטעס ואת אשר קרה
 בינו ובין תלמידיו בימי היותו בית כלאו, יראה הקורא
 במאמרים הבאים, אמנם עוד נזכיר פה את הנדבר בינו ובין
 קריטא, וכתבו פלאטא במאמר מיוחד זולת שרישה הסמוכים:
איזה ימים טרם הומת בא קריטא פעם אחת אליו כשרם
 יעלה השחר, וימצאהו ישן שנה מתוקה מאוד,
 וילך בלאט וישב סמוך למטתו לבלי יעורנו, ויקץ אחרי
 כן

¹ חלל אז נזכרות צית ככלל כסם חרפתו, אנוך אמר ען
 כוונתם צטוב טעם, כי כעוקס אכר סאקראטעס טוכן עליו
 נוקס נכדז כול:

כן ושאלהו לאמר : כדוע רעי ! השכמת בוא היום ?
 שמעתי , ענה קריטא , כי מהר אתה מת — אם רע
 עליון כן הוא אמת , השיבו במענה רך , אבל אם הל
 אמת הלמתי עודני חי מחר . כאשר באת הנה ראי
 בחלומי אשת יפת מראה מאוד עומדת לנגדי קוראת בא
 לאמר : סאקראטעס ! בעוד שלשת ימים תהיה בא
 הטובה — ובזה כון להודיעו כי נכסף הוא אל מקום מש
 נפשות הישרים בהיות שמה רק טוב ואושר אמתי :
 ולא יוכל קריטא להתאפק מגלות לו סודו ועל מה השכ
 לבוא , ויאמר דבר סתר לי אליך רעי ! הלא אנו
 שמעני . הנה מצאתי תחבולה לשחד את כל השוטרים אי
 הפקדו עליך , גם את כל הכינתי להוציאך מפה , כל יו
 איש וזולתנו ולא יקרך רע . עתה הנה הייך בידך , ראו
 כי תמות כאחד הנבילים אם אינך ממלט את נפשך הלילו
 ובדעתו כי את ארץ מולדתו הוא אוהב מאוד , הוסיף
 ואף אם לא למענך , הלא תעשה לאהבת ארץ מולדתך
 למען לא יהיה שם העיר הזאת בווי ונקלה בעיני כל יוש
 תכל , למען לא ישפכו יושביה דם נקי ; ואם לא למענו
 עשה למען תלמידך ואוהבך , אשר , זולת הצער והגי
 עוד יאשמו , כל רואיהם יאמרו . תלמידי סאקראטעס אלה
 ולא פדהו ממות . ומה אומר לך מבניך ! בניך הקטני
 אלה , הנם במוחק נדהים ואובדים כצאן בלי רועה , משוללי
 כל עזר אין מנהל ואין טהויק בידם , הלמענם לא תעש
 מאומה ? — ויען סאקראטעס ויאמר : תשואות הן הן ל
 רעי ! ידעתי כי מאהבתך אלי , ואשר יקרה נפשי בעיני
 דברת כן , אבל הנלך יהד כעורים באפלה , הלא נכתן
 הטובה עצתך , ואם מסכמת עם דרכי השכל והיושר , א
 אין ? מעודי לא נפתח לבי על דבר , שרם אבתהנו א
 טוב הוא , ואיננו מתנגד אל דרכי החכמה , הק עולם זא
 לי

לי ; ואף אם היום הנני אסור בזיקים , קרוא אל המות ,
 עוד אשמרנו , ולא אהליף צדקתי :
 ואחריו אשר סתר את כל דברי קריטא בארוכות , והעמידו
 על האמת והראוהו גבול הובות הנבון נגד ארץ
 מולדתו ודתיה , הוסיף לאמר : אם שמוע אשמע לך
 ואברה , ויפגשני איש חכם וצדיק ויאמר אלי : הנני במצות
 ארץ מולדתך , הגד נא לי מה רצונך לעשות — לברוח
 מפניה , אשיב לו — אך הנעלם ממך כי אם ככה אתה
 עושה , חכר אתה לאיש משהית ותחנן יד להפיר השלום
 המדיני כאשר תוכל , או התחשוב כי תכונן עיר ותקום ההברה
 בהיות ביד כל לסכל משפט השופטים ? — מה אישבוני ,
 רעי ? כי בעול נשפמתי , כי רעה גמלוני ולא הטאתי ?
השמים ! קרא קריטא , אם כה תענה אל תכוב .
אמנם אם יוסיף לאמר : הלא באת באלה לקים את דתי
 העיר , לשמור את כל מוצא^{טז} פי השופטים
 כאשר ישפוטו ? — לזאת לא אדע השיב נכונה — והוא
 יוסיף לאמר : ידעתי סאקראטעס כי מאז אהבת לחקור על
 דרך שאלה ותשובה , אשאלך עתה והודיעני , מה עול
 מצאתי בארצך ודתיה , כי קראת עליה למלחמה , ותכין
 שממה בקרבה כפי אשר בידך לעשות ? דתי הנשואין
 שמרו , אשר על פיהן התחתנו הורייך . אם דרכי הנך
 וגדול חכמים לא ישרו בעיניך ? אשר לפיהן גדלת לכל
 מדע הצלחת כחכמה ? ואיכ איפוא מה תענה לארץ מולדתך
 אם כה תדבר . סאקראטעס ? בני אתה , אני ילדתיך
 גדלתיך אף הוריתיך , ובמה כחך גדול להיות כמוני .
 ולמדוד לי במדתי . אם אביך . צוך דבר , ידעתי כי
 . לא תמרה את פיו , ואם רע ינסלך לא תרים יד להזיקו ;
 . אם ביד ארון אכזרי נסגרת ביושר לכב לא תמרוד בו
 . ולא יעלה על רוחך לנקום את נקמתך ממנו . ואותי
 לא

פ ע ד אן

או חקירה על השארת הנפש

ואלה שמות המדברים

עשעקראטעס . פעדאן . אפאלאראוס . סאקראטעס .

סעבעס . קריטא . סימיואס :

מאמר ראשון

עשעקראטעס

קריטא רעי חקר? קול ארץ מולדתי זה, היא דוברתהא אתה רעי? היית עם סאקראטעס בבית כלאו ביום
אלי דברים האלה, קולה קול פחדים באוני,
אנה מפניה אכרח?

פעדאן

הייתי שם, אני.

עשעקראטעס

נא הגד לי מה היו דבריו טרם מיתו? ואיך גוע? כלתה
נפשי

לא תירא, את דתי תבזה ואין מעצור לרוחך לנת
עבותות החברה ולתתי שוטמה באשר תמצא ירך
האתה זה בני סאקראטעס אשר שקד על דלתי החכמה
והתברך בלבבו: מעודי במשרים התהלכתי? . . .
איך תעצום עיניך מראות כי גם אביך ואמך ואביו
אבותיך בני הם, וגם אתה התחייבת להחזיק בדה
ולשמוע בקולי טרם תשמע לקולם, כי מך ערך אדנו
האנושית בערכי, וכבודם כאין נגדי. בחון סאקראטעס
וראה אם אמונה אתך! הנה אנכי ילדתיך אנכי גדלתיך
הביאותיך אל בתי החכמה אשר דכינתי, ואעדך עד
כל תפארה, לא היה טוב, מסכים עם אושר הכללי
אשר מנעתי ממך? ואולם לא בחזק יד העמסת
עליך דתי הממלכה והקי העיר, לולי ישרו בעיניך היו
לאל ירך לעובני ללכת אל ארץ אחרת בטוב לך
שערי העיר אמונא פתוחים לכל יושביה מי אשר אינו
חפץ בה, ובוחר בזולתה, ילך בשלום הוא וכל אשו
לו באין מכלים דבר, אבל האיש אשר שכח בה ימים
רבים והתבונן על תכונתה ולא עזבה, עם האיש הלז
הקיימות ברית, והוא בא באלתי לקיים כל דבו
משפט ולשמור משמרתו בכל יכלתו, ובמרדו בו
מלבד היותו כבועט בהוריו ומוריו, גם אלה יבזו
להפיר הברית אשר כרתי עמו.

קריטא רעי חקר? קול ארץ מולדתי זה, היא דוברתהא אתה רעי? היית עם סאקראטעס בבית כלאו ביום
אלי דברים האלה, קולה קול פחדים באוני,
אנה מפניה אכרח?

ויחריש קריטא, כי לא היתה מענה בפיו, ויקם וילך
ונפשו שבעה יגון כי לא קמה עצתו:

נפשי לשמוע טפוך כל זאת . אין אחד מיושבי עירי
 כאשר ידעת , הולך עתה לאטונא , ומקיר העיר הזאת לא
 בא אלינו איש זה ימים ימימה , המניד לנו את הקורות
 שם , שמענו ששתה סאקראטעס כוס המותה וגם גוע
 זולת זה אין דבר :

פערדאן

גם לא שמעת שמשפט מות שפטאו ?

עשעקראטעס

זאת הגד לנו , גם תמהנו על אשר ארכו הימים בין עו
 עמדו למשפט ובין יום מותו . איך נהיתה זאת ?

פערדאן

מקרה . יום אחד טרם נחרץ משפטו , עטרו יושבי אטונא
 את האניה ההולכת מדי שנה בשנה אל דעלאס ⁽¹⁾ .

עשעקראטעס

והאניה הזאת —

פערדאן

בא הוליך מעזוס , לפי מאמר אישי אטונא , שבע זוגו
 יכדים אל קרעטא , ואנשי העיר נדר נדר , לשלוח תשור
 באניה

⁽¹⁾ דעלאס' אי צמלק'ס סאטנעיי סקראס אז (אפגני
 נעער) , ועתה (ארכיפעלאגוס) וסאי סוז מפורסם גאלד צ
 סיוניס . קס היו סמפרים לאליל אפאלאן , ולאזו סס סגול
 מלכים ואלוהות סעס , וצנייטס מפורסם גאלד צנו צקרצו
 ועתה סאי סוז סחת מנעלס יענעאל , סרצ גאלין יעצ . אז
 כל סולצני אןן גאלייס סקוויכס צאייס טונס לקמט סאלי
 סצנייטס סאלס ; צסצרי עמודי סייס וכדונס , לעסות מ
 כל גאלסס .

באניה הזאת לאפאלאן מדי שנה בשנה ! , אם ישובו
 אלה בשלום . וביום המיוחד לשלוח המנחה , יעטרו כהני
 אפאלאן את האניה בפרחים מעשה עטרה , ומאז חג לעס
 עד שובה מדעלאס , ואם הטא משפט מות באיש לא
 ישפך דבו משך ימי חג זה , כי כן חקי העיר . ולפעמים
 אם רוה סועה וסער תעצרנה בלב ים , יהיו הלכותים
 למות ימים רבים בגללה . והנה , כאשר אמרתי , עטרו
 את האניה יום אחד טרם צאת לאור משפט סאקראטעס .
 וזה סבת שבתו זמן רב טרם הומת .

עשעקראטעס

אבל ביום מותו מה היה ? מה דבר ? מי מאוהביו היו
 עמו ? האם לא הורשו רעיו לבוא בית בלאו ?

פערדאן

לא כן , עשעקראטעס ! רנים היו אהו .

עשעקראטעס

אם כן איפוא עשה עמי חסד , ספר נא את כל אשר
 ראית אל חפל דבר .

פערדאן

הנני , לעשות רצונך ! כי שאת שם סאקראטעס ודבריו
 עלי שפתי , מתוק מנופת צוף לחיי .

עשעקראטעס

⁽¹⁾ צקרעטא נלסס טעזוס סת סמינאלטורוס וסמימו' וולט
 סת סילדיס סאלס מסיית סרף לפיו , וגם סתס נפסי סילט ,
 סרדוע לקראס ספירי סיוניס .

עשעקראטעם

גם לי ינעם מאור לשמוע קורותיו.

פערדאן

יום מותו, לא ידעתי מה היה לי. ראיתי המות והו
וקרב אליו, ובכל זאת לא עזבני לבי ולא אספו נפ
בדהות. כל רואי סאקראטעס בעת הזאת הכירו כי עי
חיל והצריה. על ירכתי בור לא השך תארו, צו
פניו ונעימת דבורו, העידו על שלום לבנו ומרגוע נפשי
לו היית עמנו, לא אמרת כי הוא נספה בלא עתו,
נוסע אל מקור חיים, אל מקום הצלהתו. אמנם ה
אשר לפנינו בשבתנו עמו, בהופיע רוח הכמתו בנ
רעים, רוחה ערן נפשנו, חרר או לבבנו מגיל וכה
כי זכרון הפרדו ממנו לנצח, מסך לענה וראש,
עסים ודבש נזלו משפתיו. והרגשות מתנגדות אלה ע
אוהות על פנינו; רגע שחקנו ואחר בכינו, ולפעמים
שחוק בפנינו, ובעינינו דמעה. ומי יתן וראית
אפאלאדרוס, נפלאות!

עשעקראטעם

ידעתי, כי הוא רך לבב מאד.

פערדאן

כל תכונות נפשו פרצו גבול ויעבורו. אם צחקנו צו
פניו; מעינינו תרד דמעה מעיניו נחלים שמשו. ו
לבב כל רואה אותו, יותר מהבט פני ידידנו ההולך לו

עשעקראטאם

מי ומי היו עמכם?

פערדאן

פערדאן

אפאלאדרוס, קריטאבולוס ואביו קריטא, הערמאגנס י
אנטיסטשהענס, מענעקסעניס, ועוד אחרים מעיר הזאת.
פלאטאן לא היה, כי חלה אז, כאשר הגד לי.

עשעקראטאם

ומי מערים אחרות?

פערדאן

סימפלאס סעבעס, פערדאנרעס, מן טהעבי: מן מענארא,
עקלידוס וטערפיוואן.

עשעקראטעם

ועתה רעי! אל תעלים ממני את הנדבר ביניכם.

פערדאן

את כל אספר לך לא אכתד דבר. משך זמן היות
סאקראטעס בבית כלאו השכמנו לבקרן מדי יום ביומו,
ומנהגנו היה להתאסף בלשכת המשפט (היא הלשכה
אשר שם נחרץ משפטו וקרובה היא אל בית הסהר) ושם
ישבנו עד עת נפתחה הדלת, ואז באנו אצלו. ועיפ
הרוב ישבנו עמו עד בוא השמש. ביום סאהרון השכמנו
לבוא, כי שמענו בערב שחזרה האניה מדעלאס,
והסכמנו להתאסף למחרתו בבית הבוקר. בהיותנו יחד
בא שומר האסורים לקראתנו ויפצר בנו לאמר כתרו ועיר
כי אחד עשר האנשים עתה בחדר להסיר הזיקים מעל
רגלי סאקראטעס, ולהגיד לו כי היום ימות. אחרי
שבתנו

שבתנו זמן מה בא שנית לקרוא לנו . כבואנו ההד
מצאנו סאקראטעס שוכב על מטתו , וקסאנטיפף אש
יושבת לימינו ובנה על ברכיה ; כמעט ראתה אות
זעקה מרה ונחלי דמעה יורדים מעל פניה , ותאמ
אהה סאקראטעס ! אהרי ראותך פני רעך היום ,
תוסיף עוד עד עולם , ויפן סאקראטעס אל קריטא ויאמ
ידיד לבי ! השב נא אותה הביתה . ויצו קריטא
עבדיו ויוליכוה משם , ותלך הלוך ובכה , מתגוד
ומורטת שער ראשה . ואנחנו עופדים ומשתוממים :

ויתחזק סאקראטעס וישב על המטה , ויעבר ידו אנה וא
על רגלו אשר היתה בסד ויאמר : זה הדבר אשר בע
תענוג יכונה , ונפלא מאד . בהשקפה הראשונה ירמה , היו
מתנגד אל כאב וצער , כי מן הנמנע שיבוא מענין אחד בעצ
תענוג וצער בזמן אחד ; ועם זה לא נרגש האחד . מב
הרגשת השני אחריו , כאלו נאהזו אחד באחד בקצותם , ו
התכוון בזה עזאבוס ! נשא משלו לאמר ; פעם אחת ה
הצער והתענוג להשתתף , ובראותם כי אין לאל ידם , לעו
ולמוג כל מפעלם . הסכימו שיתאחזו האחד בעקב חבר
ולמן היום הזה צמודים הם ולא זפרדו : גם אני , היו
למדתי זאת . הויקים אשר היו עלי צערוני . עתה אש
נפתחו . הלף הצער והנה התענוג אחריו :

כדרי דגרך , אמר סעבעס . זכור אזכור ששמעתי על
כי עשית שירים נעימים ממליצת משלי עזאבוס
בימי היותך פה . וזה ימים דרשני המשורר עבענוס לדע
מה הביאך עתה אל מלאכת השיר , והסכן לא הסכנת בה
ואם ישאלני שנית מה אשיבנו ?

יושר

(1) עזאבוס , סס סלד ונעלי וטל סנמורקמיס .

יושר דברי אמת , ענה סאקראטעס . אמור לו כי
לא פניתי אל גבעת המשוררים למען הגדיל שמי
בקנאתי בו . אך למען עשות אשר צויתי בחלום לילה .
זה זמן רב בתנומות עלי משכב קול קורא כאזני : סאקראטעס
למוד חכמת המוזיקא . והפוך כו ! ועד כה חשבתי כי בא
החזיון . רק להוסיף אומץ לי ולזרוני במלאכתי . חקירת
דרכי החכמה . אמרתי בלבי , זמרת הנפש היא , נשגבה
בנעימות משווי הקולות וערכם . לכן לדעתי לא בא החלום
כי אם ללהט להבה בלבי , להוסיף תשוקה על תשוקתי למען
לא אתרשל מהגות בחכמה תמיד . והנה מעת נהרץ משפט
ושבתי פה משך ימי חג אפאלאן השיבוני סעיפי על הלומי
זה ועל השנותו פעמים רבות , ואמרתי אולי באמת גם
מלאכת הנגון פתרוני , ולצאת מדי ספק נסיתי כתי
במלאכה זאת . ואולם להיותי קצר יד להמציא עשתונות .
ומשלים נאותים אל תפארת יהוד השיר , בחרתי במשלי
עזאבוס , וממליצותיו חצבתי איזה שירים — כה תאמר
אל עבענוס , ושאלת לו בשמי לשלום , ואם חכם הוא
לא יאחר מבוא אחרי . — לפי הראות , אלכה לי היום
הזה , במצות ארץ מולדתי .

הזאת ברכתך את עבענוס ? ידעתי כי לא יחפוץ בה ,
אמר סיממיאס .

ולמה ? השיב סאקראטעס , האיננו אוהב ודורש חכמה ?
כן היה בעיני תמיד .

ואם כן , הוא וכל המכנה בשם אוהב חכמה (אם שם זה
יאות לו) יתאוו לכת בדרך אשר אני הולך היום : אך
בעבור זה לא כמו ידיהם יניפו הרב עלי ראשם , כי דבר
זה מפורסם לרע בעיני כל העמים .

הבנת דבריך אלה , ענה סעבעס , נעלמה ממני . ראה
אתה אומר , כי רעה גדולה היא לשלוח יד בנפשו , וגם

אמית שכל אוהב ודורש הכמה יבחר מית מחיים
ואיך, אמר סאקראטס, אתה וסימ'אס למדתם הרבו
מהחכם פילאלאוס, הלא הגיד לכם מזה מאומה?
אין דבר על נכון.

אני, שמעתי בזה דברים שונים, ואשימם כה נגדיכם
לדעתי הנוסע אל ארץ אחרת יחקור תחלה על סדו
ומהות המדינה אשר מגמת פניו אליה, ולזאת יאות ל
עתה להרחיב הדבור בענינים האלה, ומה גם אין לפני
דבר אחר יקר מזה, לשפוט עליו עד בוא השמש.

מה המופת, שאל סעבעס, שלא הורשה האדם לשלח
יד בנפשו? הן אמת, פילאלאוס וגם אחרים אמרו ל
כי רע המעשה מאוד, אבל יותר לא הגידו לי.

חבו נחקורה, אמר סאקראטס, אולי יעלה בידנו מעו
מתקבל, לפי שכלי, שלוח יד מרצחת בנפשו הטו
ואשמה רבה בכל הזמנים ובכל המקרים. אמנם ידעו

כי יש ויש אשר טוב מותם מחיים, ויפלא בעיניך
שאלה יתאוו התמותה מיד זולתם, ותהיינה ידו
אסורות מעשות את הטוב להם; ועם זה נקל למצו
ראיות שכליות להכריח את הנראה לך זר בהשקם
ראשונה.

הלא ידעתם בלעדי, כי האלהים עשנו, אנהנו נחלתו
ועינו עלינו לטוב לנו?

ידענו אלה, אמר סעבעס.

עבד המתהלך בבלי דעת למרות פי אדוניו המטיב עמו
הלא יאשם אשום.

כן הדבר.

אכן אם בר לבב הוא, אם אין אולת בקרבו ישמו
למלאות רצון אדוניו, ובפרט אם ידע נאמנה כי ה'י
האדון חיים למהזיקים בו. ועתה רעי! הגידה נא לי

יוצר

יוצר הכל ככווננו את האדם בחכמה נפלאה, המיטבאיתו
אותו שלחו הנה, למען ישבע בו וקלון ואחר לחצוב פה
קבר, אם למען ישנה ותיטב אחריתו?
מפי עליון לא יצא רע.

כי הוא מקור כל טוב וחסד בלי ישנו ובלי חלוק, ואיך
תהי' כונתו להכניע מעשה דינו תחת רעה מחלטה, הלא
זה יתנגד לעצמותו! ואולם כורא האדם הוא אלהים
אשר נטע כחות בקרבו לגדלו לחזקו ולשמרו לבלי ירד
שחת בלא עתו. ואל מה תכלית נטיעת כחות האלה?
אל הטוב לנו.

ואם עבדים נאמנים אנהנו הנמרה את פיו להשחית את
גיותינו מרם נעשתה עצות? הנעצר מהלך כחות האלה
מרם נשלמה הכונה הטובה אשר היתה תכליתם? לא כן
אך נתאמץ בכל מעשה ומפעל שיסכימו עם רצון אדונינו
ולא יתנגדו אל כונתו.

לכן אמרתי לכם, שהפילוסופיא היא המוזיקא הנעימה
כי אם עיקר מלאכת הנון ידיעת הרכבת הקולות, החזק
עם הרפה, הערב עם הבלתי ערב, ולשמור ערך ידוע
ונאות להם, התתפאר על ההכמה הנותנת בינה לאדם,
לפלא מעשיו ומחשבותיו אלה עם אלה, והדרך אשר
יתכנו עלילות בעל התכלית לפי כונת הבלתי בעל
תכלית, ומשפל מצבו תעלהו השמימה להורותו הדרך
המסבים אל רצון עושהו. מי איפא ביושבי החד ימלא
לבבו לבטל את הערך הנשגב הזה? הלא יהיה אחד
הגבילים, נתעב בעיני אלהים ואדם?

כנים דבריך, סאקראטס!

אמור נא לי עוד, סעבעס! הלא כחות הטבע שלוחו
ההשגחה העליונה, אשר לא ישנו את תפקידם?

כדבריך

נאמנים

נאמנים מכל רואים בכבר , להגיד לנו רצון האלהים , לולי הפץ עליון בתכליתם לא צום ונבראו . מי יכחש זאת ?

כל עוד אשר כחות הטבע , החושים הנאמנים האלה , יגידו כי שמירת גוויתנו היא מצות אלהים והשלמה כונתו , עבדי ה' המה , עושים כפי אשר הוחק להם , ואנחנו חוטאים מאוד אם נלחם עמהם להשביחם ממלאכתם :

טובים וישרים דבריך , אמר סעבעס , אין בהם עקש וזאתעלם עם הנפשות אשר כבר מתו . אבל ידעתי ברור אך לדעתי סותרים את דבריך הראשונים , אמרת כי יקולא נכרה בצאת הנפש . כן יידיד ! דעו נאמנה כי המות המוטה בעיני כל דורש חכמה . והלא כמוהו כמונו תחת פירי אכל איננו מכלה . ואחריו יודע לאיש צדיק , כי ממשלת עליון המשיגה עליו . והומל ומטיב עמנו , ואין לשוא פעל טוב . ולא לחנם שקד על דתתי ההכמה . לא יתעצב לצאת מתחת יד ארון החפץ טובתו , ויודע אתך ובלבבך תצפנתו ? אמר סיממיאס , תן נא לרעך לפני תקנתו יותר ממנו ? היקוה נער קטן משלה ונעוטים חלק בהבטחה יקרה כזאת . ואם תאמת דבריך לנו . לנפשו , להצליח דרכו עתה יותר אחרי צאתו התחתון כאור משפטיך כי צדקת .

ממשלת אב חכם אשר אהבו ? מי האיש אשר איננונסה הפעם , ענה הוא , אך תחילה ידבר קריטא . רואה טכה בעורון הסכלות , לא יכסוף משמרת הארון הזהנני כי דבר בפיו זה זמן מה .

תמיד , בדעתו שהכמתו גדולה ורחמי עצומים מרחמיין מאומה תחת לשוני . אמר קריטא , רק האיש אשר זולתו ? ומה יתעף דבר מתנהג לאשר דמית : החכמישקך את כוס התערלה הפציר בי לבקש ממך שלא תדבר יתעצב בבוא יומו , והסכל ישמה לקראתו .

ויפן סאקראטעס אלינו ויאמר . אשר יתן אל לבו לנצלמלא מסך להקפוא את הדם . וכבר קרהו להשקות שתי גם את יידינו סעבעס ע"פ משפט השכל , שוא תקותו , אםנס שלש כוסות , את אלה אשר לא אבו שמוע לו לא לא יהיו דבריו ברורים וערוכים תחת לשונו :

לבלתי דבר ¹ . הפעם , אמר סיממיאס , גם בעיני נכונה טענת סעבעס . וכך האיש הזה לשלום , יכין שתי' או שלש כרצונו עלי והיא לפי דעתי , תוכחת אוהב על דרכך היום . לא להראות לרעי . שאין לאיש לרעד ביום המות . אם לבד את רעך אלה , אשר פרידתך מר להם מר ,

אתה עוזב בלב שמה , כי אם גם ממשלת ארון אשר מעורר אתה הוריתנו כי אין תכלית לטובו על עבריו , פליאה ¹ (eicata) ובלטון אטכט (טיענלינג , וויטעטיך) וחוללת דעת ממני !

ולסעמיל מרולט סלס ולסקפילו . עלי

מעוררו לא סר מותיבות ההכמה וידבק בה לאהבה, כי נכון הוא אל הצלחה בשגבה.
 אך משתוקקים אתם לשמוע, עלי מה יסדתי תקון הקשיבו ואדברה. הדורשים ואוהבים חכמה באמת, כל ימיהם להתבונן עד שערי מות, למען ידעו אותו, יתנבר בפנעו בהם. אמנם אם אלה, אשר השתדלו עניניהם להגיע אל גבול ידוע יתעצבו ויחרדו בקרבם הגבול ההוא, הלא לסכלות יחשב!
 השמים! קרא סימטאס בשחוק, גם העם גם שופם יאמרו לך: ידענו כי הפך דרשי חכמה להכיר את המ ולתת להם פרי מעלליהם, אנהנו פותחים שערינו ליבואו בהם. לא אורה להם, ענה סאקראטעס, הדעת אתם מה המות הנכסף לחכמים, ואם הוא דרכם. אך עתה מה לי ולהם, עם רעי אני מתעלמות הוזה איננו כי אם פירדת הנפש מן הגוף. אשר לא יהיה עוד חכור וקשור בין שניהם, נאמת האדם.
 כן ידירי.
 אמור לי אם אוהב חכמה באמת ידבק בתענוגים כמאכל ומשתה ודומיהם? לא.
 הלנשים יתן חילו? לא.
 הישים לבו ללבוש שני עם עדנים, ולכסות בארגמן אהלהים לא יחפוץ, ענה סימטאס.
 ועל דרך כלל נאמר, הוסיף סאקראטעס, כי החכם באש לא יתאוה מעניני העולם, רק כשעור ההכרה, יעזב כל המתורות, למען לא יוטרד בשמירת נפש משכל אשר שם אלהים בקרבו. ובוה יפרדו דרכיו מדרכי זולת בהיותו ממאס בתענוגים, ואיננו מבקש חשבונות רבני להסיר

הסיר תלאות הזמן מנפשו ולהרחיקה מחברת הגוף כי לי ירמה כן.
 ולם, סימטאס, הכורה מכל תענוגי הזמן, נכזה בעיני המון. באמרו כי בותר הוא מות מחיים, טבע האנושי ייננו בקרבו.
 אמת, סאקראטעס.
 כי ידענו, כי הגוף ועניניו משרירי הנפש המה. מדי לותה אל שמי המדע, יעמוד הוא לשטן לה. ואם לא זאמץ אוהב החכמה להתנשא עליו ועל חושיו, ויגזילה? והני מפרש שיחתי: הנשמים אשר הוצה לנו, הפועלים על הראות והשמע לא יולידו רק הרגשות תבוחרות, ודבר אמת לא יצא מהן עד ישבט עליהן שכל, גם לפעמים יהוו חושינו שוא ומדוהים מעצם זמוחש. ואם מן הראות והשמע לא תולד לנו יריעה כונה וברורה כיא מראות השוכות ומכלכלות על פי הרוב, זה יהיה משאר חושינו?
 משפט אחד להם.
 על מה תשען הנפש להגיע עד דבר אמת, התשים על גשחחוש במחונה בכנרו בה?
 לא.
 אך תשען על כוחותיה, תחשוב, תשפוט ותיש. בלעדיו לא תשכן האמת לא תבוא, וכלל קדש לא תגע. כן דברת.
 ואיזה זמן מכשר יותר להשגת השכל ומשפטיו? הלא זה בעוד אשר פיקנו מעלינו כל עסקי החמר, בעוד אשר אין בכח החושים לעורר בנו זכרון הגוף ותלאותיו או מחמדיו, אז תעזבנו הנפש ורעיוניה בקרבה יתחלבו להנות ולהשוב, לא חויונות החושים כי אם עצם הנמצאים; לא כפ'

כפי המחש מהם, רק את אשר הם באמת. למען הישב, אשאלך סיממאם: תכלית השלמות, טובה והנשגבה, היש מקום לאלה הציורים אשר בנם במציאות אשר הוצה לה, אם לא?

השמים! קרא סיממאם, נמצאים; והם בלתי גפועלות כל העילות ומקור כל השלמות כלן.

ובמה הכרנו את המתאר בתארים האלה? עיני בשר ובהן לא ראינוהו, בכח חושינו הנשמים מאומה השגנו מציור השלמות, היפי, הטוב והחכמה; ועם ירענו כי נמצאים הויץ לנו במדרגה אין חקר לה, מגיד איך נולדו לנו ההשגות האלה?

אין, אם לא רוח ממרום תופיע עליו, ענה סיממאם אם בחדר הסמוך נשמע מטוב נגן הלא נמהר לרוץ ולדעת זה אשר שמח לבנו בקולו.

אולי לא נרוץ עתה בשמענו פה זמרה יותר נעימה, אסיממאם בשחוק.

בראותינו ציור יפה ננסוף לדעת יד עושהו, ואשר בנו ציור מכלל יפי תבנית שלמות נשגבה שלמות, הלא נחקור על האמן אשר התוו בנו מפאר כזה?

ויען מעבעס לאמר: זכור אזכור כי שמעתי ממורי פילאל דבר מתקבל בזה. כל השגותינו מדברים משוללי גש

אמר הוא, כנפש לבדה תצמחנה מבלי עזר החושי בחשבה על פעולותיה תניע אל הכרת עצמותה ותארו ולהיותה עצם רוחני מגבל, מעורב משלמות וחסה כאשר תדע את עצמה, תשיג ציור הרוחני וגבולה של והסרון, קנין והעדר, דעת, מזמה, כח, כונה, צדק, ועוד כהנה רבות אשר לא נשיג בעזר החושי טוב, אמר סאקראטעס, ממחדי פילאלאוס בידך ואתה

גלית

גלית את אזני עד עתה! — נראה מה יסתעף מדבריו, הנפש, אמרת בשמו, תכיר כל עצם רוחני הדומה לה, בהשיגה את עצמותה ותשיג תאריהם בכחנת את פעולותיה וכחותיה העצמים.

כן.

אך ברצותה להכיר עצם רוחני למעלה ממדרגתה בשכל נבדל, מלאך וכו', במה תשיגו?

מעבעס לא ענה דבר, וסאקראטעס הוסיף: אם הבינותי דבריו פילאלאוס, לא תשיג הנפש השגה שלמה מעצם רוחני למעלה ממנה, או תאר נשגב מתאריה, אבל תשיג עד דרך כלל, אפשרות העצם שאינו מגבל כמותה, רצוני לאמר, עצם יותר שלם מתאר בתארים נשגבים מתאריה: הגם אתה הבינותי כן דברי מורוך?

כן.

וההשגה הכללית הזאת לבדה תהיה לה לעזר לדעת את הנעלה על עליונים, תכלית כל השלמות וכל טוב. הן לא תקיף ידיעתה עליו בשום אופן, אבל בהכירה את עצמה ותדע מה נמצא בה מן הטוב, מן האמת ומן השלמות; ותסיר משם במחשבתה כל הסרון וגבול; תניע אל ידיעת

מציאות עצם אמת טוב ושלם בתכלית כל השלמות בלתי חסרון וגבול. הנכם רואים ידירי! כמה ירחיק האוהב החכמה מלאכת חושי ויברח מכל המחשבה בהם. אם הפיץ הוא באושר האמתית, בידיעת עילת כל העילות ותכלית הטוב, לא לבד עינו יעצום מראות. ואזניו יאטום משמוע.

תענוג ויגון אל יזכור אף גם ישכח כי בשר הוא אם הי' בכחו, כי בהקירות כאלה לא תוכל הנפש שאת הכרת הנוף, בהיות השכל בעת ההיא איננו דורש להשיג גון או תנועה, חלק או מרחק, רק יתקור על הבלתי בעל תכלית, האחד האמת הוודע כל, וממציא בכחו כל הגונים, כל התנועות

וכל המרחקים, גם כל העצמים הרחוקים הרבים עד עוד לחשוב ולהשיג עינים נשנבים אשר כל תשוקתה
 חקר. ואם לא תתבודד הנפש ותשקף תחלה על כחוליהם. אמנם להכין את לבנו אל התכלית ההוא
 העצמים, יסגר השער מבוא אל הקודש ואך לריק תיבעוד אנחנו על האדמה, נתחזקה ככלי עוזב אותה תחת
 מה נשגבו דבריק! קרא סימטאס, ומה נאמנו! יד הזמן כי רודף הוא לה, אך על פי מדותיה ננהג עמו
 לכן כל אוהבי חכמה ודורשיה, הוסיף סאקראטעס, לא נקח מידו כי אם כשעור ההכרה והיותר נחריב,
 זאת יבחנו יאמרו איש אל אחיו: ראה! הנה דרך עזאזרי אשר סולם החכמה מצב ארצה וראשו מגיע
 ויחיק אותנו ממחוז הפצנו תמיד וכל עצנתו יהולל. השמימה, נדרו לצעוד על קצה מעלותיו כפי היכלת,
 ידענו כי הכרת האמת לבדה תשוקתינו, אך כל עוד אדם פה נקרא לתבונות, נחשוב ונשיג כפי אשר תמצא
 אנהנו מתגוררים פה עם החומר. כל עוד אשר תקום חרדנו. והיה ביום יחטין הי לפדות את הנפש ממאסר
 הנפש עם הגוף הננוק הזה לשוא נחכה. אחרי האמת והחשך כעב קל תשוב אליו. ובעיני בחינתה תשיג את
 והגוף כקיר ברזל מכדיל בינינו ובין הפצנו. היום אמקור כל חכמה, האחד השלם בתכלית כל השלמות
 מטרים בצרכיו, מחר יחלה או יננע. וזולת זה יזכורו עליה יורה. ואולי סביב לה תראה גם באושר
 בנו רגשת החשק והאהבה, הפחד והמורד ועוד רב רעיוותיה ועמקן תתעלם. אלה דברי הדורשים חכמה איש
 וכאלה יסבנו מדחי אל דחי עד הפרו מחשבת לבנו, ולאחיו. ואלה מומות לבם אם ישרים הם.
 ארו נתפש חוח. ותחת חכמה נחבק אשפתות. כי בלי ספק סאקראטעס.
 מדנים למי שיה? מי מהרהר ריב מי מעורר מלחמה איכ אפוא, ההולך אחרי היום אל המקום אשר אני נוסע.
 אנשים? אם לא הגוף ועיניו אשר לא תשבענה. מהן הלא יקוה למצוא שמה את אשר לריק בקשנו עד עתה?
 כל ריב וכל מדון ובלעדיהן השקט ושלוה באין משביתו. כן.
 ואף אם לפעמים נמצא מנוח ונכון אז את צעדינו להוציאנו וכל דורש חכמה כמוני נשמה בחלקנו, נשיש
 בצל החכמה, יטרודנו הגוף שנית בחויונות מבהילים. בנודלנו, אחרי דעתנו כי לא יקרב איש אל היכל החכמה
 חושינו יולידו לנו שוא אשר תפשו מצורת המחשים, וכי אם התקדש ופחד.
 אור יביאו חושך וערוב, ופילו עצלות ותרדמה על נ. זה לא יכחש, אמר סימטאס.
 הנפש. לכן רק רגעים אלה נארוך אשר מרגוע וההטהרה הזאת איננה. רק התרחקות הנפש מעיני החומר.
 סביב לנו. וגם במצפונינו שלום מהמון גלי ההרגל לעין תמיד במשינו עצם רוחני ותארו; השתדלות להסיר
 ושאונו. אז נוכל להתאמץ לשכוח יאת ענין ההזיק הגוף מעליה למען לא יעצרוה מדעת עצמותה ומהגיע
 ולראות רק בעיני השכל, אך מה נפלאו רגעים כעיי בחינתה אל הכרת האמת. והנה עזיבת הגוף את הנפש
 ומה מעט מספרים! ואחרי זאת נקל לבחון כי לא הן זה אשר קראנהו מות, והאוהבים חכמה באמת יטרחו
 אל תכלית הנרצה, אל האמת, כי אם אחרי המכל ישיהם, כאשר אמנו, להתקרב אליו, למען ידעו
 בצאת הנפש מתחת סבלות הגוף קרוב לודאי אין מעלמות ביום סקודתם.

גם לי ידמה כן אמר סימ'אס.

ולכן לא יחרדו ורא יתעצבו בנשתי. כי הכרת הני
למשא להם תמיד, ומאז ידעו לבחור בטוב, היתה כ
יגיעתם להפריד הנפש מעסקי הגוף. לקבץ ולאסוף כ
כהותיה אל תוכה. להקל הדרך אל מחוץ הפעם א
משכן האמת. והנה בהיות המות הזה לבדו. מפני
בין שניהם, הלא סכלות גדולה זאת לנו אם נפחד א
נדאג בקרבנו. אכן ברנה וטוב לבב נקוה יום הנסיע
אל מקום אשר נשיג כל תשוקתינו, אל מקום אשר
שמה נחבק את החכמה באין טונוע. התפלאו רעי
אנשי ההמון במות להם יעלת הן, אשת היקם או בניה
אשר אהבו יקראו אל המות כי יחס לבכם, ויבחרו לרד
אחריהם שאולה: ואלה אשר נפלאתה אהבת החכמ
להם. והתאמת אצלם שלא יראו בזיו תפארתה כי
אחרי צאתם מן העולם הזה, אלה ירעדו אלה יפחדו ב
הנסיעה! לא כן אחי אין אולת גדולה מאולת דורש חכ
הנבעת מפני המות.

אמרי נועם תחת לשונך! קרא סעכעס.

ביום המיתה יכר איש אם אוהב חכמה הוא אם אין
אם אימה נופלת עליו בעת אשר היא קרוא אל המות
תדעו כי לא את החכמה אהב רק גיותו. העשר והכבוד
או שלשתם יחד.

הן זה מצרף וכור הבחינה בלי ספק.

עתה רעי! מי אמיץ כה. כמי עשות חיל כי אם לדור
חכמה? מי איננו חומד, מי שולט על מאויו, מי עו
את המותרות, אם לא זה אשר גופו נבזה בעיניו נמאס, ו
אל החכמה מחשבותיו? כי לאחר לא יתכנו מדות הא
באמת כלל.

ולמה זה סאקראטעס.

עשות

ישות חיל ועוזב המותרות בלי אהבת החכמה. הוא
סרון דעת.

במה יאמנו דבריך?

תה ידעת, ענה סאקראטעס, שרוב בני אדם יגורו מן
מות בחשבם כי הוא רעה גדולה מאד.

כן.

אם אלה אשר שם להם בגבורים יחרפו נפשם למות,
וא למען המלט מאת אשר נדמה להם יותר רע מהמות.
יך יאמרו אנשי חיל. אם לא מאוהבי החכמה הם,
בזוים אנהנו, אחרי אשר כל מעשה תקפס וגבורתם
ולדת הפחד והיראה?

הדבר עם מדת ההסתפקות, ועויבת התענוגים.
רוב תשוקה במעט יסתפקו, ומאחבת התענוגים יעזבו
מותרים. בהשקפה ראשונה ידמה הדבר כמתנגד, אך
קרובה וכן היא. כי במעט יסתפקו למען לא יחסר להם
המעט לעולם: יעזבו תענוגים ידועים, למען הדבק
מיד באחרים אשר בחרו; ישלמו על אלה, להיותם
רדים לאלה. שאל את פיהם ויגידו לך בלי ספק, כי
אדם אשר מאויו שולטים עליו איננו בגדר משכיר
גדולות ידברו ולא ידעו. כי הם מושלים על קצת
נותיהם מפאת היותם מכורים לצמיחות אל קצתם.
מירים הם תענוג בתענוג, צער בצער, פחד בפחד,
אשר יחליף איש מטבע גדולה במספר ידוע מן הקטנות
הדרך אל מדות יקרות ואל עשות חיל? לא כן!
ממ'אס! החכמה תעזו לחכם. היא לבדה תלמדנו
וסתפק במעט לעזוב את המותרות למשול על מאויו.
עדה אחרי תהוו נרדף ומדת יקרות לא נשיג, בשוא
ענה, ושוא יהיה תמורתם. כי מעשה חיל ורב פעלים
ומת איננו כי אם זכות החנה וטהרת הלב, אך לא

להחליף

להחליף התענוגים. להמיר תשוקות אחת באחתה; דרך כלל נאמר כי באפס הנמה לא תמצאנה מדות ואני זאת ידעתי שמעולם השקתי בה ומנתיבותיה סרתי, וברצון עליון, לעת ערב והי' אור ואדע הטבתי לעשות אם אין. ועתה, סעבעס וסימיאס! ב אשר זכרתי הראיתי אתכם כי צדקתי בהיותי בלי ופחד בקרוב המות, בהפרדי מעם אוהבי נפשי כי כאשר שמעתם תקותי למצא רעים יקרים במקום אני הולך שמה אחיה ולא אראה שחת ועל רב אתענג נצח.

ככלות סאקראטעס לדבר, ויען סעבעס ויאמר: מ דברת ובהנמה עשית את אשר עשית, התאמת לך השארת נפשך לעולמים. אך רבי ידמו ודרך אחרת אתם על דבר הנשמה, באמרם ישאר ממנה מאומה אחרי הפרדה מן הגוף כי תכלה זך או כענן דק העולה עד לב השמים ואיננו. ואולי אמת הוא שגם בלי חברת הגוף תעמוד בעצמה, רדתו אל שאול תהיה הטובה כפולה ומכפלת לו מאשר היה לה כל ימי חלדה, גם אתה היום לא קיית, ותוחרת כל איש ישר צדיק על ארני הטבעה, אך חדה סתומה זאת היא בדרך השש ישאר מהארם אחרי גווע חלק יקר, עוד דעה תבונה לו, ומה גם כה הרצון וההשכל! בהון נא יודי כי בקושי יאמנו דבריך אם לא תתן מופת. יפה דברת השיב סאקראטעס, אך מה לעשות! נשפטה היום על הדבר הזה, נביאנו אל כור הבחי צמאה נפשי מאד לדעת מהשבותיך, ענה סע אם כן אפוא לא יתהל בנו איש, לו יהיה אוהב לאמר כי בהבלי שוא אנהנו עוסקים. את אשר לחקור

לחקור גבוה מעל גבוה הוא, בהררי קודש יסודתו. גם כל תופשי שיר לא ישימו און לנו אם נשאל עור מאת אלהים טרם נתחיל לדבר. — יידום כרגע, מתהלך בסתרי מזמותיו; ויאמר: בקשת האמת כבר לכב, יערב מכל מנחה ותפלה לאל האחד, אשר לעזרתו אנהנו מצפים. — עתה נחקרה: המות, סעבעס! הוא השתנות טבעי באדם ומלאכתנו כעת לחקור מה יקרה לגוף וגם לנשמה כרגע השנוי הזה.

כן הוא.

עצתי לחקור תחלה על דרך כלל מה ענין השנוי אשר תפעל הטבע הן כבעל חי מדבר או בלתי מדבר, ואף גם בצמחים וכשאר נבראים מסוגי הדומם, על אופן זה לדעתי נבואה מהר אל תכלית עניננו.

טובה עצתך, ענה סעבעס, נשכיל תחלה לדעת מה ענין שנוי טבעי.

לדעתי, אמר סאקראטעס, ישתנה כל היה אם יפסוק מהיות מה שהי' ויגיעה הפוכו. הרמיון בזה, היפי והכיעור, הצדק והבלתי צדק, הטוב והרע, היום והלילה, היקיצה והשנה, הלא המה הפלים יפגשו בנושא אחד זה אחר זה.

אמת.

כן על פרה חמד רטוב לפני שמש, ביבשו בערב נאמר כי נשתנה.

בלי ספק!

וכאשר ישוב הרשע מרשעתו, הלא יבחר לכת בדרך מתנגד לזה אשר הלך בו תחלה?

ברור!

כן אם יתוהו דבר, יהיה מה שיהיה, מכת השנוי, הפוכו חלף עבר בהכרח. כי יהיה יום אחרי היות לילה, ישוב חושך

הושך ויהי לילה אחרי היות יום, יתופה דבר, יהיה כנעולו בהן כחותיה, כי מעולם לא שקטו ולא נחו, רק אחרי היותו כעור, קל, וכיו'.

כן.

הנאמר כי השנוי על דרך כלל, איננו כי אם חלוף של חכמה על חכמה, לילה על האופק אחר איוה שעות רק יתהלך דרך תכונות מתנגדות בנושא אחד? הטוב בעיניכם הגדר החיים וערב, והן הנה המדרגות לעבור מצת יולד יום על מלת שנוי? ידמה כי סעבעס עורנו בספק.

נד בואו.

שאלה אחת קטנה לי, ידיד נפשי! כמה שאתה אויב נכון!

כי ישתנה כל הוה בהגיע לו תכונה מתנגדת אל זאת אצעות השנה, כה החיוני יפעול להביא תכונת היקיצה, היתה לו טרם שנתו, לא האמנתי ששתי תכונות מתנגדות אשר בעת היקיצה יפעול להביא תכונת השנה. תבואנה זה אחר זה, בלי מזג אמצעי.

מי לא יודה בזה?

יפה דברת השיב סאקראטעס, כאשר השכת כן הוא, על דרך כלל. כל דבר המעמד להשתנות תמיד, לעולם רואים אנהנו שהטבע לא תוליד שנוי מחלט בלי מזהיה בו תכונתו העתידה בכח טרם נראתה. כי כל עת אמצעי אשר כמדרגה לה לעבור מתכונה אחת אשר ישנה דבר מתכונתו הראשונה אל המתנגד לה, המתנגדת לה. כן יהיה לילה באמצעות שחרות הערואשר יקרה בכל השגים הנעשים בטבע, בהכרה כחות יהיה יום באמצעות קדרות השחר. הגדול ישוב להוהטבע התמידים פעלו כבר להוליד תכונה השנית, בעוד קטן בטבע באמצעות אכרן חלקים דקים ממנו, והקמצאיו תכונתו הראשונה. מזה יסתעף כי פעולת הטבע גדול באמצעות החכבר בו חלקים דקים אחת אחת. ואלא לאט תהיינה, והרך כל המדרגות והאמצעים תעבור אמנם לא ידענו לכנות שם מיוחד אל ההליכה הטבעית לכוון מתכונה אחת אל הפוכה.

הזאת ממדרגה למדרגה, לא נעלם ממנו כי כן תפעול נ בלי ספק.

עת אשר תרצה לשנות דבר מתכונה אחת אל הפוכהשם נא זאת, ירדתי! במאזני משפט, למען לא נוכל בהיות ששנוי טבעי לא יתכן כי אם על ידי כחולספק אחרי כן אם התאמתו לנו הכללים הראשונים, הטבע.

נכון וברור הוא!

זכחות הטבע האלה פועלים תמיד בלי הפסק, רגע לתכונת רבות אמצעיות אשר הן מדרגות לעבור מאחת ישבותו. כי לו ירדמו כהרף עין, מי יקיצם? מי ישיבאל אחותה.

לפעולתם אם לא האל כל יכול? אך מה שלא יהיה כן, כן הוא! קרא סעבעס, אחשוב כי המשכלות האלה אם במאמר שרדי, הנקראנו טבעי?

אין לספק בהן.

ואיך? השיב סעבעס!

נראה, ענה סאקראטעס, אם גם את אשר אומר אתה לא נלזה כל מלאכת הטבע הנראת עתה, מאז ומקדם כחיסבול הכחשה. לדעתי כל הוה המעמד להשתנות בטבע, פעלו

לא יעמוד אפילו כהרף עין, מעת היותו, על תכונה אחת בלי שנוי, רק כמו שהזמן במרוצתו התמידית מהפך כל רגע מעתיד לעבר כן הוא משנה תמיד כל הוה, כרגע הזה איננו מה שהיה כרגע העבר, וכרגע הבא לא יהיה מה שהוא עתה. הגם דעתך מסכמת לזה?

קרוב לאמת נראה לי.

ולוי אמת נמור בלי ספק, כי לא יתכן שישתנה הוה אם לא תהיה בו כח פועל והכנה להתפעל; הן יפעל, או יקבל פעולה בהכרה ישתנה ממה שהיה. ואחרי הסכמנו שכחות הטבע הפועלים, כרגע לא ישבותו; מי יעצור כהרף עין את שטף השניים הנרדפים איש על רעהו בלי הפסק?

כדברך, גם לי הדבר ברור עתה.

ואם אמנם דברים ידועים נראים כעומדים זמן מה בלתי יגיע להם שנוי מוחש, זה אינו סותר את האמת, כי גם השלהבת נראה כמו בלתי משתנה זמן מה, עם היותה להטי אש העולים בלי הפסק, זה אחר זה, מאוד הנוער. כן מיני הצבעים יראו לעינינו כמו בלתי משתנים עם היות שזוהרי שמש מתחלפים תמיד. לכן מבקשי האמת יחקרו לדעת דבר מה שהוא בעצם ולא למראה עין ישפוטו. השמים! קרא סעבעס, זה הדרך יחלק אור יפך תנונות. ולנו אמר, רעי! ההקדמה הזאת חדשות תשמיענו על מהות הנפש.

עוד אחת, אמר סאקראטעס, מרם נבוא אל ענינו, הסכמנו כי כל דבר המשתנה ישנה בכל רגע היותו. ושנויו והולכים מתרבים עם מרוצת הזמן. נראה עתה, סעבעס! רגעי הזמן, הלוך ילכו ויתחלפו בהפסק או בלי הפסק?

לא

לא הבנתי דברך, השיבו סעבעס.

אשא לך משר ותבינים. שטח פני המים הנחום נראה לנו כאלו אין הפסק בין חלקי המים, כאלו לא יש כי אם גבול אחד לכל חלקיו. אמנם לא כן תל חול, לכל אחד מחלקיו גבול מיוחד ומופרש משכנו הקרוב לו. — בעת הצא משפתי מלת סעבעס, תשמע האוזן שתי תנועות אין שלושית בינותן.

ברור,

ולזה מלת סעבעס מגבלת בחלקים הנאים זה אחר זה בהפסק כי גבול למו.

נכון.

אבל הציור אשר תעיד מלה הזאת בנפשי, הגם לו חלקים מגבלים ונבדלים?

לדעתו לא.

ובישר, כי כל חלקי הציור מערבים וממוזגים יחד באופן שאי אפשר דעמוד על גבול שיוודיע סוף חלק אחד והתחלת חברו, לכן הציור כלו הוא אחד בלי הפסק; אבל מלה מתוברת מתנועות שונות, גבול מיוחד לכלולנה. מחבור חלקיה תצא מלה אחת, אך הן בהפסק תבואנה.

אולם הזמן בעצמו אל מה נדמהו? אם למלה הנדברת, אם לציור המושג? האם חלקיו תולכים זה אחר זה בשטח אחד בלי הפסק, או היש גבול ביניהם?

אין גבול ביניהם, השיב סעבעס.

בלי ספק, ענה אחריו סיממאס, הזמן בעצמו לא נדעהו כי אם באמצעות הציורים אשר נשיג זה אחר זה, ואיך יתכן שיהיה טבע הלוך הזמן בחלקיו, משנה מטבע הלוך הציורים?

ואם כן, אמר סאקראטעס, חלקי הומן בשמח אחד ילכו ויתחלפו, אין הפסק ואין גבול ביניהם.

וכן.

היותר קטן שבחלקיו מחובר ממהלך רגעים קטנים, ויוחלק לרגעים יותר קטנים, ועוד ישאר לככם תארי הומן, גם לי ידמה כן.

נמשך מזה, כי לא יתכן היות שני רגעים, אשר נשפוט עליהם כי הם היותר קרובים זה לזה, עד שאין להשוב ביניהם רגע שלישי.

דברך ברורים.

כל תנועות ושנויי הטבע במרוצה אהת ילכו עם הומן חלקיהם כחלקיו קשורים ומחברים יחד בלי הפסק ובלי גבול, ויסתעף מזה עוד שאי אפשר לשפוט על שתי תכונות שהן היותר קרובות, זאת לזאת באופן שלא נוכל לחשוב עוד שלישית ביניהן.

הגם שנראה לחושים כי כל השנוים נעשים בהפסק, בהיות שהם לא ישפוטו עליהם כ"א באמצעות הפסק זמני, אך הטבע לא תעמוד במרוצתה, בלי הפסק ובתמידות תשנה כל הוה, ובחלק היותר קטן ממהלכה גם בו יעשו שנוים תמידים, שאי אפשר לומר על שתי תכונות שהן היותר קרובות, כי עוד ביניהן אמצעיות לחברן להיות כמדרגה לטבע לפסוע מזאת לזאת.

כל זה ברור לי מאד ענה סעבעס.

עתה בא העת ידידי? קרא סאקראטעס, לבוא עד תכלית ענין המבוקש. הננו המושים ללחום בעבוד נצחיות הנפש, בטחתי בכללים אשר אספנו הם יהיו מעזינו. אך הלא נעשה כמנהג שרי צבא אשר טרם לכתם המערכה יעברו שנית לפקוד החיל לדעת אם לא נפקד מאימה. אפאלאדארום הפציר מאוד לחזור על כל הכללים.

ההקדמות

ההקדמות הראשונות אשר התאמתו אצלנו, אמר סאקראטעס, אלה הן במספר,

(6) לא יתכן שנוי טבעי אם שלש אלה לא יהיו בו. תכונת דבר הפוסקת, תכונה אחרת הבאה אחריה, ותכונות אמצעיות ביניהן למען לא יהיה השנוי בפסע פתאום.

(3) לכל הוה המשתנה יגיעו שנוים תמידים בכל רגע היותו.

(2) מהלך וחלוקה הומן תמידו הוא, אין בו חבור משני רגעים, אשר לא יתכן להשוב עוד ביניהם רגע אמצעי.

(7) שמה מהלך השנוים בטבע תמידו כמורה, כאופן שאי אפשר להשוב על שתי תכונות שהן היותר קרובות, עד שאין ביניהן אמצעי או מדרגה מאחת אל אהותה.

כן אמר סעבעס.

החיים והמות, הוסיף סאקראטעס, שתי תכונות מתנגדות הן. בלי ספק.

בעל חי אשר ימות עובר מן החיים אל המותה. ברור.

השנוי הגדול הזה כולל, לפי משפט השכל, הגוף והנשמה יחד, כי בין שניהם חי קשור ודבוק גמור בעת החיים. כל מה שיניע לגוף אחרי המות נדע בנסיון, כי כל עצם חומרי מוחש, אבל איך ומה יהי לנשמה אחרי חי האדם, לא נדע כי אם על ידי ההשגה וחקירת השכל, בחיות שלא נודעה מן החושים אם לא עיי פעולותיה על

על הגוף, וברגע המות בטלו פעולותיה עליו אז גם היא נסתרה ונעלמה.

ברור.

הלא נחקר תחילה, רעי היקר! על המחשש בכל השתנותיו לדמות אהרי כן, אם אפשר, את האיננו מחשש עם המוחש?

זהו לדעתי דרך משור אל לבוא ענינינו, ענהו סעבעס. בכל גופי בעלי חיים יקרו תמיד תבואים ופרודים. מאלה יתהוו הפסד הגוף, ומאלה שמירת תומו. המות והחיים יתחילו להאבק ולהלחם איש את רעהו מרגע הולד הבעל חי. יום יום יורה הנסיון על זה.

ומה שם תכונה זאת, בעת אשר כל השניים בנוף בעל החי נוטים יותר אל טובו ולרחק כל נזק, מאל הפסדו והשתתותו? הלא נקרא לה מזג הבריאות?

כן הדבר.

ולחפך אם כל השניים הגופיים נוטים יותר אל הפסד והשתתתה, אנהנו קוראים תכונה הזאת: הלי, או זוקן שהוא ההלי היותר טבעי.

בלי ספק,

הגוף ישחת מעט מעט עד ינתקו מיתריו ויפול הבנין ויחלף לחלקיו היותר קטנים. אך מה יקרה אז לכל חלקיו, האם לא ישתנה עוד? היחלדו לפעול ולהתפעל? היכלו ויאברו מכל וכל.

רחוק הוא בעיני, שיתיי הדבר כן,

אי אפשר, ידידי! ענה אחריו סאקראטעס, אם את אשר הסכמנו עליו אמת: היש אמצעי ומדרגה בין תכונה חיות דבר ובין בלתי חיותו?

לא.

חיות ובלתי חיות יהיו לפי זה שתי תכונות שאי אפשר להשוב

לחשוב אמצעיות ביניהן, רק תהינה היותר קרובות זאת לזאת: אך גורנו אמר שהטבע לא תפעל שנוי בלי אמצעי ומדרגות. השמרת כלל זה סעבעס?

הנהו אתי.

יסתעף מזה בהכרח שהטבע לא תברא דבר, גם לא תפעל כליון מאלו.

נכון.

ולזאת בעת יטמו כל חלקי בנין הגופי, לא יאבד ולא יכלה ממנו מאומה, רק כל חלקיו הנפרדים עוד יהיו, עוד יפעלו, גם יתחברו גם יתפרדו, ואהרי שניים וחלופים לאין חקר ישובו לחיות חלק מהוה אחר. מקצתם ישובו אל הלחות, מהם יעלו אל האויר, מהם יתערבו עם הצמח, ומן הצמח אל בעל חי, יעזבו את החי ויהיו מזון אל התולעת הרומש על האדמה.

הנסיון יחזק זה, ענו סעבעס וסיממאס כאחד.

אנחנו רואים, אוהבי רועי! כי המות והחיים בבחינת הגוף אינם מפסקים ומבדלים כאשר ידמו החושים, אך הם בקרסים אל שלשלת השניים התמידים מהכרים יחד דבוק גמור באמצעות מדרגות ושניים אחרים המוליכים מזה אל זה. לא ימצא הרף עין נאמר לפי דקדוק האמת: ברגע הזה מת הבעל חי, כאשר לא נוכל לומר בצמצום אמתו: ברגע הזה נחלה או הברוא. בלתי ספק לפי ראות החושים ידמו השניים כאלו הם מנבלים ומבדלים איש מרעהו, להיות שלא יחשו ולא יכרו עד אחרי הפסק גדול. אבל די שנדע, שבאמת איננו כן.

והנה זכור אזכור דמיון שיקרב הדבר יותר. עניניו החלושות אינן רואות כיא חלק מנבל מן הארץ ובאופק הזה הם מבדילות בין מזרח ומערב צפון ונגב, ונראה לנו כאלו הרגעים האלה נבדלים ונפרדים: מיתר הרגעים. אמנם

בבחינת

בבחינת כבוד הארצי כלו לא יתכן היות רגע שלא יהיה לילה, בקר, צהרים וערב כאחד, כי סבוב יום ולילה והלופס מתברים הכור תמיד בלי הפסק.

וכן ימי השבוע בבחינת הזמן לא יפרשו ולא יבדלו, כי כל תמיד, לא יגבל ולא יחלק לחלקים כיא דרמיון החושים, אבל השכל לא יעמוד על גבול אם לא יהיה באמת שעור נפרד משעור. הנכון זה בעיניכם?

נכון מאוד השיב סימניאס.

כזאת יקרה עם סוגי החי והצומח בעין היותם ומותם. במהלך השנים אשר עברו על הוה אחד, נחל למנות ימיו, מרגע הראשון אשר יראה לעינינו בצורת צמה או חי, ונאמר אז: צמה הנטע, נורד הבעל חי. ובעת אשר תנועת בעל החי או הצומח נסתרה נעלמה מחושינו, נאמר: מתו שניהם. אחרי כן בעת אשר יסורו מהם התאר והצורה הראויה להם, נקרא התכונה הזאת: עפוש בעל החי, או הצומח ההוא. אכן בטבע כל המעשים והשנויים האלה הם חלקי הלוקף תמיד והתלבשות דבר אחד בצורות, תארים ותמונות שונות לאין חקר.

אם נחשוב כי כמות הגוף כן מות הנשמה, אמר עוד סאקראטעס, לא ימלט מאחד משני צדדים, או כחותיה ופעולותיה פוסקים פתאום וכהרף עין תכלה, או כמקרה הגוף יקרה לעבור דרך שגוים תמידים, להתלבש בצורות ותמונות שונות, גם יש יום שיסורו ממנה תאריה ותהיה דבר אחד, כמו שהגוף אחרי שגוים לאין חקר יופשט מתארי גוף אנושי להיות עפר, אור, צמה או חלק מחלקי בעל חי אחר, זולת זה היש צד אחר לציר מות הנשמה?

אי אפשר השיב סעבעס: או תכלה כהרף עין, או תשתנה מעט מעט.

טוב

טוב, אמר אחריו סאקראטעס, יאמרו נא אלה אשר לא התאמת להם נצחיות הנפש, אם ידאגו שהכלה נשמתם פתאום. או שתשתנה אחת לאחת עד שלא תהיה מה שהיתה, הרצונך סעבעס! להיות מליץ לאנשים האלה? בחר עתה במקומם.

אולי, ידירי, לא יאבו הם את אשר אבחר אני. לכן עצתי לחקור על שניהם, כי אם את האחד נבחר מי יודע אם מתר לעת הוואת ימצא איש ללהום נגדם וימאני לקחת את אשר בחרנו.

רעי סעבעס! ענה סאקראטעס, ארץ יין ארץ רחבת ידים היא, וגם בין הנכרים אשר לא מעמנו יש ויש אשר לב להם לדעת מה נשגבה החקירה הזאת. ויקר סדיין נפשם. — אך כאשר אמרת נחקור על שניהם. הראשון מן תכלה הנשמה פתאום כליון מחלט. מיתה זאת בעצמותה איננה מן הנמנע, אך הודיעני נא אם אפשר שתהיה בכח טבעי?

אי אפשר: אם מה שהסכמנו עליו אמת. לא יהי בכח הטבע לפעול כליון מחלט.

האם לא ע"ס גורת השכל הסכמנו על זאת? שאל סוקראטעס:

בין היות דבר לבלתי היותו דרך עמוק משאול ביניהם, אין בכח הטבע ההולכת לאט לאט בפעולתיה לעבור ברגע אחד. אבך אך יהי. אמר סעבעס, אם האלהים ישלח ידו לבלותה ע"י כח נפלא?

ידיד לבי! קרא סאקראטעס. אשרי חלקינו אם לא נירא רק מיד האר העושה נפלאות לבדו! הפחד אשר פחדנו ח"י מן הנשמה גם היא ממביעה מעתדת למות. ומלאכתנו בעת לבטלו ע"י כללים שכלים; אך אם האלקים הטוב והמטיב הכורא והמחיה כל נברא יעשה פלא להכריתת

ולכלותה

ולכלותה? — לא כן, אחי! אל תירא רע מעילת כל טוב ממקור כל חסד. כאשר לא תירא שהשמש ישלך קרה כפתים בל נעמיד לפני קרתו.

שגיתי, אמר סעבעס, כמעט הרפתי.

אחרי דברינו אין מקום לפחד מכליון הנשמה פתאום. כי איננו בכח הטבע. אך גם אם נסכים ירדני! הוסיף סאקראטס. כי כליון פתאומי איננו מן הנמנע. נחקור לדעת באיזה זמן יהיה, באיזה רגע תכלה הנשמה? לפי הנראה בעת אשר לא יצטרך לה הגוף. בעת מותו. ואולם השבנו למשפט כי לא ימצא הרף עין לאמר: ברגע הזה מת בעל התי. זמן רב טרם נראה הפסדו לחושים. כבר החלו כחות הטבע לשחתו מעט מעט. כי הכחות הפועלים השחתה מעולם לא שקטו ולא גחו, רק יוסיפו להשחית אחת לאחת ויבוא עד קצו אם תנועות כל אברי הבעל הי כולם לא יפנו אל תכלית אחד יהוא מוג הבריאות. כי כל חלק יטה אל תכלית מיוחד לו, ואז ימס הגוף ויפול לנתחים וזה יקרה על אופן בלתי מוחש וכמהלך תמיד. באופן שנוכל לאמר, שכל תכונה היא פעולת התכונה אשר קדמה. וסבת התכונה הבאה אחריה, גבול משוחף להעוברת ולהעתידה.

ואם במות הגוף תמות גם הנשמה בהכרח לא ימצא רגע לאמר: ברגע הזה מתה הנשמה, רק מקרה אחד לשניהם, וכמת בטול תנועות חלקי הגוף אל תכלית אחד. גם כחות הנשמה ופעולותיה יסדו וישחתו. סעבעס! הגם לך ירדמה? כן

אין אחרת עמדי.

בחון עתה וראה! איך נעתקה החקירה ומצבה, כפסל נִסְכּוֹ קַנִּי דַעְדְּאֻלוֹ, יגיע ויעזוב מקומו על ידי תחבולה מלאכת מחשבת, אשר שם בקרבו.

ואיך?

תחלה חקרנו אם אפשר שתכלה הנשמה במותה, אם אין. אחרי זאת בקשנו דעת. אם אמת הוא שתכלה, באיזה זמן יגיע לה הכליון, והחקירה הזאת בעצמה העמידתנו במרחב הידיעה. כי כליון פתאומי הוא מן הנמנע, אך אפשר שימנעו פעולתיה וכחותיה מעט מעט. טוב, ענה סעבעס. האחד אשר יגרנו חלף הלך לו. נשאר עתה לחקור אם אי אפשר שיאבדו כחות הנשמה על אופן בלתי מוחש כמו שימסו חלקי הגוף. הוא הדבר.

אם הגוף והנשמה, הברים נאמנים אשר גם המות לא יפריד, נשים עין עליהם לראות מה אחריתם. כל עוד שהגוף בריא, ורוב תנועותיו פונות אל תכלית הנרצה לשמירת מזונו, וגם כלי ההרגשה על תכונתם, הנשמה גם היא בשלמות כחה, חושבת, אוהבת, שונאת, משנת, בוחרת, אחת מפעולותיה לא נעדרה. אמת.

יחלה הגוף וענש רואים אנהו. מלחמה ערוכה בין חלקיו רבים מהם לא יפנו עוד אל תכלית הנרצה, כי אם אל תכלית מיוחד להם לבדם. והנשמה מה לה?

הנסיון יורה כי גם כחותיה הולכים ודלים. השגותיה אינם כמקדם, מחשבותיה ומעשיה לפעמים נגר רצונה.

שים. עוד לבך על זאת. הגוף מת: הרצון בזה, שבטלו, לפי הראות. כל תנועותיו הסגנות אל תכלית השמירה; אבל באמת אינו מן הנמנע שיהיו לו עוד תנועות חיוניות דלות וחלשות, ימצאו לנפש מראות חשכות ומעורבבות, וכחותיה באלה יתחלכו.

כדברייך.

זמן מה אחרי מותו יתעפש. חלקיו אשר לפניו אל תכלית

תכנית אחד פעלו ואל גויה אחת היו, עתה יתפרדו ימסו ויהיו חלקים שונים מנופות שונות, והנשמה? סעבעס! אנה הלכה? הגוף הלזה אשר ישבה בו נתעפש. חלקים הנשואים. לא לה הם, כלי החושים נמסו הם לא יפעלו עליה, והיא לא תפעול עליהם. האם צלמות וחשך בה? אם לא נישאר מאומה מכל השגותיה ומחשבותיה? הרצון והבחירה, האהבה והשנאה, וכל כחותיה הכלו אבדו מכל וכל? אי אפשר, אמר סעבעס. הלא זה כליון מחלט; ואנחנו הסכמנו כי אין בכח הטבע לכלות.

ואם כן ידירי! הבו עצה מה יעשה בה? כלה איננה לעולמים; כי פסיעה אחרונה אל כליון מחלט. ואם נרחקת עד סוף כל הדורות, תמיד תהי' מן היש אל האין והוה נמנע כהק השונים. יסתעף מזה כי תשאר הנפש ותהיה לעולמים, כל עוד שתהיה בהכרח תפעול ותתפעל; כל עוד תפעול בהכרח תציר: כי הציר, ההשגה והרצון לבד, המה פעולת עצם שכלי, אך ההרגשה תוליד המחשבה. ומאין תשיג בהעדר כלי ההרגשה?

כל המשפטים האלה נראים צדיקים וברורים, ובכל זאת יוליכו אל סתירה גלויה ומבארת, אחד משנים, הוסיף סאקראטס. או תכלה הנשמה ואיננה. או תשיג ותחשוב עוד אחרי עפוש הגוף. גם שניהם קשים לציר, אך בהכרח אחד מהם אמת. נראה ידירי! למצוא פתח לצאת מן המבוכה הזאת. ידענו שאי אפשר שתכלה הנשמה בטבע, ועל מה ניסדה ההקרמה הזאת? — רעי! אל תתעצבו ללכת אחרי במשעול צר מלא סלונים, כי יוליכונו עלי דרך סלולה מצמחת שושנים תחת כפות רגלינו — הגידו נא. הלא מאשר שקלנו במאזני יושר את פעולת הטבע, גזרנו

גזרנו אמר כי בכחה להחליף ולשנות. אך כלה ללא תעשה?
אמת!

אם כן אל הצד האחד לא נפנה עוד כי שקר הוא. בהכרח נאמר, כי הנשמה לעד תהיה גם תפעול גם תשיג אחרי המות, אולם הנה חומת ברזל לפנינו. בהיות שיראה לנו בלתי אפשר שתחשוב ותשיג מבלי קבל פעולת החושים: אך מי יתן אות או מוסת שיהיה זה בגדר נמנע? הלא הנסיון לבדו הוא המלמדנו כי בעוד אנחנו חיים על האדמה אי אפשר לנו שנשיג או שנחשוב בהעדר פעולת החושים. אבל מדוע נשפוט מהנסיון הזה. אשר על עת החיים יסודתו, גם על אחרי המות? ובמה נדע כי קצרה יד הטבע. שלא תוכל הנשמה להשיג אם לא יהיה הגוף עמה? מה תאמר? סימטאס! על איש אשר מעודו לא יצא מקיר העיר הוצה, אם ישפוט ויגזור על פי נסיונו כי בכך קצוי תכל עתותי יום ולילה, גם קיץ וחורף יהיו כמו בעיר הזאת, הלא כסכל ומשתגע תחשבנו?

אם לילד בכטן אמו (לא תבונה תהיה לו) תספר לאמר: יש יום אשר תסרד ממקורך, ועיניך תחזונה השמש במהרתו ומזיו יקרו תתענג; גם הוא יענה: ממעמד עתה אדע כי שקר בפיך. ואנחנו עורים כמותו בלי דעת נדבר. אם בעוד אשר אנהנו אסורים בזקי החומר נשפוט על יכלת הטבע בענין פעולת הנשמה אחרי היותה חפשית. מי ממנו התהלך בחקר סתרי הטבע? מי ראה כל נפלאות מלאכתה? מעשים מעשים שונים תעשה עמנו ואנחנו לא ידענו מה. אחרי כן נאמר זאת ביכלתה וזה איננו ביכלתה?

לזאת לא מגדר האמת יצאנו כאמור כי הנסיון מעת החיים לא יורה דבר על הנשמה הנפרדת. אחרי התברר לנו

לנו כי אין בכח הטבע לכלותה . ובישר שם האמער
המשורר הגדול מאמר זה בפי אנשי חיל "לעולם לא
יבוטלו מחשבות הנפש , תרד שאול רעיוניה בקרבה ,
אם אמנם גופה לא ירד עמה . כי באמת היא לבדה
תשר על מות גם תוכל לו . תעזוב את גייתה על האדמה
להתחלק ולהתהפך תחת תארים וצורות אין מספר ,
כאשר יסד עליון מני היות ארץ : והיא מדי עלותה
מעל העפר תשיג ותחשוב עוד ; אמנם כפי היות חקים
טבעים נשגבים מאלה אשר הוסדו להנהגת הנבראים תחת
השמים . או תראה כסתרי מלאות מלאכת בוראה , תשכיל
לדעתו . אבל שימו לב ידירי ! אם אחרי מות הגויה היים
לה להשיג ולהשוב , הלא תכסוף גם אז להגיע אל
תכלית האושר ?

נראה לי ברור , אמר סיממיאס , שזה יהיה תשוקתה ,
אבל איני בוטח על שכלי . דבר אתה , ונשמע על מה
אדניך הטכעו .

ויען סאקראטעס ויאמר . אם הנשמה משגת ותושבת ,
בהכרח מחשבותיה מתחלפות ומעפיה משתנים , ורצון לה
לאהב את אלה , ולשנוא אלה ; ואם רצון לה , אל מה
יהי תכליתה אם לא אל הטוב והאושר ?

אך במה יהיה טוב ואושר לנשמה , הוסיף סאקראטעס ,
בעת אשר נעדרו צרכי הגוף ? האכילה והשתיה , האהבה
ותענוגי החושים אין לה חלק בהם ; כל מעדני גוף נקלים
עתה בעיניה למאד ; ואולי אין זכר להם עוד או תזכר
ותתחרט על התענוגים אשר הכרת הגוף הסתה לקחת ,
אבל בודאי לא תרדף אחריהם .

כאשר לא ירדוף משכיל אחרי הבלי נערים קטנים ,
ענת סיממיאס .

גם

גם הון ורכוש לא תחמוד , הן לא תשלוט עליו ומה בצע
באלף ככרי כסף ?

אמנם , לפי המדומה , בקשת הכבוד , תתכן גם לנפש
לבדה אחרי אשר התאוה הזאת איננה קשורה עם
צרכי הגוף . אך במה יהיה יתרונה על הנבראים אשר
סביב לה לחמוד גדולה ? לא בכח , ולא בעשר , גם על
הורים לא תתיחש , כל ההבלים האלה עונה על
האדמה עם גייתה .
כלי ספק .

רק בחכמה , באהבת הצדק בידיעת האמת , באלה
חנשוא ותגדל כבודו על רעה . וזולת זה עוד נשארו
לה תענוגים רוחנים אשר גם בהיותה עלי ארץ היא
לבדה התעננה בהם מבלעדי הגוף : כמו היפי , הסדר ,
הערך , ויחס השווי בין חלקי דבר , השלמות בחכמה או
במדות . ומי אשר בימי חלדו הנהיג נפשו על פי מדותיה ,
השתדל בחכמה ובענינים הרוחנים ; תוחלתו ותקותו אמת
שגם אחרי מותו לא תפסוק מלעסוק בדברים יקרים ,
ובמעלות העלה בית אלהים עד קרבה אל עילת כל
העילות מקור כל החכמות , מכלל השלמות היפי ותפארת .
זכרו נא ידירי ! רנעים האלה אשר התנשאו מחשבותיכם
על פאר רוחני על יפי אמתי , מה ערכו מה נעמו !
שכחתם אז כל צרכי הגוף , וענינו לא ראיתם ; לא
שמעתם לא הרגשתם כי אם את אשר ראו עיני ההשגה .
מי יצייר תכונת ורגשת הנפש ברנעים האלה ? כמעט
תקטן מהכיל את הערן הרב אשר התעורר בקרבה . גם
אמנם התרוממות הרעיון להשכיל היפי והתפארת האמתי
יזמה היות הבטת הנפש וקרבתה אל שרש כל השלמות :
כי היפי , הסדר והשלמות אשר אנהנו משיגים פה , הוא
כעין ניצוץ חדש מאד מבהיק ממקור כל תפארה ממצב
כל

כל השלמות כלן. זכור אזכור שדברתי על הענין העמוק הזה במקום אחר, ועתה לא באחי כי אם להוסיף זאת: אם אמת הוא שהנשמה אחרי ימי חייו, כל מגמתה אל החכמה ולעשות חיל בצדק, וכל תאוותיה להשיג השלמות ודו"פי האמתי; תמיד מראות אלהים תהיה, ומזיו יקר תפארתו תתענג נצח, ותוחלת הנמול הנשגב הזה, אף שלא ידענו מה הוא, יתן שמה בלב פועל צדק שבעתים מכל יגיעותיו עלי ארץ, וישיהו עליו סכלים בעודנו במערה השפלה הזאת עמכם, בשוט וכפן אם יוסר, אם יפול כנפול נבל לפני בני עולף! כמה נחשבו אלה לעמת תקות האוישר הנצחי?

דעו אחי! דעו כי איש נקי כפים ובר לבב לא יתעצב בקרב יומו, כי אל אור גדול, אל הצלחה תמידית הוא נוסע, יתרו אלה אשר נאצו אל ורעה עשו עם האדם; אלה אשר בתועבות זמה התגוללו; אשר כפיהם בדם נגואלו ואצבעותיהם בעון; אלה אשר לאיד אחיהם שמחו: הם ירגזון על מפתן שאול, יפחדו על העתיד, אך דא כן עמדי היום. בחסד עליון אחת מתועבות האלה לא עשיתי, מעוררי בכל לב בקשתי את האמת, אחבתי צדק, תכלית אהבה. לכן עתה אשמח כי קרוא אני אל המלך להתענג על רב טוב, לראות באור צה את כל יקר יפי ותפארת רוחניה, אשר הקרתי לדעת גם בעודני פה בחשכה אפלה. ואחם רעי! שימו דברי בכור הבחינה, שפסמו עליהם: אם ישרים הם, ברכו את היום אשר יקחני מעל האדמה. התחזקו וחיו כמוני למען תהיו נכונים ללכת בטוב לב בעת אשר ישרוק לכם המות. אולי יידי! אולי, יתפוק אלוה וכבודו יאספנו לשבת יחד, מה נגיל מה נשמה אז בזכרנו יום אשר נפרדנו איש מרעהו.

מאמר שני

סאקראטעס כלה לדבר זהו הולך ובא בחדר נלכד כמו סעיפיו, ואנחנו יושבים ומחרישים לתור אחרי הדברים אשר שמענו, רק סעכעס וסיממאס מתלחשים יחד. ויפן אליהם סאקראטעס ויאמר מדוע אתם מתלחשים רעי? הלא תנידו לנו מה יש עוד להשיב על המשכלות אשר הסכמנו עליהם? ידעתי כי רבות עוד לחקור על ענינו עד היותו כצרוף בעליל, ואם זאת לכם, השמיעו טענותיכם למען נועץ יחד, או להשיב או לדעת אם שנינו.

הן אמת ענה סיממאס, כי עוד לנו טענות וספקות, ומשתוקקים אנהנו מאוד לשמוע פתרונם מפיך. יגרנו פן נהי' לך למשא ביום רעה. וישחק סאקראטעס ויענה במתק שפה: ואיך אחרים יאמינו לי כי מעמדי היום לא עצבני ולא המר רוחי, אם גם אתם כשבע רוגז תתנוני? שימו כה אחי את טענותיכם, אל תפחדו. שאלוני ואני אשיב כפי יכלתי בעוד הרשות נתונה מאחד עשר האנשים². הנני, אמר סיממאס, אדבר; וסעכעס יבוא אחרי ויסלא את דברי, אמנם טרם אחל לדבר אנקש ממך ידיד לבי

² סס סטופטיס וספט ווט סלמוולא.

לבי, אם יצאו ממענותי ספקות על השארת הנפש, אל
 החשוב עלי כי מקוצר אמונתי ולמען כחש ביסוד זה
 נשאתים על שפתי. לא כן עמדי, אך מגמתי לדעת אם
 רוח באנוש להביא עליו מופת, ואם הדרך אשר בחרת,
 לשפוט עליו על פי השכל, ישר הוא. אבל לבי יחזק בי
 אמונת יסוד הזה ובו יתנחם, ולא לבד מה שאמרת ממנו
 אני מאמין, אף גם את אשר אבותינו ספרו לנו ומזקנינו
 שמענו, חוץ מאלה ההכלים אשר ערבו בו המשוררים
 ובעלי המשל. במקום אשר יעדרו מופתים חותכים.
 במקום אשר אין לנו להשיגם, תבטח הנפש על
 דעת גוטה אל הטוב לה, ולאור בטחונה תעבור בין
 נבכי ים התלאות בין עצבון כל ההכלים.

ידעתי נאמנה כי אי אפשר להכחיש השארת הנפש וגמול
 הצפון מבלי שיתרבו השאלות לאין מספר, באפס תקוה
 למצוא פתרון, ומבלי נפול במחשך הספק על כל מה
 שחשבנו היות טוב ואמת. אם הנפש מעתדת להפסד
 וכליון, מה בצע ברוח דעת ותבונה אשר מסך ה' בקרבי
 לעקבני! גם רב פעלים עשות חיר בצדק, אשר חשבנו
 שענין אלהי הוא; היפי והנשגב במדות או בטבע, אשר
 אמרנו, דמות שלמות הרוחני, מראות אלהים המה,
 הלא מאסע הם והזיונות מבהילים, (כי לא יתכן שהוה
 גשמי ונפסד ישיג הניצוץ היותר חלוש משלמות עליון).
 אולם כבהמות בהררי אלף שם אלהים אותנו על הארץ
 להחיות את גוויתינו, ואתר נמות; והיה תוך ימים אחדים
 יגוע האדם ואיו, אין שם ואין זכר למעשיו וכל עליותיו
 כלא היו. אם הייתי חרפת מין האנושי או תפארתו; אם
 הטיבותי עם כל איש או הרעותי להם מקרה אחד יקרני
 ביד כל נבל ובליעל לצאת מתחת ממשלת עליון ולהסיר
 שבט פחדו מעליו, הרב חדה וחץ שנון ימלטהו מכל רע;
 וכבר

וכפר מות את כל זדונותיו. אם תכלה הנפש. כל
 המחקקים מיסדי דת, תחת אשר האירו עינינו במצות
 ומשפטים טובים, התעו אותנו בדברי כזב וזרמה; וכל
 שוכני תבל אשר מאז נתקבצו בקבוץ מדיני, הסכימו פה
 אחד על כזביהם, ויכבדו ויהדרו אלה אשר נבאו הלומות
 שקר להתעוות; וליציר הפשי מפאר בדעת, לאדם הזה
 היקר והנכבד שביצורים אין יתרון על בהמות שדי,
 ונהפוך הוא, כי אם יושלל האדם מתקות ההשארה,
 היותר שפל וחלש בנבראים מאישר ממנו, בהיות יסוד
 לבדו חלק ה' דעה ובניה להוסיף מכאוב על מכאוביו,
 למען החרידו כל ימי החרו בזכרון המות. היתכן שמפי
 עליון, מקור כל חסד ורחמים נגוד עליו רעה פרטית,
 המשנאתו יציר כפיו חננו שכל ודעת למען ענותו?
 אף רוחי בקרבי יהמה, ונפשי במר התאבל על אלה
 אשר קול פחדים באזניהם ויראת כליון המחלט בלבותם,
 בלהות סביב להם תמיד ואיד נכון בקרבם; כי זכרון המות
 ימרר כלענה שמחתם וישבית מהם כל מושוש: בהתעלסם
 באהבים, בדרשם חכמה, בעשותם חיר, בהתנשא
 רעיונם אל מפעלות אלהים ותהלותיו, בעלות נפשם עד
 רום שחקים, תעבור רוח רעה על פניה להבעיתה בזכרון
 ההעדר והכליון, ומגין כוכבים יריצוה אל עמק הבכא,
 ותחת העדן הרוחני אשר זממו לקחת, הגה אימה גדולה
 וחשכה נופלת עליהם. אם כרגע יסתמו כלי הנשימה,
 אם כהרף עין יעמוד הדם במרוצתו, כל הענינים הנשגבים
 והיקרים האלה יהיו כלא היו, ועצם הנכבד הזה אשר עבד
 את אלהיו בכל סעיפיו, ימס ויתעפש ויהיה עפר ודומן
 על פני השדה.

ועלי לשבת ליוצר כל שלא שם לבבי רעה נפסדת כזאת:
 כי לו האמנתי בה והווי כל ימי מכאובים ובכל שמחת
 יתערב

יתערב חמת פתנים. אכן רוח אחרת אתי. המעט אשר
 השנתי ממדותיו יתברך. את אשר הכרתי מיקר האדם
 וזי השריתו אלהיו ללבוש צדקה ולבקר בהיכלו. לא
 השאיר ספק בקרבי על תכליתו. תחלתי חיים נצחיים,
 תשקוט מריבות הטבע והשכל. תצדיק מעשי אלהים צדיק.
 תפתח עינינו לראות השלמות- והיפי מכתר בזיו רוחני.
 תקל לנו כל היגיונות, מאלפנו לסבול פצעי הזמן. כי
 בהבורתו נרפא דנו להגיע אל טוב ואושר נצחי.
 לכן בהיות הקבלה הנאמנה הזאת מסכמת עם כמה דברים
 אמתיים ומפרסמים; בהיות שבלעדה ילאה הדעת האנושי
 לצאת ממבוכות נוראות: בהיות שלה לבדה פתרונים על
 כמה שאלות ותמיהות עצומות, משפט השכל ישה אותנו
 להאמינה אף בלי מופת אחר: כי מכלל דברי אלה תצא
 ראייה מספקת לכל משכיל. אף שבפרטיהם ימצא עוד
 המכחיש להתעקש. אבל ידידי סאקראטעס! במה נושע
 איפוא לחרות כלם יחד על לוח לבנו, למען יהיו תמיד
 לפנינו לראות כחפצנו, בחפזון המהירות, הצמדס והסכמתם
 על דבר אמת? אם אין עזרתם לנו בכך רגע לא נמלט
 מרגשת הזמן ופגעיו השוטפים עלינו בחזקה תמיד, אכן
 לא בכל העתים ולא בכל המקרים לאל ידנו לזכור אותם
 כפי הנרצה. והן נשכה קצתם או ראו יעלו ברעיונינו על
 סדר ואופן הנאות, תפוג אמתת היסוד הנובע מהם, ונעשה
 בגפשונו שקר לעזבה בדרך הושך וחלקקות בלי משען
 ומשענה, אמנם אם הדרך אשר אתה בחרת, סאקראטעס!
 מוליכנו אל מקור מים חיים במרחב כללים שכלים מברחים
 אשר לא יכזבו; אז אור האמונה הזאת לא ידעך לעולם.
 ובכל הזמנים ובכל המקרים תאיר לנו כשמש בצהרים:
 זאת אשים על רבי, רעי! ולא אחדל להרבות טענותי,
 לא אסתיר, תחת לשוני גדולה או קטנה, מכל אשר
 יאמר

יאמר המכחיש היותר משרש בדעתו. אם יהיה פה
 עמנו היום.

אם הבנתי דברך, הנה זה המופת אשר נתת: הגוף
 והנפש נצמדים וקשורים יחד; זה ימס ויתעפש בחלקיו
 מעט מעט, וזאת או תכלה או תשיג ותחשוב נצח. ואחרי
 אשר אין בכח הטבע לכלות מאומה, ~~ההשגה והמחשבה~~
 תשארנה בנפש תמיד. אבל איך יהיה רעי! אם גם על
 פי דברך אלה אשפוט שישאר ערבות ערך הנגון גם אחרי
 נשבר הכנור, ויחס השווי והסדר גם אחרי נפול בנין
 מסאר? כי אומר: נעימות ערך הקולות בכלי שיר, יפי
 הסדר ויחס השווי בכנינים. הלא ענין מה המה? אדם
 מכל החי לא יכחישני; נעימות ערך הקולות. תמיד נצמד
 קשור היה אל הכנור, ויחס השווי והסדר אל הבנין;
 גם כזה לא יכחישני אדם, עתה נדמה הכנור או הבנין אל
 הגוף וערבות ערך הנגון, או יפי' הסדר ויחס השווי אל
 הנפש: ונוציא מזה כי ישאר יחס השווי וערבות הנגון,
 גם אחרי השבר הכנור ואחרי הנתן הבית. אמנם תכלית
 הסכלות זאת היא בעינינו בבחינת ערבות הנגון ויחס השווי;
 בהיות שמחבור חלקים יצאו שניהם, ומן הנמנע שישארו
 אחרי בטול החלקים ההם בעצמם אשר הולידו אותם. גם
 בבחינת מזג הכריאות כן הוא, אי אפשר שהיה הגוף
 נריא אולם אם לא בהיות כל אבריו וכל חלקים על תכונתם
 הראויה ותנועתם אל תכלית אחד, ימסו החלקים. או לא
 לנו עוד אל תכלית אחד, יכלה מזג הכריאות ולא ימצא
 יוד. גם בענין החיים קרוב לזודאי' שכן הוא. חיי הצומח
 פסק ויבטל ברגע אשר תכלית תנועת חלקיו תהיה אל
 חפסד וההשחתה. והנה יתרון הבעל חי על הצומח בכלי
 חושים והרגשה. ויתר שאת יבעל חי מדבר על הבלתי
 דבר בשכל, והשגה. אך אולי גם הרגשת בעל החי

והחיים אשר במישרים נאמר עליהם כי סבה אחת להם לרוב התרמותם.
 סיממאם כלה דבריו, וסעכם בא אחריו ויאמר: ידינו סיממאם, יכסוף לדעת נאמנה מה שהבטחתינו, ואני אכסוף ואיחל לקחת ממך יותר אשר נשאת ירך לתת. אם גם תתיר כל השאלות והספקות על ראיותיך. אם נכונים יהיו דברייך. לא יסתעף מהם כי אם שהיה תהיה הנפש אחרי מות הגוף. וגם כח להשיג ולחשוב ישאר בה; אך באיזה תכונה תשאיר? ומה תסער בהיותה? אולי תהיה בתכונת המתעלף, או תרדמה נוספת עליה ואין מקיץ. מנפש אדם הישן לא נעדרה השגה מכל וכל, אך פעולות הדברים אשר סביב לה חלושות הנה עליה, ולא יתעוררו מהן כי אם הרגשות והשגות בלתי שלמות חשכות ומערבבות, בלי זכרון, בלי מדע בלי ידיעת העבר ובלי זכור מהן מאומה ברגע העתיד¹. ואם הנפש אחרי צאתה מן הגוף תפול במין ממיני תרדמה כאלה, מה יתן ומה יוסף לנו השארתה? ומה בצע בהיותה? מציאות הנפש בהעדר דעת ושכל שלם, רחוק מן הנצחיות אשר אתה מקוה, כרחוק מעלת ואושר עצם רוחני המכיר את בוראו מאושר בהמות שדי וחיתו יעיר. אם עתידות לנו בחיים הבאים יולידו תקוה ופחד בגששותינו בימי היותינו פה, מן ההכרח שתדע הנפש או את אשר עבר עליה בהיותה עלי ארץ ותערוך מעמדה או אל מעמדה בימי קדם. גם מדברך הבנתי כי מצפה אתה אחרי

המות

¹ אם עיי פעולות חזקות תסיס הסעגס וססרגסס כסס וסוקס, סי אפסר סססססססס סלסססססס לל יכסגס לכ, אף סססססססס סססססססס וסס סססיסס כסי עסך סססססססס עססס סססס

והחיים אשר במישרים נאמר עליהם כי סבה אחת להם לרוב התרמותם.
 סיממאם כלה דבריו, וסעכם בא אחריו ויאמר: ידינו סיממאם, יכסוף לדעת נאמנה מה שהבטחתינו, ואני אכסוף ואיחל לקחת ממך יותר אשר נשאת ירך לתת. אם גם תתיר כל השאלות והספקות על ראיותיך. אם נכונים יהיו דברייך. לא יסתעף מהם כי אם שהיה תהיה הנפש אחרי מות הגוף. וגם כח להשיג ולחשוב ישאר בה; אך באיזה תכונה תשאיר? ומה תסער בהיותה? אולי תהיה בתכונת המתעלף, או תרדמה נוספת עליה ואין מקיץ. מנפש אדם הישן לא נעדרה השגה מכל וכל, אך פעולות הדברים אשר סביב לה חלושות הנה עליה, ולא יתעוררו מהן כי אם הרגשות והשגות בלתי שלמות חשכות ומערבבות, בלי זכרון, בלי מדע בלי ידיעת העבר ובלי זכור מהן מאומה ברגע העתיד¹. ואם הנפש אחרי צאתה מן הגוף תפול במין ממיני תרדמה כאלה, מה יתן ומה יוסף לנו השארתה? ומה בצע בהיותה? מציאות הנפש בהעדר דעת ושכל שלם, רחוק מן הנצחיות אשר אתה מקוה, כרחוק מעלת ואושר עצם רוחני המכיר את בוראו מאושר בהמות שדי וחיתו יעיר. אם עתידות לנו בחיים הבאים יולידו תקוה ופחד בגששותינו בימי היותינו פה, מן ההכרח שתדע הנפש או את אשר עבר עליה בהיותה עלי ארץ ותערוך מעמדה או אל מעמדה בימי קדם. גם מדברך הבנתי כי מצפה אתה אחרי

מדבר סרה.
 עיניך רואות, ידך לבי! את החסר בדברייך, עד יהיו בגדר משכלות הנשענים על מופת חותך. עד תטעמו כלב תלמידך כיתר במקום נאמן. אם אמת הוא שהנפש עצם נפרד מן הגוף, ונבראת חוצה לו. ואלהים שלחה הנה להתחיותו: גם בזה אין ספק שתשאיר היא אחרי נשגת מקום שנתה; אפס כמה נדע שכן הוא? הנסיון ירמז כמתנגד לדעת זאת, כאשר התשגה והמחשבה לא יסב בלכתן ממהלך הגוף, כאשר יגדל הוא כן ויסיפו ויתחזק הן, כמדת השניים הפוגעים אותו כן גם אותן יפגשו יסורים וחליי הגוף הולכים צמדים עם חולשת, או הער פעולת הנפש, ובפרט תחלואי ופנעי המוח והקן במלאכתם, עד שהדעת נוטה לאמר כי מקור אחד לשניהם ולדמות באופן זה את הבלתי נראה לנראה; כמו דא והחום

המות. השנה גדולה, אור שכל נפלא, רב נשגב ומעלה,
טובה מכפלת, מכל אשר חלק ה' ליותר מצלה על
הארמה. ועל מה סאקראטעס יסדת תקותך? עלי מה
שמחת? הנה ידענו בנסיון שאיננו מן הנמנע שתהיה
הנפש בתכונת הטרור והמהומה לפחות משך זמן מה,
ומי יגיד, יידי! אם לא תמנע במהשך תכונה זאת אחרי
צאתה מן הגוף לבלי צאת לנצח? הן אמת שמן הכלל
אשר קדם זכרו: שכל הוה המעתד לשנוי ישתנה תמיד
בכל רגע היותו; יציץ אור התקוה להשביית פחד מלבנו.
כי בהיותה גם היא תחת ממשלת השנוים, בודאי לא
התעתדה לרדת נצח מטה מטה, ולאבד תמיד יותר ויותר
מתפארתה, אך אחרי רדתה זמן רב גאולה תהיה לה לעלות
ולשוב אל ערך השלמות אשר היה לה בימי קדם, לחוות
עוד בנועם, ולהשיג נוראות מפעלות בוראה. אבל
סאקראטעס! צמאה נפשי מאוד לשמוע דעתך ביתר באור
על זאת, כי את אשר אתה דובר היום ירד וישכון בהררי
לבי ולעולמים לא אשכחחו. ואנחנו כולנו בשמוע
טענות סיממיאס וסעעס היינו כמתאוננים והיטב חרה לנו
על הראות שנית מקום ספק במופתי ההשארה אשר
דמינו היות כראי מוצק. בהתודע לנו מדבריהם אלה כי
קצרה ידנו להבחין בין האמת והשקר בנדון זה, אז ראינו
חשכת הספק עולה על כל מדע אנושי להסתיר דרכיו
האמת מעין כל.

עשעקראטעס

את אשר עלה ברוחכם, פעדאן! איננו זר בעיני; כי כמודך
גם אני עתה בשמוע מפיך טענותיהם, רגז לבי בקרבי.
לא האמנתי כי דברי סאקראטעס ויסוד ההשארה היוצא
מהן

מהן יסכול שום הכחשה; והנה סיממיאס בדבריו הכביר
עלי שנית להטביעני בעמקי הספקות. ועתה זכור אזכור
כי לפני גם אנכי השנתי היות כה המשיג והחושב
תולדת התכור וכי יסודותי בהרכבת החלקים. אך הודיעני
נא רעי! מה היה לסאקראטעס בשמעו טענות סעעס
וסיממיאס, הנעצב רוחו וזבחה יצא לקראתם, או
במענה רך כמנהגו? ואם בתשובתו הונח לכם,
נא רעי את כל תגיד לי אל תכחד ממני גדולה
או קטנה.

פעדאן

אם איש מעולם הגדיל חושיה, סאקראטעס בעת הזאת
הפליא לעשות. על היות תשובה נכונה בפיו לא תמחתי.
כי סאקראטעס הוא, אבל נפלאתי ראשונה על טובו ונועם
פניו ומרגוע נפשו, בשמעו התחכמות הצעירים האלה.
ויותר מזה כי מהר לראות את אשר בנפשנו, כי נמס
לבנו, וצאתו חיש מהר לעזרתנו לתת בנו רוח הדש לשוב
המערכה.

עשעקראטעס

ואך היה זה?

פעדאן

כאשר אספר לך. אני לימינו ישנתי סמוך ושפל מממתו,
וישלה ידי ויקחני בציצת ראשי כמנהגו להשתעשע בשערי.
מחר, פעדאן! אמר לי, תגזו פאר נורך ותלתלים האלה
תשליך

תשליך על קבר רעך. לפי הראות כן יהי, עניתו? —
 אז נא. פערדאן! אל תעשה זאת. — ולמה? — עוד
 היום ננוז מחלפות ראשינו אני ואתה, אם יסוד נאמן
 אשר אמרנו. יהיה לששה מבלי יכלת להקימו. אך טרם
 כל נשים רבנו להמלט מנתיב שקר ומעקל. וממה,
 שאלתו? — משנאת דעת ושכל. חדלו לכם רעי!
 מהלוך בעקבות אלה השונאים את מין האנושי, ראו כי
 רעה נגד פנינו אם לא נשמור מאוד מארח רע כזה. כי
 שנאת שכל ודעת ושנאת מין האנושי, מוצא אחד
 לשניהם. סבת שנאת מין האנושי ע"פ רוב באלה אשר
 בלי הקירה ובלי בחינה בטחו על איש וממנו עליו בכל
 עניניהם בחשבם כי אמנותו עד שהקים, ואחרי כן סקה
 הנסיון עיניהם לראות כי מלא מרמות ותוך ואון בלבו
 נכונה; ובפרט אם כאלה תקראנה אותם פעם אחר פעם
 עם אנשי סודם ואחיהם. אז תחת אהבתם תצמח משטמה
 בלבותם. ולא לבד על זה אשר במרמה התהלך אתם.
 כי אם על מין האנושי כלו. בהיות יסוד מסד בקרבם
 כי כשלה אמת. הכל סר יהדיו אין עושה טוב אין גם
 אחד. הלא בחנת שכן יהיה על פי הרוב. כן הוא עניתו.
 הגד נא לי אם לא הכלות והוללות זאת היא, לקות טוב
 מחברה האנושית מבלי דעת גדולה או קטנה ממדותם
 ושבעיהם? במעט דעת במעט תבונה יקל מאוד למצוא
 דרך ממצע, אשר דרך האמת יקרא. אנשי רעי בתכלית
 הרע או טובים בתכלית הטוב מעט הנה, החלק היותר
 גדול מהמין עומדים במרכז שבין שתי קצוות אלה. פרש
 עוד דברך. אמרת לי. טבע האנושית בבחינת המדות,
 השיב לי, כטבע כל בעלי חיים בבחינת תארי הנוף
 הננס והענק, תכלית היפי ותכלית הכעור, תכלית
 המחירות ותכלית העצלות לא ימצא בסוגי בעלי חיים
 כי

כי אם זעיר שם זעיר שם, לעמת זה הממצע שבין
 ההפכים האלה הוא התאר היותר מצוי בכל מין. — גם
 לי ידמה כן עניתו — ולו יתן ניה לעשות נבלה גדולה
 או רעה בתכלית הרשע. מעט יתאו לקחתה. — אמת —
 בלי ספק, ענה אחרי, והנה שאלותיך הטוני הויך מכונתי.
 ואולם בזה מקרה אחד לשנאת דעת ושנאת הבריות. אם
 בלי הקירה ובלי דעת טבע השכל יאמין איש באחד מן
 הכללים המיסודים על משפטי הקש, וברגע הבא תהי
 רוח אחרת אחר לכונן את הכלל ההוא. הן יהיה שקר באמת
 או לא; ובפרט אם כזאת פעם אחר פעם יקרהו. כמו
 שאמרנו בבחינת הסמיכה והבטחון על אזהב, או יהיה כמו
 בעלי הקש ההמטעה אשר מלאכתם לחוק או לשקר כל
 דבר כפי רצון שומעיהם, ויתברך בלבו כי חכם מכל
 אדם והוא לברו יודע שגם השכל ומשפטיו, ענינים
 משתנים, ודבר אמת אין בהם; וכי תמה ככל נברא
 עלי ארץ, כשאון גלי ים והמונו, רגע לא יעמדו על
 תבונה אחת.

אמנם פערדאן! הוסיף עוד, אם נהפוך הוא, ולא לבד
 שהאמת בעצמה לא תסבול חלוף או שנוי, אף גם אינו
 מן הנמנע שגייע איש עד תכליתה ע"פ דעת ומשפטי
 השכל: אפס הקשים וכללים כוונים המתנגדים ומולידים
 שקר ואון, עצבו את רוח איש הלזה להתעותו לבלי תלות
 חטא בחטרון חשנתו. כי אם בשכל אנושי עצמו ויסיתוהו
 לשנוא דעת, להרחיק אמת ולברוח מכל חכמה. הלא
 גדול נגע לבב איש הזה ואין מנאוב כמכאובו? בלי ספק
 גדול נגעו מאוד, עניתו. לכן יאות בטרם כל, להתאמץ
 ולשמור פעמינו לבלי נפול ברשת הטעות והיה כלל זה
 חמיר נגד עינינו: שהאמת בעצמה אחת היא לא תשתנה
 ולא תתחלף בוולתה, אך לפעמים לחלשת וקוצר שכלנו

נחשוב כי השגונה, תחת אשר אין כל מאומה בידנו. למען לא נרפה ולא נלאה מדרוך אחריה פעמים רבות, ואנחנו כלנו מחויבים בזה, אתם, להיות עוד ימים לכם עלי ארץ, ואני להיות שקרבה פקודתי, וזולת זה עוד אחרת אתי, אשר יתן מקום לחשוב שרא לאהבת האמת יצאתי כי אם נצטח אנשי ריבי, כמעשה ההמון, בחקרם על דבר מספק לא יתנו לב על הדבר בעצמו, רק כל תאותם להראות חכמתם לעיני שומעיהם. אכן בזאת יבדלו דרכי מדרכי אלה להיות שמגמתי הראשונה לנמוע יסוד ההשארה בלבי ע"י ראיות מספיקות וזיתה נפשי בגללם? וזאת שנית להראות האמת אל אוהבי ורעי, אם את אשר אני נותן לפניכם היום אמת, מדוע אחד ל לחטיב עמדי ועמכם להחזיקו ע"י מופתים, ואם אין, רק רוח הולך ואיננו, ואין תקוה ותוחלת ליורד שאול, הלא טובה התקוה הזאת ביום מותי מהאדיב לבכם בבכי ואנחה. פעמים רבות חשבתי ואשמח, כי כל אמונה המוססת תקוה ואושר למין האנושי, אף גם שלא התאמתה על ידי מופת הותך, הן זה לבדו מעיד על אמתתה. אם אלה הפוסחים על שתי סעיפים פוערים פה נגד דתי הצדק והמוסר, באמנם כי המצאת בני אדם הזמה לטובת החברה ושלוה הכנסיה, אתאו אני לקרוא נגדם: הרבו עלי מדות טובות ומשפטי מוסר אשר בלעדיהם לא י"ה ולא יקום הקבוץ המדיני והחברה האנושית, ודעו נאמנה כי אמת וישר הנה. הקבוץ והחברה תכלית האדם בכחינת המין, כאושר והצלחה בכחינת חלקיו, וכל דבר המביא אל התכלית הזוה על אופן כללי ובלתי משתנה, הרימו אותו לה' וה' קודש, כי בלי ספק מאת החכמה העליונה יצא לטובת הנבראים.

בהחלף מחשבות אדם על דברים נשגבים האלה יתרחב לבבו

לבבו וישמה בראות כי אלהים דורש אותו, ולכן השקי גדוד מאוד לחקור ולהכריע את נפשי על אמתתם. ואולם אני, כאשר אקוה לא אהיה עוד זמן רב במחלת הספק על זה. ידידי! במהרה יסור המסוה מעל פני, ולאור האמת אלך בטח. ואחרי הודעתי אתכם מזמות לבי, אפנה לחקור על מענות סיממאם וסעכעס. ואתם רעי ככדו את האמת יותר מסאקראמעס, בעוד לא אסור מדרכיה תנו תודה לדברי, אך בהמות ימין או שמאל הלחמו נגדי לא תגורו, למען לא נתעה אני ואתם בדבר שקר, ולא אפרד מכם כאשר. תפרד הדבורה מבשר החי אחר עזבה בו סלון ממאיר. שימו לב לשמוע ידידי! והזכירוני אם אשכח מה מטענותיכם, או אם אחטא במשכלות.

כח המשיג והחושב, היו דברי סיממאם, או עצם נפרד, או תאר הגוף ותולדת הרכבת חלקיו הוא. אם הראשון אמת, רצוני אם הנפש עצם נפרד, ואיננה גוף, הסכמנו ע"פ מופת שא"א שתכלה כליון מחלט אם לא בגורת בוראה. העודכם מסכימים על זה? - בלב שלם. - וזה שיוצר הכל איננו מכלה מעשה ידיו ע"י פלא, לדעתי לא יוכל בו שום ספק. - לא. - אך סיממאם יסחד מזאת: פן כח המשיג והחושב באדם איננו עצם נברא חוץ לגוף, רק ממשיגי הגוף ותולדת חלקים אשר הרבנו בתחבולה נפלאה. כמו ערבות היין, וזיות הצומח וכהנה. - כן. - נראה, אם יש לאל ידנו להכריע, ממה שידענו מהנפש, וממה שנוכל לעמוד עליו תמיד ע"י נסיון, כי לשוא פחדת. כל תבור או הרכבה היותר נפלאה איננה כי אם קרבת חלקים וקשורים. בלי ספק. - מרם מעשה ההרכבה הזאת היו החלקים ההם נצמדים עם אחרים, ועתה יתחברו ויתקשרו ביניהם.

טוב. - מעמידה וחבנו חלקים אלה יסתעף תחלה סדר
וערך ידוע. - בלי ספק. - גם פעולת וכה החלקים
ההם ישתנה אם מעט אם הרבה, ימעטו או יוסיפו במהלך
פעולותיהן העצמית, כפי אשר יחבר להם כה מוסף
או כה נטתנגד. הדעתכם אתי? - כן. - וכל חכם לב
המחבר או מרכיב על אופן זה לפעמים יכון אל הסדר
והערך לבד כמו במלאכת הבנין, ולפעמים יכון אל
השתנות פעולות החלקים ואל כה הנולד בנוף המחבר,
כמו מלאכת המעכאניקא, גם לפעמים כונתו אל שניהם
יחד. - האמן האנושי, אמר סיממיאס, יצליח מעט
מוער להגיע אל תכלית שתי הכונות, אולם יוצר הכל,
הוציא שתיהן יחד תמיד אל הפועל בנושא אחד, על
אופן היותר שלם. - נחמדים מפז דבריך, סיממיאס!
הגד לי עוד רעי! אם אפשר שעל ידי קבוץ והרכבת
חלקים יצא כה חדש בנוף המחבר מבלי שיהיה מקורו
בפעולת כחות החלקים? - פרש דבריך יותר
סאקראטעס - אם יהיו כל חלקי החומר גופים מתים
משוללי כח זה בצד זה בלי שום תנועה ופעולה,
המסדר מצב והרכבה היותר נפלאה יסתעף בהם תנועה
או כה יהיה מה שיהיה? - זה מתנגד למשפט השכל,
ענה סיממיאס, איך אפשר שמחלקים חסרי כח, תנועה
ופעולה, יתהוה גוף פועל ומתנוועע! - ואיכ נסכים על
זה, אמר סאקראטעס. אמנם הלא ידענו כי בעצמות כל
חלק מחלקי בנין נאה, לא ימצא יפי הסדר ויחס השווי
עם היות שבמחבר מהם יהיה. ובגנון וזמרה ימצא ערבות
ונעימות הערך, ובהפרד ההברות והקולות אחת מאחותה לא
תחינה. ואחרי הכלל אשר יסדנו יפלא, איך ימצא ערבות
בדבר מקובץ מחלקים מחוסרי ערבות? ואיך יצא דבר
מפואר ביפי סדר ויחס השווי, מחלקים חסרי תארים

אלה

אלה? נקל מאוד, ענה סיממיאס, לראות מה בין זה
לזה. יחס השווי, מתיקות ערך הקולות, יפי הסדר,
כל אלה לא יחשו זולת התפעלות עצם המרגיש מחלקים
שוניים, להיות שמקבוץ פעולת חלקים בלתי דומים על
חושינו, ומהשגת ערך ההרגשות המתהוות מהן יצאו כל
התארים האלה, ואם לא יקבץ המרגיש שנוי וחלוקף
ההרגשות אשר התעוררו בו מנח פעולת חלקים שונים,
ויעריך קצתן אל קצתן ויעשה מהן גוף אחד, לא יתכנו
כלל. ואיכ מן הנמנע למציא אותם בחלקים אחרים בלתי
מצבים על סדר נכון להוליד שנוי וחלוקף ההרגשה. -
הגד לנו עוד, קרא סאקראטעס בלב שמח על עוצם
הכנת ידידו, אם קול אחד לא יפעל כלל על חוש השמע
היצוא יצא מסדר קולות רבות מה שאנו קוראים, ערבות
הגנון? - אי אפשר. - וכן ביחס וערך השווי. כל
אבן מחלקי הבנין תפעל על הראות, זולת זה מן הנמנע
שמחבור וסדר אבנים רבות יתהוה יחס וערך חשווי.
ומזה יסתעף בהכרח שלא יהיה שום כח במחבר מבלי
שימצא מקורו בחלקים אשר חבר מהם, אך כר איכות
אשר איננה נמצא בחלקים, כערך ויחס השווי ודומותם,
נבקשנו בתחבולות החבור ואופן מצב לבד. העוד ספק
בהצעה זאת רעי? - לא. - ואיכ בכל חבור והרכבה
היותר דקה שתי אלה יבחנו בה. סדר מהלך ומצב
החלקים במקום או בזמן: קשור והרכבת כחותיהם ואופן
פעולותיהם במחבר. הן אמת שעיי החבור וההרכבה
ישתנו פעולת כחות הראשיים במעוט או בהוספה, אבל
מן הנמנע שיתהוה כח או פעולה חדשה במחבר מבלי
היות מקורה בטבע חלקיו, כאשר אמרנו. פה מעט
אתמהמה, אשוב אעבורה שנית על חקירות עמוקות
האלה; כרץ המערכה לנצח, מנסה רגליו פעמים ושלא,

אחרי

אחרי כן כרוח תמהרנה ואין כושל. שקול עמי במאזני שכל, רעי! אם כה המשיג והחושב בנו איננו עצם נפרד ונברא חוץ לגוף אך תולדת הרכבת חלקיו. בהכרח יתהווה, או כמו ערבות הגנון ויחס וערך השווה, מסדר ומצב ידוע, או כמו פעולות המהבר, ויהי מקורו בכח החלקים. - כאשר ראינו אי אפשר לחשוב צד שלישי. מערבות הגנון ידענו כי קיל נפרד והברה מיחדת איננה ערבה, ונעימות הגנון יצא מקבוץ הקולות וערך התדמיותם. וכן יחס השווה בכנינים יתהווה מקבוץ חלקים בלתי שווים וערך ההתדמיות ביניהם, היש בזה ספק? - לא. - אך איה מקום לנושא הקבוץ, וסדר ומצב החלקים? איפוא יתדמו אחד לאחד אם לא בעצם משיג וחושב? הנמצא כח כזה נברא משולל השגה? - וידום סימטריאם כי לא היה מענה בפיו - לא יבצר, הוסף סאקראטעס, ממצוא כטבע נעדר ההשגה, אבנים חלקי הבנין זה בצד זה, וקולות חלקי הגנון זה אחר זה. אך אנה ואיפוא נמצא ערבות הערך, ויחס השווה וסדר, אם לא יבוא עצם משיג ביניהם לקבוץ חלקים שונים בכח השגתו, להעריך ולרמות ולהוציא מהם שווה וסדר הנרצה בכח מחשבתו? הידעת רעי! מצוא מאומה מפעולה זאת בטבע המשוללת השגה ומחשבה? - לא אכחד כי סר כחי, הגם שלא נעלמה ממני כונת דבריך. בשורה טובה זאת קרא סאקראטעס, אם בסתר לבנו ידע לוחם כי נשתה נכורתו, אך אמור לי עוד ידידי! אל תלאה, כי רבות עשית היום ולא מעט עזרתנו לנצחך. אמור לי הנוכלת את המסבב מקור לסכתי, והפעולה מקור לפעולה? הנאמר שמצל האילון יצא האילון, ומריח הערב יצאה השושנה? - הנדבר בלי דעת? - הערך והסדר ויחס השווה, ועל דרך כלל כל התארים המתהיים מקבוץ חלקים

חלקים והתדמיות ערכם, תולדות כה המשיג והחושב, ופעולתו הנה, בהעדרו לא יהי ולא יקום שום התדמות בין חלקים ולא ימצא ערך, יפי וסדר. הבנין היותר מפאר יהיה ככל אבנים, וקול נוחן זמירות בלילה כצעקתה היגשופה. בהעדרו לא יהי דבר מחלקים נאמר עליו שגוף אחד הוא, בהיות שיש לכל חלק היה עצמית, וכל עוד שאין בידנו לקבצם ולרמותם לראות אופן הבורם על פי השגה, כמה יודע אפוא כי נעשה גוף אחד מכלם? עצם המשיג והחושב כדבר בכל הנבראים עי כה פנימי וילוד כל התדמיות וערכות החלקים, וממנו תהי היות כח הבור הן במספר והן בבחינת יחס השווה והסדר, וערך ערכות הגיון. ולכן מן הנמנע שכה המשיג והחושב, אבי כל ערך וסדר והשווה, יצא ממסבב ממנו ומפעולתו: מן הנמנע שיהיה עצם אחד נולד מהרכבת חלקיו, אחרי שזולת פעולתו לא תתכן היותו בשום פנים. - ישרים דבריך מאוד, קרא סימטריאם, ונקלים להבין. - התהוות גוף אחד מחלקים מהכרים אחד ברעתו, אי אפשר מבלי קבוץ והתדמות, וקבוץ והתדמות פעולת המחשבה וההשגה הנה; ואיך יתכן להעמיד מקור כה משיג וחושב בהרכבה החבור, מבלי הולדה פועל מפעולתו! ומעולם לא נשא איש סכלות כזאת על שפתיו, לאמר: שמעך השווה קולות יצא החבור, וכי הקשה אשר בענן סבת קרני השמש. - ראה אני ידידי! כי ספק הנשאר לי גם הוא חלק ואיננו. - ובכל זאת, השיב סאקראטעס, לא נחלל מהביאו בפרס-החקירה. אפס אם לא הוגעתי אתכם בדברים עמוקים האלה. - אל תחמול עליהם, קרא קריטאן, כאשר לא המלת עלי כאשר יעצתיך. . . אל נא, ענה סאקראטעס, הדבר עודנו בפיו, אל נא נבלה זמן בדברים אשר אין בהם ספק מעתה, בעוד אחרים

אחרים לפנינו אשר עדין לא נצרפו כפי הנרצה. הן אמר
 שאין עוד לחקור אם נסתפק כח משיג וחושב ממצנ
 זסיר ועוד חלקי הגוף, דעת זאת הרחקנו להיותה בנדו
 נכנע; אך אולי נסתפק מחבור והרכבת החלקים כמו
 הנועה וההתפשטות, וכנהנה פעולות ויצאות מחבור כחות
 נפרדים, לא תהינה אם יתפרדו החלקים אחד מרעהו
 הלא זאת סימטריא! שארית הספק על ענינו. -
 כן. ונה כבר הסכמנו שכל פעולה נמצאת בגוף
 מחבר, בו ברה מכה חלקיו יצאה: ואם נאמר שפעולה
 הנפש כח מסתפק מחלקים נפרדים, לא ימלט שיהיה
 בוס כהווי יולדו כח משיג וחושב בהתחברם. - נכון
 הודיעני עתה אם כח החלקים האלה דומים בטבעות
 אל כח משיג וחושב, אם אין? - לא הבנתי שאלתך
 ענה סימטריא. - אין הברל, אמר סאקראטס, כי
 טבע הברה אחת למאמר שלם בבחינת השמיעה, לעמ
 זה יש הברל בינותם בבחינת ההבנה, כי ממאמר שלם
 יובן ענין מה ולא מהברה אחת, גם עם ערבוב הנו
 וערך חס השווי כן הוא. העדן המתעורר מהם נכנס
 גולד מפעולת המחבר, אבל כל חלק לעצמו לא יעו
 בה שום עדין. ולא ארחיב הדבור בזה יותר, די במ
 שזכרת לבאר הרצון באמרי: שלפעמים כחות החלקים
 בלתי זוטרים אל פעולת המחבר מהם, - ברור מאוד.
 ואיכ לא ימלט, אם שיהיו כחות חלקי הנפש משיג
 בעצמם ודומים אל פעולת המחבר, אם תהיה להם טבע
 אחרת וברתי דומים אל פעולת המחבר. היש צד שלישי
 -- לא. - הגד נא לי עתה, ידידי לבי! אם מכה
 נפרדים יצוא יצא כח חדש, בלתי דומה להם במחבר
 איה ואיפוא ישכון כח החדש הזה ואיה נמצאנו? וול
 עצם משיג וחושב והיון ממנו, כחות המחבר אינם כ
 כחות

כחות החלקים עצמן המשחנים והמתמטעים כפי ערך
 הוספת או התנגדות הפעולה ביניהם. אמנם מהוספת או
 התנגדות הפעולה אי אפשר שיסתפק כח בלתי דומה
 לכחות האלה המנוסים או מתנגדים הפעולה, ולשווא
 ילאה המבקש דבר חדש במחבר בלתי מתדמה אל חלקיו,
 אם לא אל העצם המשיג וחושב שנים פניו, כי לו לבדו
 יתהוה מקבוצין והרכבת כחות נפרדים השנה ידוע: אשר
 לא תהי' לו אם היו כחות האלה אחדים לפניו, זה מיון
 בזה, וזלת מה שזכרנו מערך יחס השווי, בערוג ישי מיני
 צבעונים עד שלא יפריד העין ביניהם, עם היות ישנם
 בעצמם הויך מהשגתנו ישארו מה שהיו ועוד שני מיני
 צבעונים הם, אבל מכלי יכלת החוש לראות עתה כל אחד
 לעצמו ישיג המשיג מהם גון שלישי בלתי דומה אל
 שניהם, וכן הוא בבחינת הריח והמשיוש וחוש הטעם,
 בהתמוג דבר מתוק עם חמר, תמיד ולע לנו ישאר
 מתוק מתוק, והמר מר, אבל כהיות שאין נכח החיך
 הפריד הרגשת כל אחד לעצמו, תעשה החשנה עיני
 שלישי מהם לא מתוק ולא מר, ועל דרך כלל בכל
 רגשותנו כן הוא, מהחבור וההרכבה אי אפשר שישהנה
 בע ועצמות הנרגש, אך המשיג וחושב, להיותו קצר יר
 יאות ולבחין כל חלק לעצמו בגוף מחבר, הנהוה לו
 שנה חדשה אשר זולת החבור לא תהיה. - זה נראה
 ברור, ענה סימטריא. - ואיכ כח המשיג כן הנמנע
 תהיה מקורו בחלקים משוללי השנה. - בודאי, אמר
 סימטריא, אחרי ראינו ממה שקדם זכרו שלא יסתפק כח
 משיג ממחבר, - כי מחבור כחות נפרדים, הוסיף
 סאקראטס, אי אפשר שיצא כח חדש בלתי מתדמה
 להם, בהעדר כח המשיג. טבע החלקים וכחו יחס
 שארו תמיד מה שהם, לולי תושג צורה חרת לעצם

המשיג מכה החבור; ולזה בתכלית הנמנע שיזיה כח המשיג עצמו תולדת החבור הלוה, כי אין פועל יוצא מפעולתו. ואולם אם נאמר שהמחשבה וההשגה כח גוף מתוכר הנה, בהכרח יהי כח החלקים דומה אל כח הכלל, והיו החלקים גם הם בעלי מחשבה והשגה; וחלקי החלקים גם להם בלי ספק כח משיג והושב, כי את אשר שפטנו ע"פ הקש יכול כל דבר מתחלק עד הגיעו אל חלק יסודי ועצם פשוט. ועתה רעי סימניאם! אחרי דעתנו שיש בנפש סעיפים, וידיעות, תשוקות והשגות לאין מספר, אם היתה בעלת חלקים לא ימלט מאחד משני צדדים, או שבכל חלק מחלקיה נטע כח לאחת האלה, ואין אחד משיג ומרגיש השגת חברו, או לפחות יהיה בה חלק אחד כולל כל ההשגות והסעיפים ויתאחדו. - בהכרח, ענה סימניאם, אך לדעתי צד האחד מן הנמנע; בהיות שכל השגותנו, תשוקותנו, וסעיפנו מתאחדים ומשתפים בתכלית ההתאחדות, עד שאי אפשר שלא יהיו כלם בעצם אחד. - הנה מדרת לקראתנו רעי! אלו תהיה הנפש בעלת חלקים ובהם נטורו המושכלות וההשגות כלם, איך נדמה שני ענינים איך נכריע ביניהם? הלא ברנע זו לא נהיה מה שהיינו ברנע העבר, גם אין נזכור עתה מה ששכחנו אמש? איך נכסוף עתה מה שהרחקנו, נרחיק מה שכספנו? כל זה ועוד רבות לא יתכנו אם לא יהיה בנו עצם אחד מאסף ומקבץ כל מחשבות והשגות והיו אחד. ועצם הזה היה גם הוא בעל חלקים? - או אפשר, כי נצטרך עוד לכה מאס ומקבץ להוציא הכל מחלקיו, ואז הוהנו אל הנקוד הראשונה. - וא"כ יהיה עצם פשוט? - בהכרח - גם איננו חומרי, כי החומרי מתחלק, והמתחלק אינו פשוט. מי לא יודה לזה? - וא"כ ידענו נאמנה

נמצא

נמצא בנו עצם איננו חומרי, מתאר ככה משיג והושב, כולל כל סעיפנו ותשוקותינו, ומדוע לא נקרא שמו נפש? - יהיה שמו איך שיהי ענה סימניאם, רב לנו, רעי היקר! כי בטלת מענותי, ובי מעתה מופתיך על ההשארה כראי כוזב.

עוד אחת לבחון, השיב סאקראטזס, לא יונה כי יש בנו יותר מעצם אחד מתאר בכל תארי הנפש כאשר זכרנו, לא היה מגרעת כזה לראיותי על ההשארה, אך תחת אשר תכלית ענינו להכריע כי יש בנו עצם אחד נצחי, יהיו לפי ההנחה הזאת יותר מאחד וכלם נצחים, להיות שכל אחד יכול וקבץ כל ההשגות וכל התשוקות, ויהיה כח החלק וידיעותיו ככה הכל וידיעותיו. - בהכרח. - אמנם, הנוכל לחשוב כי באמת בכחיות כלל ההשגות והמחשבות והידיעות, יהיה כח החלק ככה הכל. אבל תחינה השנותי ומחשבותי השונות ומערבנות, וידיעותי בלתי שלמות ומשתוף חלק דומה לו תשובנה היות ברורות ושלמות? - לדעתי אי אפשר - בלי ספק, כי זולת פעולת עצם רוחני הכוללים והשופט עליהן, ומוציא מהן, ככה מדע העיוני ידיעה שלמה וברורה, תמיד ולעולם תשארה חשכות מערבות ובלתי שלמות, כי מרבוי החלקים הדומים לא ישתנה הדבר בערכו אך במדתו, אם תתן מים חמים אל תוך מים חמים לא יגדל ערך החום אבל מדת המים תתרבה. - ברור מאוד. - ואם כן ככל החלקים תחינה הידיעות וההשגות נכונות וברורות, ודומות אל הכל, אחרי ראותנו שאי אפשר שישתעף דבר, נכון שלא וברור, משתוף דברים מעורבבים משוללי השלמות. אך מדוע יעלה ברוחנו להרבות העצמים הרוחנים האלה בנו ללא דבר? תכלית כחקרנו

הי

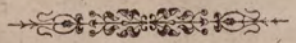
הי' להכריע שיש בנו עצם אחד רוחני משיג והושב, ועל פי הראיות אשר זכרנו ידענו כי כן הוא; אבל על מה ולמה נחשוב כי רבים נמצאו בנו, וכל אחד דומה להכירו דמיון שלם, ללא צורך? והלא זה מתנגד אל שלמות הכמת הזורא יתעלה, כי מאתו לא יצא מאומה בלי כונה ובלי תכלית וללא צורך. - אמת, ענה סיממיאס, מה שהשגנו ממעשי החכמה העליונה יעיד על זה. - ואם כן בתוך כהות המשיגים המצא ימצא עצם אחד משכיל שלם מכלם, מושל בכל סעיפנו, וידיעותיו נכונות וברורות. - בלי ספק. - והעצם המשכיל הזה אשר איננו חומרי, היותר שלם מכל מה משיג והושב הנמצא בו, המקבץ וכולל כל מהשבותי ושופט עליהן בודיעה נכונה ברורה ואמתית, האין זה נפשי? - בודאי זאת היא, רעי היקר. - ועתה סיממיאס! נביט אחרינו אל הדרך אשר עברנו בה. הנחנו היות כה המשיג וההושב תולדת החבור והרכבה. ראה עתה פלאות! כי בחקור ההנחה הזאת יצא לנו ממנה על פי הקשים ומשכלות, כי בהכרח ההשגה והמחשבה משיגי עצם פשוט הנה, ואי אפשר למצוא אותן במחבר. הלא זה מופת הותך כי הנחתנו שקר מחלט בהיותה מתנגדת אל עצמה? - מי יכחיש זה? - הנועה וההתפשטות, הוסיף סאקראטס, הן יסודות כל משיגי המחבר, מקור וסבה לכל פעולת ושנו החומר, משניהם יתהוו למראה העין, אלפי רבבות תמונות שונות בנוף מחבר. כל נכרא גשמי, מן הגלגלים הנוראים מלאכת אצבע אלהים עד עין רקבון אשר על פני הארמה, חמרו התפשטות, ופעולתו תנועה. אבל ההשגה וההתכוננות, הכחירה והרצון, להשוק ולתעב, התענוג והסכו, נושא אחר להם ממקור אחר יצאו. לא יתכנו

כ"א בעצם פשוט רואה ומשיג דברים שונים, מקבץ הלקים משתפים, מדמה אחד עם אחד לפי ער הסכמתם, מאסף את המפור ומפורד בכל קצויו חבל את נקודה אחת והיו לאחדים בידו, את אשר כבר היו ואשר יהיו יעמדו יחדו למשפטו. ולאשר אלה לו לא יתכן לא גון ולא מקום, לא התפשטות ולא תנועה, אין ענין רוחני הוא מתאר בכה פנימי להשוב ולהשיג זכר ומקום, גון התפשטות ותנועה. לחבר ולהפריד ולדמות ועוד נוסף בו כהנה וכהנה רחוקים מאוד מכל תיג התפשטות ותנועה. העונג והצער, התשוקה והתעוה יראה ותוהלת, אושר ויגון, אלה לא נולדו מתנוע חלקים, אהבת אנשים, נועם הידידות, יראת הבוה והשגה יקרה מהדר גאונו, אלה לא נולדו ממרוצת הדם ודפקת העורקים, אף שעל פי הרוב תתהוו תכונה הזא בגוף בעת תהליך הנפש בעינים נשגבים אלה. לשינוי חכמה תהגה, קרא סיממיאס, נצחת!

עוד אחת, ענה סאקראטס, בטרם אפנה אל טענתו סעבעס, וידענו מאומה מן החומר ותארו אס כ כאשר יראה אל הושינו? - פרש דברייך, ידיר לבני אמר סעבעס - התפשטות ותנועה חזיונות הנפש ה מכל מה אשר הוצה לה. - אמת. - אף אם צו נשפוט שהמוחש נמצא באמת הוצה לנו, תמיד יע הציוור בנפש ראשונה, ואחריו המשפט הנאמן על המוחש. - אי אפשר בעיני אחר, כי התפעל הושינו לכד תודיע לנו המוחשים אשר הוצה לנו ולזה בכל טרע האנושי תקדם דעת הנפש ופעולות אל דעת המוחש ותארו. כי על פי כה ההש והמחשבה לכד נניע אל ידיעת החומר ותארו, ואם בהכרח התאמת לנו כי יש עצם משיג והושב מ התאמת

התאמת היות חוץ לנו דבר מה מתואר בתארים ידועים.
 גוף מחבר מחלקים לא נדע שגוף אחד הוא, כאשר
 אמרנו, בלתי פעולת הנפש. גם לא נדע מאימה מן
 התנועה בלתי השגת הזמן והתדמית חלקיו, ועל כל פנים
 הדבר ברור שהנפש ופעולותיה ראשונה, ואחריהן
 ידיעת גוף המיושג תאריו ושניו.
 והנה נחלק כל הנמצאים, מן האין סוף עד החלק
 הקטן שבחומר, לשלשה חלקים. הראשון משיג כל
 ואינו מושג, והוא אחד בלתי בעל תכנית ושלמותו
 נכונת מדעת כל בעל תכלה. השני יכלול השכלים
 הנבראים והנפשיות, אלה משיגים ומשגים. השלישי
 יכלול כל גוף חומרי והם ישגו מאחרים אבל לא
 ישגו. ואנחנו לא נגיע אל הכרת ידיעת גופות
 בכללים בחלק השלישי הזה, כי אם באמצעות השגות
 הנפש מהם, וזולת פעולותיה לא נדע היותם,
 ומבואר כי ידיעת אמת מציאות החומר אחרונה
 תהיה, וידיעת אמת מציאות הנפש תקדם לה.
 ואתם רעי! מה דעתכם? - הלא זאת, תולדה
 מתחובת בהכרח מהקדמות נכונות אשר ראינו צדקם? -
 בכך אמנם, הוסיף סאקראטעס, רוב בני אדם לא ישמרו
 בהסדר חלקים האלה, ונהפוך הוא, הראשון אשר
 התבאר עליו, ידעתיו, הוא מציאות הגשמים ותאריהם,
 כל בעבור היות עסקינו עמהם תמיד, ישלטו על הושינו
 משעד שכמעט תעדר ממנו ידיעת מציאות דבר אחר
 בניבדל מהם. - שמח אני, אמר סיממיאס, כי כן הבנתי
 מלא מדברך, שגם אתה לפנים דרכת בדרך העקוב. -
 חמור רעי היקר! כן. מקרה אחד לכלנו. בתחלת מהלך
 וההמחשבה והדעות הראשונות, מנבול אחד יסדרו בני
 אדם ובני איש יחד, וישוטמו לבקש את האמת בין
 נבכי

נבכי ים הספק עד כוא בהם רוח המדע וזקירה
 להתהותם, אז ילדי החיון יגביהו עוף מעל עפר
 הארץ להשיב הנפש אל משפחתה בין נבראים משכילים
 כעריכה, אחרי כן על אברתם ישאוו להעלותה אל הר
 ה' אל מקור כל אמת, אל הנמצא ואינו נשג.
 אולם את זאת תדע, כי כל יפי ותפארה, כל טוב
 וכל שלמות ממנו יצאו וכרות פיו יעמוד. וה לו
 כי נתן ה' דעת ותבונה בנו לדעת ברור הדבר הזה
 כי לאורו נלך וכו' נמצא מנוח, מוליכינו אל הצלחה
 ואושר בעולם הזה ובכא טוב לנו כל הומים:

בעור משפטי השכל על טבע כל בעל מרחק ותמעה.
 אך אתה לעתך יראת, כי לא ידעת אם בעמוד
 נפשך נצה, יחפוץ אלקיך וישאיר לה דעת עצמותה
 זכרון ההוה והעבר, או אם עתידה להיות אחרי צאתה
 מן הניף בתכונת התרדמה והעלוקה לבלי התעורר עוד.
 הלא זאת אשר טענת? - זאת היא סאקראטעס -
 הנסיון מלמדנו כי האדם בעודנו חי ישולל כמה פעמים
 מכל השגה ויריעה ברורה בהיותו ישן או בתכונת
 העלוקה והטרוף וכהנה, אבל בעת הזאת הנפש עודנה
 קשורה בנוף וכפי חקיו תתהלך, כאשר ימצא לה
 המוח כפעולתו מראות שוא ותשוכות, גם אופל
 בקרבה וחשכה תסובבה, ואף אמנם שמה לא ישפט
 מאומה על תכונתה אחרי הפרדה מן החומר. כי אז
 לאורה תלך, ובאין חושי' גשמים אולי לא יהשכו
 ארחותיה, מי' בהיות שנעלם ממנו אם העדר כל
 השגה ויריעה ברורה מתנגד אל טבע עצם רוחני,
 לא סרה טענתך ועוד יש לדאוג, אכן אם יתאמת
 שתכונה זאת אחרי המות מתנגדת אך פונת הבורא,
 וכי איננה רצונו כאשר לא יחפוץ ברעת יציר כפיו,
 או נצלנו מטהר. - בהציע ספקותי, ענה סעבעס,
 זכרתי גם אני כללים מסתעפים מיריעת תארי הבורא
 יתעלה, יתוקו יסוד ההשארה כאשר אמרת. אך
 אני וגם רעי מתאווים לשמוע ממך יתר באור. -
 אנסה, אמר סאקראטעס, לעשות כאשר תחפצו.
 הגד נא לי סעבעס! אם על אישים פרטים פחדת
 שתשארנה נפשותם בהעדר מחשבה ברורה ויריעת
 עצמותן, או על כלל דמין? היכול המות על כל
 הנפשות יחד תרדמה נצחית, או יהיו ביושבי תבל
 אשר עיר יקיצו משנתם, יראו טוב ולעולמים חיה
 יחי

מאמר שלישי

אחרי הרברים האלה החריש סאקראטעס ברנע, ויפן
 אל סעבעס ויאמר: רעי היקר! למן אשר
 נחת אל לבך לדרוש ולחקור אחרי כל תארי עצם
 רוחני, ידעת כי השגאה והקנאה, מדות אשר גם
 לאדם הרפה, והנה רחוקות מאוד מחיק אלהות;
 ותאמין באמונה שלמה כי אל עליון אוהב את יציר
 כפיו ורחמיו עלידם, ואיננו מבקש רעתם, וכהיות
 זה, התפחד כי מאתו נגזר עליך רע מחלט ונצחי?
 - לא קרא אפאלאדארוס, לא, וגם סעבעס הסכים
 עמו. - כל עוד אשר נחקור, הוסיף סאקראטעס,
 על את אשר דבר הי' עלינו באהרית הימים, על
 רצונו הפשוט בדברים העתידיים, לא מאת מנהגי
 הנבראים נשפוט עליהם כי נתעה מהר, אך מאת
 אשר השגנו מתארו וממדותיו, ואז נדע כי מן
 הנמנע שיהיה מקרה האדם ותכליתו כלתי מסכים עם
 התארים האלה, כמו שנמנע התנגדות דבר אל
 עצמותו, ואחרי ההצעה הזאת, אשית רכי אל טענתך
 ונראה מה להשיב עליה, הנה הסכמת שהנפש עצם
 פשוט, ועצמותה נפרדת מעצמות הניף, - כן, -
 גם הסכמת שלא תכלה, כן, - עד פה באנו
 בעור

יחיו? ואם זאת, אין ספק כי הישרים העושים טוב בעיני אלהים ואדם, הן המה השרירים אשר התעתדו אל האושר הנצחי, ולא זולתם. - לא כמשפט יושבי אמונא, רעי! משפט אל אמת. אם הם בלי צדק ובלי יושר מטיחים מיתה זמנית, לא כן יהלק ה' מיתת נצחית למעשה ידיו. לרעתי לא יתכן שניהם אל החכמה העליונה כוננת שונות עד מין אחד מהנבראים, אך בודאי תכלית אחד החוק למלמו. או כל נפש אדם תשאיר אחרי מות, ואז גם אניטוט ומעליטוט ידעו מה יתרון לבד לבב ונקי כפים עד איש מרטה אשר היה בעוכריו חנם; או כמות האדם ישוב אל עפרו. וכבלות שאונו והמונו נשלם תכליתו, ואין עוד זכר לו. אולם רואה אני סאקראטעס, כי דעה נפסדה כזאת מוליכטנו בנתיב מעקל רחוק מאוד מארח שכל, וכושפת יספה פני להרחיב הרבור בה. - ולמה? ענה הוא, יהיה איך שיהיה לא נחלל מחקר עליה. למען יהיה הדבר בפינו נגד אלה אשר לא ידעו הכלם מאולת. כל הנבראם ממין אחד, אמרת רעי, התעתדו אל תכלית אחד, כי כן היתה בודאי כונת החכמה ביצירת. - כן דעתי. - כל הנבראים אשר הננס ה' השגה ומחשבה ממין אחד המה. - בלי ספק. - ואף אם עשתונות אלה מני ים רחבו, ועשתונות אלה בעלית קיר קטנה, אין גבול בחשתלשלות מדרגותיהן, ואין קצב ידוע למעלת וזאתה על השני, לכן שם מין אחד יאות למו. ואם יש למעלה ממדרגה האנושית נבראים רוהנים אשר יתנפאו גם הם אחד על רעהו בשלמות, ישתלשלו במדרגות בלתי מנבלות ויתקרבו מעט מעט אל האין סוף; הלא גם אלה בשם מין אחד יקראו? - כן. - ובהיות

ובהיות שאין הפרש מנבל בינותם אך ילכו ויגבהו בשמח תמיד; יתכן שגם תכלית האחד שוה לתכלית רעהו ולא יבדלו כי אם בבחינת ערך מעלהם, כי בכלל כונה הבריאה את זה לעומת זה עשה ה' עיפ יחס השווי היותר שלם, ניתחב שתכלית כל הוה יסכים עם שלמותו. - אין בזה ספק. - עתה ראו נא רעי! כמה נשגבה הקירטנו! לא לבד על מין האנושי תתהלך, כי אם על כלל הנבראים אשר חלק עליון להם השגה ומחשבה. ההתעתדו יחד לעמוד נצה בידיעת עצמותן לחשוב ולהשיג, או אם אחרי זמן מה יספרו כחותיהם ויושללו מכל השגה וידיעה ברורה, ותרדמה נצחית תפול עלימו? ביום הוציאם אלהים מן האין אל היש, מחשבת תכליתם עלה לפניו על אופן כללי, בלתי ספק, להיותם מתדמים בבחינת המין. - כן בודאי. - וכפי התפשטות החקירה על כלל בעלי השגה ומחשבה, הוסיף סאקראטעס, כן יתמעט הספק ותתחזק הידיעה כי להבל וריק פחדנו. הנה ידענו כי תארי וכחות כל הוה נברא, הטבעו בו מעת היותו. והאדם ישתמש בכח ההרגשה והמחשבה במהירות נפלאה. כל אחת מהרגשותיו תוליד לו המון ידיעות תקצר כל שפה לספרם. וכאשר רוח בינתו תבוא ביניהן להעריך ולדמות. לבחור לרחק, לאהוב ולשנוא, כן עוד תתרבנה ידיעותיו עד אין חקר. אולם בעוד זאת גם כחות נפשו ותאריה העצמית לא יעמדו על מקום אחד, אך באמצעות ההרגל ופעולה תמידית יבואו גם הם אל גדר שלמות ידוע, נטעי נעמנים יצמיחו, וזה פרים; שכל תבונה ומומה, החנינה והחמלה, אהבת הבריות וחברה האנושית, הכרת היפי והטוב, ועוד כהנה, ואין אדם עלי ארץ שליט בנפשו לכלי תת את יכולה.

הנם נמצאו אשר ידמו לנו היותם סכלים, חסרי דעת מלאים תרמית ואכזרים, כן נמנהי אותה בערך אל אחרים, אבל עדין לא היה סכל או בד עצות וחסר דעה בהחלט, גם לא אכזר אשר לא נמצא בלבו שום נצוץ מרחמים וחמלה. משיגים אנהנו כלנו שלמיות מתדמות בשרשן, אך ברב ומעט נפלינו. יעשה האדם מה שיעשה תקצר ידו להחטיא כונת היותו; תהיינה הנהגותיו איך שתהיינה, לא יבצר שכחותיו העצמים ישיגו תכלית היותם על ידי תמידית פעולה פנימית כי מקורם ברוך; אך הוא, לאיזה סבה, השחית פרים ועות דרכיו. ובבחינה זאת רעי! מעולם לא עזב איש את האדמה מבלי היות יותר שלם בתארי נפשו ברגע צאתו, מיום בואו עליה, וכן הוא עם כלל בעלי השגה ומחשבה: כל עוד תשאיר להם ידיעת עצמותם, וכח שופט, בוחר, מרחק ומקרב, אי אפשר שלא יוסיפו שלמות. וכערך הזמן אשר המה עושים במלאכתם, כן תרבה טהירות וחריצות הפעולה בעצמות כחותיהם, וכן ישובו להיות נכונים אל האושר כפי אשר עשו חיל להשיג בכחות אלה כל שלמות ויפי אמת. ועל דרך כלל כל משיג וחושב, אף הממעיט להרגיל כחות נפשו, לא יתכן שיהיה בהעדר כל פעולה עד שלא יאסוף מאומה מן השלמות ולא יתקרב בשום ענין אל תכליתו. ואיך? היחלוף את אשר אספנו איש איש לפי ערכו, כקצה על פני המים, או כרוח עובר ואיננו! הן לא יאבד גרגיר חול במבע אם לא עיי' שלא, וענינים רחנים יקרים וטובים יכלו ויאבדו, זכרונם לא יעלה עוד, ולא לעזר ולא להועיל יהיו אל מאספם! לא כן אחי! את הכל עשה ה' בחכמה נשגבה לאין חקר, ומחקי החכמה שתועלת הטוב העמוד עולמים, ומכל שלמות יסתעף

טוב נצחי. רצוני מכל שרמות עצם פשוט היודע עצמותו, אבל שלמות כל מחבר אך הכל, כי המה תחת יד הזמן וההפסד כמותו. ולקרב הדבר נשוב נעבורה על תארי עצם פשוט, ובמה יבדל מן המחבר: בהעדר בעל השגה ומחשבה, שהוא עצם פשוט, לא לבד שלא יתכן אל המחבר יפי, סדר, ערך השווי או שום שלמות, אף גם מן הנמנע שיקבצו חלקיו להיות אחד. ואמנם כל המחברים לא למענם נבראו, כי גופים מתים מחוסרי ידיעת עצמותן הם, אך תכלית היותם, למען יעשה בהם עצם החי היודע, מלאכת הרגשותיו, יעבירו המוחשים לפניו, ויעוררו כחותיו העצמים להשיג יפי, סדר, ערך השווי ושלמות. בכך המחברים לא נמצא דבר עומד בעצמו, ברגע הזה אינם מה שהיו ברגע העבר. כעת אשר אתם עומדים לפני רעי! לא לבד קרני אור השופעים עליכם מתחלפים ומשתנים בתמידות, גם נכס קרו שגוים רבים, וכל חלקי ניותכם בפנימיות הרכבתם, אינם עתה מה שהיו ברגע העבר. וכן חכמים הראשונים כבר הגידו שלא נמצא בכל המחברים הוה עומד, כי תעוף עיניך בו ואיננו מה שהיה. יתחברו בחלקיהם ויתפרדו, יתפרדו ויתחברו, להיותם תחת יד תנועה תמידית תחליפם ויחלופו לבל יעמדו כהרף עין על תכונה אחת. ואולם אם כל מחבר משתנה תמיד בעצמותו, מה יאמר על שרמות תארי, אשר לא יתכנו לו בשום אופן בזולת משפט בעל השגה ומחשבה? ודואת רואים אנהנו בסוגי הדומם והצומח, היפה יציץ ויבול, הטוב והנעים והפכס, סדר וערך והעדרם, יתחלפו בתמידות כפרטים לאין מספר, כפי צרכי החיים אשר למענם יצאו אל היש.

והנה כלל בעלי חיים יתחלקו לשני סוגים, לאחד השגה והרגשה חושית, לשני גם השגה ומחשבה שכלית. תכלית כל ידיעה, תשוקות, והרגשות בעלי חיים בלתי מדברים, להשגת צרכיהם; הן לשמירתם וקיום המין או לתועלת סרי בטנם. וערך השווי הנסלא הזה בין הרגשותיהם ובין הצורך והטוב להם, תאר עצם פשוט הוא היודע עצמותו וגם את המוחש בכלי חושיו מביב לו. ובהיות זה יתכן להם שלמות מה באמת, ויפרדו בזה מן הבלתי חיים להיות הדבר בהם עצמי ותמיד, מפאת ענין וכה הרוחני המושל בקרבם. ואם פרטי הצומח והדומם נבראו למען יהיו ויתענו; גם היל להם לקבל טובת בוראם ומכשרים לתענוג ולצער, ליגון ולשמחה, לאהוב ולשנוא, לחשוק ולתעב; ומהרגשות אלה יסתעף שלמות עצמי לפי ערכם. אך לעומת זה ידענו כי מדה אחת קצב אחד לכל מיני בהמות וחיתו ארץ, היויקו באשר נתן להם מיד עליון, מתחבולות, תשוקות וכחות לשמירתן או לקיום המין, וכן יעמדו. את אשר היה בכחן לעשות ביום נולדו, בלי אנוך בלי תבונה בלי כוסף הידיעה בן גם עתה יעשו, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע, לו יהיו ככוכבי השמים וכחול ירבו ימים, לא יודיעו לזולתם, את אשר והשיגו רק ישתמשו בו כפי הצורך והנאות אל שמירתם ואחר ישכחוהו, ואם אמנם האדם בתחבולותיו, ילמד את הסוס והפיל לעשות מלחמה, וקצת החיות והבהמות הביתיות לעשות מלאכה: הנה מאופן ההדרכה אל הלמד הזה הכרנו, כי לא נשרש במו תשוקה פנימית המזרזת אותן להתמיד בהשגה, ולקבץ ידיעות חדשות לעלות ממדרגה למדרגה, רק ערך ונבול הושם להם, עד הגבול הזה באו בעת צאתן מכבן ואותו לא תעבורנה מפאת עצמותן. את אשר עשו

אמש

אמש תעשנה היום וגם למחר בהיות זה לברו כונת הכלית. והעדר כח רצוני לאסוף ידיעות, והסרון התשוקה ליצאת מן הגבול אשר עמדו עליו, הן זה אות גדול כי הוחק להן לעמוד על מקום אחד וכי אינן תכלית היצירה, רק התעתרו להיות אמצעים ועזר לנבראים יקרים ונשגבים במעלה, להשלים כונת החכמה העליונה. אכן שרש הרגשותיהן ומקור חיותן נובע מעצם פשוט עומד בעצמו אין בכח הטבע להפכו אל האין, ואת אשר נתן לו מיד עליון, או השיג בכחותיו ע"י תחבולה אנושית לו הוא וישאר בו לנצח. ובהיותו בלתי נופל תחת הזמן לא ישבת במלאכתו להשלים כונת עליון בכלל היצירה. כי בכל הנבראים אין גם אחד שלא יהי כפעולה ותנועה תמידית; וכל עצם פשוט יפעול בתמידות, ומפעליו לא יכלו, מדי השלים כונה זאת, וכשר ויתקן להשלים אחרת וכן לעולם, וזה מסכים ונאות מאוד אל הקי החכמה הנשגבה ומתייחס אל דרכיה.

אם יש זמן אשר ישקף ה' בעין רחמים על הנפש המרגשת הזאת בכלתי מדבר להעלותה עד אחת המעלות, בזה לא ידעתי דבר ברור, אך דעתי נוטה להאמין שהטוב לכל גם על אלה יפרוש חסדו. אבל הנבראים השכלים הם המה היושבים ראשונה בלי ספק בכל מקום אשר שכנם ה'. וכן האדם הזה עלי ארץ נמשח לנגיד מכל זולתו. למענו תערה האדמה עדיה, ופרחים מחמדי עין לאין מספר יכסוה. למענו נבראו פרטי סוגי הדומם הצומח, הן לצרכיו, לאכילה למלבוש, לדירה, והן לעדן ולתענוג; ומה גם בהתבונן עלימו יהוה כל סתום תרחבנה ידיעותיו, ובבחינה זאת לא יבצר שגם כל צבא ושמים וכסליהם יהיה לו לתועלת ולעזר רב. כרצונכם ידעת תכליתו שימו לב על אודותיו: ביום פתחו עיניו

אל מאור יום, קמן וחלש הוא מכל הנכראים, אין בו
 כח טבעי לנהלו אל צרכיו, אין לו תחבולה טבעית
 להשיגם, ערום הוא מכל מגן ומחסה גופני, וידמה בעת
 הזאת אל עין רואה משולל עור, ויותר דל מכל בעלי
 חיים, אך הטבע בו כח ותשוקה אל השלמות, ומתן
 יקר ונכבד זה יכריע מאוד חסרון התחבולות וידיעות
 טבעיות אשר חנן אלהים אל נפש הבהמי, כמעט זרחה
 עליו השמש, כמעט יראה אנה ואנה, יעזרוהו כל
 המוחשים לחוק כוחותיו, להביאו אל השלמות: זה
 יחוק הרעיון והזכרון; מזה תתפעל מחשבתו השגתו
 ותבונתו, ומה יתאר שכלו; היפה בטבע ישמה נפשו
 ויוכח את כח הרגשותיו, הנשגב בהופיע אורו ירום
 השגתו מסוגי נבראי הומרים אל צבא רוחני. אחרי
 זמן מה ימשך בעבותות האהבה אל החברה האנושית,
 לעזור ולהעזר בהצלחה המדינית, אז יבקע כשחר אור
 שלמות אשר שם בסתרים ועדן לא ידע, אז יקבל
 עליו כשרון המנהגים והזכות הנימוסיות, ועל דרך כלל
 תורת האדם אשר בלעדו לא ימנה בסוגי בעלי מדות,
 ותצמחנה בקרבו השגות מצדק ויושר, מכבוד ותפארת
 ושם טוב. אהבת משפחתו הקרובה אליו תתפשט
 ותכלול גם ארץ מולדתו, ומחמלה הטבעית הנמועה בלב
 תצמח מדת החסד והרחמים, והתאמצות הנפש לגמול
 טוב את כל אדם, ועל דרך זה יתאר לאט לאט בכל
 מדות היקרות הנצרכות אל אושר החברה, וכמדת הימים
 אשר יהלך עם אנשים כן תתחזקה. עוד מעט ולבו
 ישנו אל הידידות, נפשו תשאהו לעשות היל, ושכלו
 אל הקירית האמת, וכן יעברו ימיו ויחלופו פעם יסתתרו
 בעמקי התבונה לגלות מצפוני דעת, פעם יתן זמירות
 ודבבו יעלו, ישמח וישמח אחרים, יאהב ויאהבוהו
 יעזור

יעזור ויעזרוהו. ויקר עדן זה לטבע האנושית, מכל
 תענוגי בודד ושוכן לברו, באין לאל ידו לחלק מן הטוב
 לזולתו; ולכן היותר יפה בנבראים לא ישמח עין איש.
 כראות פני נברא בצלמו.

יצליח אחרי כן ויתנשא אל השגות אמתיות מכבוד עליון
 ותארו, הנה מה רב הדרך אשר הלך להתקרב אל
 תכליתו! מן הארץ ויושביה הגביה עוף אל היושבי
 בשמים ותופע עליו נהרה. . . מעתה יבין וישיכל איך
 הוא וכל הנבראים כלם, איך מעשי כל יציר ותכלית כל
 דבר, מתיחשים אל רצונו הפשוט; עד כה נדמה לו
 כל טוב הארץ כגשם אשר יריק הענן לא ידע מי שלחו;
 עתה נפתחו לו דתתי השמים, יראה את הוד הגדולה
 נטויה על כל נברא לתת ברכה, ויבהון מה עצמה
 מסת נדבתה. יתבונן בכל סבות ומסוככים, ביפה וטוב,
 בסדר וערך השווי ויראה כי כל זה יחד מחשבות עליון
 המה, אשר שם לפניו בספר תולדת הטבע למען
 השכיריהו ולהעלותו ממדרגה למדרגה אל שלמות הנרצה.
 אז צדקת לבבו ודרך אמת יוסיפו בעיניו זיו ותפארת
 זרחי, ואל אלקיו יקדישם. ידע כי באלה לבדם יתרום
 ובר אל האושר האמתי, וקרבתו אל האושר הוא הדבר
 אשר צוה המלך המטיב אלהי שמים וארץ. ראו נא רעי;
 את האדם בתכונה הזאת, ראו מה נשגב ערכו! הנה
 לו סעיפיו ותשוקותיו, רגשת נפשו וזמית לבבו וכל
 גמיותיו יחד, נערכים ומתיחסים אל הצלחתו,
 לתת כבוד ותהלה לבוראו בהסק רצונו. ובודאי
 עם יקר כזה, יתכן היותו כוונה תכליתית
 יצירה.

ירוב בני אדם רחוקים
 ממדרגה זאת, ואולי גם אחד מני אלה לא
 ישיגנה

ישיגנה ; אך רב לי בדעתי שכלנו ממין אחד אנחנו ,
 ורק רב או במעט נפלינו איש מרעהו . למן האדם
 היותר סכל עד היותר שלם שבנבראים שכלים , לכלם
 תכלית אחד מסכים עם דרכי חכמת הבורא . ואל השלמות
 ישאפו כלם לפי ערך כחותיהם העצמים . אין ביד אחד
 מבעלי השגה ומחשבה לעצור מהלך כחות נפשו לבלי
 יגמלו וישונו היות שלמים מאת אשר היו ; ולזאת תקצר
 גם ירו לסור מן הדרך המוליכו אל תכלית היותו , אל
 השלמות , אולם זה ירוץ בו כאחד הצנאים , וזה כמו
 שכלול יהלוק . והתכלית הוזה מתי נשיגנו בהחלט ?
 לא נבוא עדיו אף אם נחיה נצה : בהיות שאין
 מטבע נבוא לבוא עד שלמות נשגבה שלא תתכן
 מדרגה יקרה ממדרגתו . מדי עלותו יוסיפו עיניו לראות
 מרחוק , ולהב התשוקה יתחוק בקרבו , להגיע עד המרחק
 הזה , וכאשר יקרב כן יוסיף לראות תמיד . וברוב
 התאמצות להדבק אחרי מדות ותארי אלהות , כן יתקרב
 מעט מעט בהשגת שלמותו , וההתקרבות הזאת הן
 היא ההצלחה האמתית ואושר כל עצם רוחני , אבל
 עם נצחיות הזמן לא ישיג אותם כי אין קצה וסוף
 למו .

ולהיות שאין גבול לתשוקת עצם רוחני , כי בהכרח
 יסכים טבעו עם כונת תכליתו¹ , לכן גם תשוקתו
 עלי ארץ לא תשבענה לעולם . אין גבול אל כוס
 הידיעה , גם לא אל תאות הכבוד והגדולה , ואף חמדת
 הממון אשר תבלה ימינו בעצב ותלאה גם היא לא תאמץ
 הון

¹ הסתכלו בנתיב האושר בקרבו ועטו מעט אל שלמותו
 האין סוף , סן זה תכליתו ; והתשוקה להשקרה תמיד
 המסקו כאשר לא יכלה סדך אליו .

הון . הנשגב בטבע או במדות יעורר בנו הרגשות
 נעימות , מפאת היותו רם ומנושא , כאשר נשיגהו לא
 ימצא החוש גבול לעמוד , והרעיון יושטט אנה ואנה
 מבלי יכלת להכילו , ויסתעף מזה הרגשה פרטית ערבה
 מאוד לנפש כנודע¹ . אמנם במקום אשר יפגשו
 החושים גבול כל יעבורון , ידמה כאלו בריח ורלתיים
 סוגרים בעדם , גם מרחבי ארץ קטנו בעיניהם וגבהי שמים
 לא יכלכלום . ולזאת באפס מונע לא יעמוד איש על
 מקום אשר השיג , אך ירוף אחרי ענינים הרחוקים מזה ,
 וכן יעשה תמיד . ותמידות ההתאמצות הזאת , והתחדשות
 התשוקה להתרום מדבר אך דבר מבלי שום גבול
 מהלם , נערכות אל טבע עצם רוחני ותארו , ומסכימות
 מאוד עם תכליתו . ואולם רב לו לנצה בפלאי מעשי
 ידי עליון ונוראות חכמתו , כי מדי התבונן בהן .
 יסקלו לפניו נתיבות חדשות , מדי תתרחב השגה
 תתרחבה

¹ ועל כסג צטצע ; כוכבי הסמים . כי האדם כאשר
 ישל יזרוס עיניו לא ינואל סמות גבול לעמוד , וסמססס לא
 תכיל נספסס ; וכן ראות טעם פני ים סגול , או צקעס
 ענווקס אשר לא חמד כמות סרלות . ועל כסג צמוד ;
 נעסס סיל ולקק אשר לנעלס מלקס סמון . איס סרף
 נססו למות למען סליל רעסו ; סולס ועסס ססד עם סולס
 אשר סרצ לו ; סעמוד דצנורו אף דצעמו כי צנפסו דצנ .
 כי מרות אלס תלמסס נענך סלמות צלתי מלוי וסס סמסיג
 אשר לא כסס צסן יססלס . גס יס כסג כסס צנעסלס וכי .
 וסעסורר או סמליץ צלירו אסד נסוגי ססגב על סנפן סלרות .
 או כלסר תססלס נססצנורו יססנעו עססנעו יסיס סנעסר
 או ססיר כסג . וסמס סמסר דצנ על ענין זס צלרכוס
 נסכס יקר נאוד : על ססגב צסירס ועלילות ; וסנא צלסד
 נסססר , ולני לא סוכל סססיג סדנור צס , נצלי לאס
 נגדל סכוס , וסנצין יצין ;

תתרחבנה תעלומותיהן, ומדי התערן באת אשר מצא,
תתגבר התשוקה ויוסיף אומץ וישיג יותר, ואלה לא
תכלינה.

ובהיות כן יתכן שנאמין, הוסיף סאקראטס, כי למען
עלות משלמות אל שלמות הושם כוסף תמידו וחפץ
בלתי גבול בטבע כל משיג וחושב שכלי, וכי שלמותו
היא תכלית, כלל היצירה. תכל ומלואו הכין ה' למען
ישכנו בו בעלי שכל ותבונה, אשר יתנשאו ממדרגה
למדרגה, ויוסיפו מעט מעט בשלמות ויאשרו. ועתה
רעי! היתכן כי התעתדו אלה לעמוד באמצע דרכם - או
ישובו אחור בגורת עליון אחרי אשר הלכו ימים מעטים,
ויאברו פרי כל מעלליהם? ידענו, כי לא יסדו ולא יכלו
להיותם עומדים בעצמם; ידענו, כי מפאת היותם בעלי
שכל, ישאפו להוסיף שלמות ולצעוד ממדרגה למדרגה;
ידענו, כי תכלית היצירה המה ואין שום נברא שליט,
לשלול מהם עדי השלמות אשר אספו: וה' אחרי יסרו
ארץ בחכמתו להורידם שמה, אחרי תת להם כח שכלי
לבחון נפלאותיו למען יתאשרו, ישלח ידו בעוד רגע
ויאבד מהם הכח הזקק הזה, יסורו מדרך האושר וישכחו
את אשר עשו? הכוזאת ניהם אל ההכמה העליונה?
הזאת עצתה לעשות מעשים גדולים ונפלאים למען יהיו
הנבראים ויצליחו, ובטרם שמו עין עליהם יגועו ולא
ישובו לראותם עוד לעולם? לא כן רעי, לא לשוא
הטבעה בנו תשוקה נכבדה אל אושר נצחי, ולא לשוא
אנחנו טיחלים, כהתמדת היצירה כן התמדת תכליתה.
כאשר פלאי מעשיך, אלי! לעולם יעמדו, כן אחיה גם
אני: רוח נדיבה אשר הפקדת בקרבי, תתמיד לחיות
ביקר גדלך ותפארתך; וכאשר בעודי על האדמה שמרתי
מצותיך בפעלי כפי כחות נפשי, כן אתהלך לפנך
בארצות

בארצות החיים להשיג ולחשוב, ודרך תנחני תמיד
משלמות אר שלמות; כי אני וכל בעלי שכל ותבונה
ממין אחד אנחנו, וזאתו בהרת למלאות את אשר מאז
יעצת, ואיש איש כמדרגתו ישלים את סתרי כוונתך
הטובות באין סוף ותכלה.

אך על זאת, רעי! לבי דוי, על אלה ענמה נפשי,
אשר התעו אותם הקשים וכללים כוזבים, לבלי האמין
בחיים נצחים, לבלי קוה טוב אחרי המות. אלה בהכרח
כל היום כשכור יחוגו וינעו למען שכוח היותם, לו
יתבוננו על תכליתם כפי המדמה להם, יעזוב לבם, צר
ומצוקה יכסה ואין עוד השקט; כי ממה יחרד האדם
וממה ירעד, אם לא מכליון מהלמ? בכל רגע ימיהם
יראו את המות הולך וקרב להכריחם, ובעודם בריא אולם
הוא פותח תהומות האבדון תחת רגליהם, וכונן חצוי
להפילם. וכי ימליך הזמן אותם על כל משכיות המדה,
תדר מחשבת כליון מחלט, כחמת עכשוי, חדרי לבנם,
ותחפוך - לאבל משושם: כי יפגשום עת ופגע קורות
הימים, תלוה המחשבה הרעה הזאת גם היא עליהם
להכביד משא היגונות, ואין מנחם בהיות תוהלת
האחרית לברה, מזור לכל עצב זמני. אמנם זר
הפסכך דרך אוילים האלה, טח מהשכיל לבנותם כי
כליון מחלט מתנגד אל עצמות הנפש ותאריה, וכי דעתם
הנפסדה תוליד מבוכות עצומות, ודברים סותרים ומכזבים
האחד את האחד. הן קלו ימינו מני ארג ורהבם אסם, ובפרט
אם גם מחשבת מיתה נצחית תוסיף למרר שלות רגעים
קטנים אשר מצאנו אחד הנה ואחד הנה, אחרי
מכאזבים רבים. תמול נולדנו היום נחיה, ומחר נמות,
והיה זאת חלף כל עמלנו וכל ענינו, וזה בשם חיים
יכונה? אמרו נא לי רעי! אם לא חיים כאלה דבר נקלה
וביו

ובזוי עד מאוד? — בלי ספק. — ועם כל זאת, הוסיף סאקראטס, בעיני הבלתי מאמין בהשארתי נפשו, החיים תכלית הטוב לי, ומדעתו יבחר בחיים היקרה מרים בכל דבר; בהיות המיתה, בבחינת כליון מחלט, תכלית הרע באמת ותקוה אחרת אין. ואיך אפוא מה יכריענו לשום נפשו בכפו? מה יסיתנו לסכן את עצמו? — האם לקחת כבוד, גדולה ולעשות שם? הלא אם בפלס שכל יושמו נגד הטוב האמתי, יעברו כמוי לפני רוח. הימסור עצמו, למען הציל בניו, רעיו או ארץ מולדתו? — הצלתם והצלת כל מין האנושי אפס ותוהו נגד ימים מעטים ורעים אשר נחשבו בעיניו טוב אמתי ותכלית האושר, כי אחריהם כלה יכרה, ומה יאהב יותר מהם, ומה המחיר אשר ינתן תחתם?

הן אמת, ראינו אנשי שם גבורי חיל, אשר בזולת אמונת ההשארה חרפו נפשם למות להחזיק צדק ומשרים, לשבור מוטות און, ולהרים קרן ממלכה. גם ראינו אנשים אשר לסבות פחותות מאלה, ירדו שערי מות; אלה יחד רגשת לבכם הסיתם, אבל לא משפט שכלם; וכאשר נשאו רגליהם לרוץ המערכה, לא ידעו כי מעשיהם מתנגדים אל מחשבתם. המיחר אל אחרית הימים, היודע כי תכליתו להתקרב במדרגות בלתי מחשות אל השלמות, הוא לבדו אם תרועת מלחמה ישמע, אם שופר יתקע בעיר, ידבר אל לבו לאמר: הנה שלחת הנה לעשות טוב לפעול צדק, למען תצעד אל שלמות הנרצה; קום עשה טוב פעול צדק, גם תן ימין כפרם. מושל עריץ כי ירדה באף אחיך, בליעל כי ירום ידו לעות משפט לענות צדיקים; אזור אתה חיל צא והלחם נגדו, מות על דבר אמת וצדק, קנה שלמות בעשות

בעשות הטוב בנפשך כאשר צוית. המות הזה, בהנחילך שלמות אשר ימי הדרך לא ינחילוך, מדוע תנוס מפניו; מדוע לא תעשה את המסכים לתכלית היותך? אף זה יתכן בהיותו חיי העולם כאמצעים וכמדרגה לעבור בדרכה אל האושר, אז יערכם הנבון אל מדרגה אחרת קרובה ממנה ואתה יבחר; אבל אם המות מכרית ומאבד הכל בלי אחרית ותקיה נהפוך הוא, אז לא יהיו כמדרגה ואמצעים

(1) טעם קודם! אם אסג סר סכז סנליץ כמכוכיכ נפתלי הריץ וויזל על ענין זה, ויסיס צפין כדנש ליתמק אז

איך יקרא מות נך מפשע

למה יקרא כי איש אוהב רשע

כיו לץ אף מות מות הום תיידו

מה חיו בקלנו? סועה וסער

הן בקלנו מתים זקן גם נער

וכמה יתרון איש יוד ולבין שערתו?

אם לשוא נבראנו? אם זאת חלקנו?

רק אכול רק שחה עד בא קצנו

טוב ממנו יונק כי ימצא קבר

אף בשרון המעשה יעדה חיינו

תרבות טוב מתרנו רבו ימינו

כי תקמה וקנת איש הום שוכת נבר:

כלס פלספ למש סמוז תקמה

ואמצעים אל האושר לבד. רק אשרו האמתי וסבה תכליתית מפאת עצמותם. את הכל יתן בעד חיי הזמן באהבתם אותם, כי באמת מה יקר לו מהם או מה ישוה אליהם, אחרי שבהעדרם לא יהיה עוד. לכן מסכם אצלי שהבלתי מאמין בהשארה ועם זה הוא מתהלך באורה שכל, לא יסכן את עצמו סכנת מות להצלת ארץ מולדו, ואף לא להצלת החברה בכלל, והיה אם ארצו תדרשנו למות או רק לעמוד במקום סכנה לשוטתה, יגש השכל לריב עמה וימאן לשמוע, והנפלא בזה כי גם שניהם צדקו יחד אף שהם מתנגדים; בויות שבאמת לא יכחש, שהגוי והממלכה במשרים תתהלך, בצותה מות על אחד מיושבי הארץ, אם ממותו יסתעף טובה כללית, כי כן דתי החברה, וכן יכוון קבוצת המדיני: אבל לעמת זה גם זאת לא יכחש שאין עול ביד המסרב לשמוע בקול ארצו, כחשבו חיי הזמן סבת היותו ותכלית כל טובו, כי כן חקי הטבע. ועיף משפט השכל הרשה להשחית תבל, לשום ארץ לשמה, אם בוולת החרבן והשממה לא ימלט מידי החברה, ודברי שניהם צדקו אף כי יתנגדו. ולו לפני שופט צדיק והכס מכל הנבראים יבוא דבר המשפט, את מי יצדיק, ואת מי ירשיע? ומה יולד מזה אם לא תהפכות וערכוב בכל דתי וחקי הנטוסיות, עלילות נשחתות בכל מנהגי ותהלוכות אנשים? ואיך ענין ישר ואמת, על פי משפט השכל, יהיה למקור משחית לחבל ולהרוס מוסדות תבל אשר עליהן נשענו כל דתי המדות, להפך שלום קבוצת המדיני, בוחת איבת עולם בלב כל איש נגד הכלל אם את נפשו ישאל להצלתו. הנמצא דבר סכל כזה? השמעתם, רעי! כי מקור מים חיים טובים ופתקים, יתהפך למעין גרפש כאשר ישלח איש את ידו לשאוב ממימיו

الإستاذ جاك شاذول رقم الدار 1/113 T
تاداد - تاروين

ממימיו? אם אמת משמים תשקף על כל דבר מדון, על כל הספקות, על כל הדעות אשר מני היות תבל זה אמר בכה וזה בכה; הלא עינה תשים וסר כל מדון, כל ספק ודעית חלוקות, את זאת האמת, ואת זאת תכזב: כי בהיכלה אין דמיון מטעה ולא ציור בלתי מסכים עם אמתת הדבר, הכל או אמת או שקר בהחלט. ומהדבר אשר יסתעף סתירה והתנגדות גם לעיניה, בהכרה יסודו שוא וזכוב. וכן הוא עם כל ריב ומשפט; כל עניני זכיות וחובות המדותיות ברורים ונגדלים, באין סתירה והתנגדות, לפני כסאה. כי כל זכיות או חיבות מתנגדות בנושא אחד, חלק קצרי יד הוא אשר ילאו להשיג שרש הענין, ומחסר דעתם לא יפשוטוהו מאת אשר הוסיף עליו הדמיון והוש המטעה: אבל לפני השכל העליון, כל חובות וכל זכיות בעניני המנהגים והמדות נצבות ערומות מכל דמיון וערבוב, מקבילות אחת אל אהותה מבלי היות בהן דבר סותר או מתנגד בשום אופן; וכאשר לא יוכל השכל האנושי לציר היות דבר ובלתי היותו בזמן אחד, כן לפנינו ענין התנגדות באיזה צד שיהיה. ועתה רעי! אם עיי משכלות והקשים צודקים יצאו לנו דברים מתנגדים ומכזיבים אחד את השני בהכרח הלא נדע נאמנה כי יסודם שקר מחלט ולא יכין בהיכל האמת. והנה זה ימים אחדים אשר רעי קריטא שחד את שומר האסורים, והפציר בי מאוד לברוח, באמרו שאיננו הובה עלי לקבל ענשי. לבי בטוה כי יעצני כזאת, כחשבו ששופטי ארץ מולדתי לא שמרו משפט ודרך הישר לא הלכו. אך לו יאמין כי הרבית אשמה וכי עשיתי כל הרע אשר העמיסו עלי שונאי, לא יכחיש כי במשרים דנו אותי, וגם אני בישרת לב נתחבתי לקבל ענשי.

قطعة شظية / إدراج وجد(ت) مع كتاب fragment/insert found with book

הכה אשר ביד השופט לענוש. לא יהיה ולא יקום,
 בזולת היבט קבלת העונש. אם בחטוא נגד ארץ
 מולדתי השניה היא חיל להמיני, לא נשאר לי דרך
 להמלט כי הישר והשכל אסרוני החת ידה; ולהפך אם
 לא צוני הישר לתת גוי תחת הרבה, המצוה על ארצי
 לבלי הרימה עלי. זכות לענוש מבלי חוב לקבל
 העונש לא יתכן במדות, כאשר לא יתכן בטבע פועל
 בהעדר מקבל פעולתו¹). וגם אתם גם קרישא מסכימים
 בזה לדברי בלתי ספק. ואולם שוא יהיו אם באמת
 תכליתנו והצלחתנו האמתית, חיי הזמן, כי אז לא
 ימצא רשע למות אשר יתחייב בקבלת העונש לפי
 משפט השכל ודתי הטבע. אם ארץ מולדתו תרדפנו
 בגלל רשעו, הרשות בידו על פי משפט השכל להשחית
 וראבד אותה וכל האורב לדמו. הרע אשר עשה עבר
 ואין להשיבו; חיי העולם בעיניו תכלית כל טוב וכל
 אושר, ולמה זה יתנם במחיר הצלחת ארץ מולדתו?
 אך יעמים השכל עליו חוב מתנגד אל תכליתו ומספיד
 אשרו? ²) הלא אמנה נהפוך הוא, כי יצוני לחגור
 כלי

¹) דת הזכות, וכן הננוע שיהיה דת צלחת לעיני השכל,
 אך נלום הנזכר, ונמנע, לא יסתפק דת ימכר כאשר נלמ
 לא יסתפק נלום; לכן צלין מוב נולד הסמך לא יתכן זכות
 נולד סני. אם המוכל והכבוד זכיות סלז על צנו סני,
 צסכס מוצות סזן לילא את סזיו ולכדו: אם זכות טבעי
 לנער קטן לשלול לכי מומו וסלזיו, צסכס מוב טבעי
 על סלז לחס לו:

²) כל נלות וסופס סכליות לא סלומסס אם לא ססס
 סכליות-לסלליות עושיסס, אם סווס יסס קצת סללס סוונת,
 יתכן סחמיצות סכלית למוט לנען ססיג סלללס ססכליתית;
 סמוס אם סיי סוונן נולד עלווסס אוסר סכלית, ון סנעט
 סיכיע אוסס סוס דצז לעיני ססכל, לתת לטצת נססס.

כלי מלחמה להרוס חל וחומה לאבד את כל הקמים עליו
 אם בזולת זה לא ינצל. אך הבליעל הזה כטרם היותו
 רשע למות, היה גם עליו חוב שכני לשמה אנשים
 לגמול טוב עמם כאחד מבני זרעה, להשדל שלום
 ארצו בכל מאמצי כחו כאחד מיושביה, וכמה אפוא
 השיג עתה היתרון הרע הזה להשחית ולהרוג במשרים?
 מי זה יעיז לענות: כד שעתו!

עוד חלי רע ראיתי בבלתי מאמינים בהשארה, והוא
 הכרה הנכשית והשגחה העליונה, בהיות לדעתם חיי
 האדם תמלסם בעת נולד וקצם ברנע מותו ואחרים אין
 כל מאומה, לא יבצר לחקור על כל אידותיהם ודהתבונן
 על הקירות אתם, כי נצבם המה איש איש פתחו אהלו
 מדת ימים ואחר יאבדו. אמנם בשומם לב, על תולדת
 הזמן ומקרו, ויראו העדר הסכמתם עם מדות הבורא
 וחאריו, כי אלה בהכרח מתנגדים אל צדקתו ואלה אל
 טובו, אז יאמרו בכבם, ביד זמן אכזרי סקד אלהים
 את מבהר היצורים לסכול גם שנאותו גם קנאותו עד כלות
 שארם ובישרם. במהלך הטבע ופעולותיה יהוו פדאות,
 סדר, יפי, יחס השווי, בהסכמת כל עלול עם עולתו
 מנובה שחק עד תחתית ארץ, כלם יענו קול אחד, הנה
 יד ה' עשתה זאת ובהכמתו ציה ויעמודו. אך יפנו מזה
 בעין הבחינה אל קבוץ האנושי באשר הוא, יתמהו
 איש אל רעתו לאמר, איה סה אותות דהכמה? למה
 אלהים זנחתנו? מדוע רשעי ארץ השיגו חיל וישרים
 נכחדו? מדוע תראה זד יהוד שופך בוז על נדיבים;
 בני עולה ירדפו צדיקים ורב פעלים מנינתם כל היום?
 למה זה מקרה אחד לטוב ולרע וכל הפגעים וכל
 התמורות אחת הנה לתם ולרשע? כמה זה יצלות עובר
 לאומים, כחסיד העורך מלחמה נגד מהריבי ארץ, לו
 תהי

תהי' השנחת שופט ומטיב עליון על מעשי החברה ועלילותיה, אם לא עזבה אל המקרים, הלא גם בה יראה הסדר הנכון והנפלא הזה הסכמת כל עיני עם ארחות חכמתו כאשר ראיתוהו במהלך הטבע.

ואולי יטעון הטוען לאמר: "הן תלונות אלה רק ברוח איש אשר אין מחסום לחאותו ועיניו לא תשבענה; ידרוך על כמתי ההצלחה, ימלא הון ביתו עוד ירגו בסתר לבנו ויתעצב. אבל בעיני השמחה בחלקו יודוע להסתפק, לא תגדל החמיה על העדר השווי בעולם, כי בעיניו גם כל טוב זמני מחולק על סדר הגון. לצדיק ינעם מפעל טוב מכל מחמדי תבל, ובעשותו הסדר הנה שכרו אתו, ונמולו במצפוני לבו. נקי כפים כי ישח לפני רשע, רגל גאוה כי תרמסנו, יבחר היות הוא כעפר לדוש מהיות כצר הצורך אותו. שלות ומרגוע לב חף מפשע, יקר לו מהצלחתו המדמה. ועל דרך כלל, כל אדם רק בשפתיו ישא קינה על תכונתו, ובסתר לבו אולי לא יהליפנה במעמד רעהו בקנאתו בו. אך אין נכונה כפי הטוען הזה ובזולת אמונת השארה תוהו והבל כל דבריו. בהאמין כי תקוה נצחית לנו אהרי חיי הזמן, אז בלי ספק טוב לנו היות שפלים ומדוכאים עלי ארץ, היות כמטרה למקרי הימים ולהתרגל בכניעה ובבטחון עד רחמי ה' ונמסור כל ענייני לידו, מהתפשט בערני תבל כמעט רגע ולשכוח אחריתנו. שונאי כי ימינו עלי און ובחריצו הברזל יתנוני, הלא יוסיפו שלמות בנפשי והיה שחרם שבעתים תחת כל פצע, עצבונה יכלה מהר ונמולה לנצח יעמוד. אבל במה יושב נמול לנדרף החולך למות ובמותו לא ישאר ממנו מאומה? מה שכר רוח כלה

ואיננו, ומה פרי נפש אוכדת כל שלמות יופי תחת מכת חרב הרשע?

ואף בהסכים כי שלום נפש ישרה, בנדעתה כשרון מעשיה, ימתיק גם מרירות המות אשר תסבור מיד רודפה: איך העוכר הזה, הרודף נקיים ובוזה כל מצות אלהים איך יעבור ויכלה מבני השיג השנות נכונות מרע וטוב; מבלי ידע כי הטא ואשם; מבלי ידע כי בורא שמים וארץ ומושל בכל, מעשה צדק יחפוץ ומעשה רשע מתועב בעיניו? אם ברגע המות אפס תקות נדרף כרודף, איה השנהתו על שניהם? והנה באמת יש ויש אשר מבזכות העצמות האלה הביאים לכחש בהשגחת עליון ויאמרו עוב ה' את האדם באדמה, הכל כאשר לכל צדיק ורשע נקי כפים ומלא אשמה, עובד אלהים ובוטח בו, זה לא יענש וזה לא יוכה, כמקרה זה כן מקרה זה, הם ומעשיהם כענן יכלו ויחלופו. והמכשלה הזאת תחת ידם, רע! כי עצמו עין מראות באור האמת, ובזרון סרו מדרכיה, ובהיותנו כלנו מאמינים אמונה חזקה כי תחת השנחת עלת כל העלת אנהנו, וכי מאתו כל הקורות אותנו באמת בצדק ובמשפט; אין צורך להאריך בבטול דעתם הנפסדה, גם ידענו דרך להנצל מן המבוכות הנוראות אשר נפלו בהן העורים האלה, לעינינו השנחת החכמה העליונה אחת היא על מהלך הטבע, ועל תהלוכת בני אדם, כאשר בחלקי הטבע את הנדמה לנו רע בהשקפה ראשונה, כמו רעת הארץ המפלת חומות בצורות, סופה וסערה להפוך אניות בלב ים, גשם שוטף, רעם וברק לשום מחנות להרדה, יהיה באמת אל תכלית טובה-כללית: כן מרשעת הרשע והוסר השלמות בקבוץ המדיני, יסתעפו מדות נכבדות ושלמות רבות, ומהנה ישתלשל תכלית הנרצה, ולזאת אי אפשר

לשפוט על תולדת האדם מבלי שום עין על חמירות
 היותו. את אשר אנחנו רואים ממנו הוא רק נקודה
 קטנה משטה בלתי מגבל; אבל לו יפקח ה' את עינינו
 לראות את הכמוס באוצר הנצחיות, אז נבין דרכי השגחתו
 ונדע כי צדקו יחדו, ואז פלאות נהיה מהסכמת כל
 המעשים עם חכמתו וטובו, ובכל לב נפאר ונברך את שם
 קדשו על כל הטוב אשר דבר על עבדיו. בהקבץ את
 כל אשר זכרנו יצא ממנו לדעתו חווק הבטחין על חיים
 נצחיים בלי שום מקום ספק. החכמה כי כח ההשגה
 והמחשבה איננו תאר גופני, אך תאר עצם פשוט העומד
 בעצמו ובלתי נופל תחת ההפסד. גם שלמותו העומדת
 ועל ידה יכון ההשלים כונת בוראו בכלל היצירה;
 ועצם הזה להיותו שכלי ושוואף אל השלמות תמיד,
 יכנס בסיג הנכראים הרוחנים אשר היו כונה תכלית
 ביצירה, אשר יביטו נצה אל מעשי ה' ופעל ידיו ויתענגו
 ביקר תפארתו איש איש כמדרגתו. מרגע צאתם אל היש
 יחזו כחותיהם העצמים לפעול וכה יצעדו משלמות אל
 שלמות במהלך תמידו, בלכתם לא ילאו, ובהוססת
 ההשגה לא תמעט תשוקתם כי אין גבול למו. בהיותם
 בעלי בחירה יתחייבו במנהגים ובהובות מדותיות, רבות
 אשר תהיינה תכלית סכלות ורעיון רוח, והאחת מתנגדת
 לאחת אם ישבתו ולא יספיק לעלות. ונוסף ע"ז דמעת
 העשוקים ואין להם מנחם, חס ורשע הנמצא בחברה,
 אשר לא יפחד, אם לא תחת מסכות נצחיות יתהפך
 האדם, והמסכבים עתה נעלמו עד יראה אור יקרות;
 אם לא שומר מצוה וסובל הרון הזמן עד נס לחה, פרי
 מעלליו יאכל; אם לא יהיה יום אשר ידע הבליעל כמה
 הרחיקוהו מעשיו מנתיב האושר. בזולת זה, רעי, לא
 נמלט מיחס עול מחלט בחיק צדיק ועליון על כל עליונים.
 ותתנגדות

והתנגדות מוחש אל כל תאריו. אך אולי יהיה בכס
 איש אשר יהי עם לבנו לאמר: הנה נא ידענו כי
 נפשותינו תחינה נצה, עתה גם את זאת הגידה לנו.
 אך ומה ואיפוא יהיה משכן נפש נפרדת מן הגוף?
 מה יהיו מעשי? מה הגמול אל נפש צדיק ובמה
 תטהר נכתמה בחלאת עון? אם כה ישאלני, זאת
 אשיב: ידוד לבני שאלותיך עמוקות מאוד לקוצר שכלי,
 בזה לא ידעתי מה, רב לי כי הראיתך מקום לצאת
 מן המבוכה, אבל נפש בליעל במה תוסר אם באש
 או במים, אנו שאול תחתיה מקום אופל וצלמית תרד,
 או תעבור בנחלי אש, ותחת גחלים תכוה; אם צדיקים
 ישכנו על עפרות זהב ואבני ספיר, אם יאכלו וישבעו
 ממן שחקים: כל זאת רעי רחקה מני ורא ידעתי.
 החכמה תקרא, כי יש גמול לטוב, ועונש לרע,
 ותבטיחני כי אהיה לנצה תחת יד עליון, והשנחתו לא
 תסור ממני. וכי שלמות ותפארת נפשי היא הצלחתה
 האמתית; בצדק באהבה היושר והטוב, בידיעי האלקות,
 בהשלמת כונתו באלה תתאשר. זאת התאמת אצלי,
 וזאת תקותי, לכן לבי כעת לא יחרד ורוחי בקרבי לא
 תתעצב ואל מקומי אלך בשלום. והנה כבר רפה היום
 לערוב, אלך וארחץ את בשרי, כטרם אשתה את סף
 רעל, ולא יצטרכו הנשים לטהרני אחי. ככלות לדבר,
 ויאמר קריטא: האין דבר אשר תצוה לי ולרעיך אלה?
 הנוכל עשות מה לביתך ורבניך? אם תחפוץ דבר, הגידה
 נא לנו, השמיענו כה, כי לא יכבד לאהבתנו. —
 בזאת, קריטא, אדע כי לא סתור אהבתי מלבכם, ענה
 סאקראטעס, אם תלכו בדרך אשר הוריתכם מעולם.
 אם בצדק וביושר תדבקו, בזכרם תמיד יקר הנפש והובות
 האדם; עמי ועמכם וגם עם בני תיכו: אך בשכות את
 היקר

היקר האנושי, בהטותכם מדרך האמת והשלמות מה יתן
 ומה יסוף הברית אשר נכרות, או השנועה אשר
 אשביעכם היום. — כל מאמצי כה נשים, השיב קריטא,
 לכלי סוד מן הדרך אשר הוריתנו, אך דבר ונדע אך
 ננהג עמך אחרי מותך. — כרצונכם ענה סאקראטעס, אם
 עוד אחי' תחת ידכם אז, ואלינו אמר במחק שפה:
 ראו רעי! ערן לא יאמן קריטא כי פה המדבר אליכם הוא
 סאקראטעס האמתי, והגוף אשר תראו בעור שעה או
 שתים משכב ארצה, איננו סאקראטעס, אך בית הומר
 אשר שכן בו; ככל המופתים אשר נתתי לא התאמת
 אצלו כי אעופה אל מקום הצלחה ברגע אשר יוציאני
 המות מדלתי ביתי זה החוצה. זאת עשו רעי! הבטיחו
 אתם את קריטא שאברה מחר אחרי מותי, היו אתם
 ערבים בדבר כאשר הוא ערב אותי נגד שופטי העיר
 שלא אברה מחתת ידם. למען לא יבכה ויתאונן בהוריד
 גייתי אל קבר, או בעת תאכלנה האש; ולא יאמר:
 הנה סאקראטעס מושם בארון, הנה נקבר, הנה נשרף,
 כה חסרי דעת יקוננו כי האמת נסתרה מהם, אבל
 חלילה לך מחשוב! אחי, כי גייתי אשר תקבור, הוא
 סאקראטעס רעך הנצב עמך בזה.

אחרי כן הלך החדרה לרחוק וקריטא עמו, ולנו אמר.
 שבו עד בואי. בשבתנו חזרנו יחד על את אשר שמענו
 ונדבר על קצת הכללים, גם בכינו בראותנו עטרה ראשנו
 נופלת. ובעיני כל אחד נדמה מיתת מורינו כאלו יאבדו
 אביו ואמו, וישאר כיתום הולך השכים בלי משען ומשענה.
 בצאתו מן המרחץ, הביאו לו את בניו, וידבר עמם
 לפני קריטא את אשר הפץ להוריעם, אחרי כן שלחם
 הביתה וישבו אלינו, אבל לא דבר עוד הרבה כי בא
 השמש, אז בא שר הי"א ועמוד לימינו ויאמר: סוקראטעס!

הנה

הנה ראיתי כך את אשר לא ראיתי מימי, ומה שונים
 מעשיך ממעשי אלה אשר מאז פה סתו! המה ברגע בואי
 במצות המשפט להשקות את הסם, הלך לכם, ויועקו
 מרה, הרפוני גם קללוני ואתה מעת נהרץ משפטך עד
 עתה רגז וכעס לא ראיתי על פניך, ונעימות הנהגתיך עם
 הבריות ערן לא שנית. ברור לי סאקראטעס כי גם
 ברגע זה לא שנאתני. ידעת על מה באתי, חזק ואמץ
 לבך, סבול את אשר לא נוכל החות. . . ויבך בני גדול
 ויפן ויצא. ויקרא אחריו סוקראטעס, לך בשלום ידידי!
 אנני אעשה כדבריך. ולנו אמר: האיש הלזה יקר בעיני,
 פעמים רבות בא אלי והכרתי ישרו, ראו עתה כי יבכה
 עלי בכל לבו. אמנם קריטא הנה העת לעשות רצונו;
 צוה ויכינו את המשקה, או אם כהר נמסך, תנו
 ואשתה. — מה אצת סאקראטעס? ערן נראתה השמש
 בראש ההר הנה נוכח הכית. אחרים, עוד יאכלו מגדים
 ישתו מיין הרקח בטרם ישתו את כוס התרעלה, ואתה
 מה תמהר? - אחרים, קריטא! יעשו כרצונכם, אך
 לא דרכיהם דרכי. מה בצע כי אסוג אהור והנה בא קצי
 מה אאריך נפשי והיא נכספה אל בית אביה. ראה! אנכי
 אתמהמה עיד בי או גי' רגעים בעולם שאיננו שלי, ואחי'
 כמתעתע, וכאוויל בעיני. נא שמע בקולי קריטא! אל
 תעצרני. וידבר קריטא באזני הנער, ויך הנער להכין
 המשקה. אחיכ בא החדרה ושר אחד העשר עמו והכוס
 על כפו. הוא פתח הדלת, ויקרא לו סוקראטעס, שלום
 בואך, איש טוב! תן, ואמור לי אך אעשה? אחרי
 שתותך, ענה הוא, לך ושוב אנה ואנה עד תרפינה
 רגליך, אז שכב על משכבך וזולת זה אין דבר. וישלח
 סאקראטעס את ידו ויקח את הכוס בכי פהד כלי הדרה
 ויאמר: מה דעתך, האנסך מזה מעט לאלקים? — לא,

השיב

השיב האיש , כי לא הכינתי כי אם שעור והצורך -
 אך רשות לי , אמר סוקראטעס , להתפלל הפלה קצרה :
 אליך עליון אקרא , הצליחה את דרכי , כי אתה צוית !
 ויתן את הכוס אל שפתיו וישת בהשקט ומרגוע עד תומו .
 בראותו זאת עובני לבי , ולא יכלתי התאפק עוד , ואבך
 עד שטפו דמעותי על להי כורס מים כבירים . וקריטא
 אשר עד כה הלט פניו באדרתו לבכות במסתרים , קפץ
 פתאום מסקומו וירץ בתמהון . רבב הנה והנה , ואפאלאדארוס
 אחריו , והם זועקים זעקה גדולה ומרה . ויקרא אלינו
 סוקראטעס : מה אתם עושים רכי לבב ! הנה שלחתי את
 הנשים לבל שמוע יללה , כי הגד לי הנות סימן טוב
 לאדם למות מתוך שהוק ושטחה , ועתה הרעותם לעשות
 מאת אשר תעשינה אלה ; ההרישו , היו אנשים ! ויקים
 ויכך הלוך ושוב , עד רפו גוליו , אחרי כן התהלך בכבודות
 עד מטחו וישכב על גבו כאשר צוהו האיש , כמעט שכב
 מספם הגעים בא האיש עוד ונגע בירכו וישאל : המרגיש
 יתה ? ויאמר , לא . ויסן האיש אלינו ויאמר כנר החל
 בטן התחתון להחקקר , עוד מעט ויתקרר גם הלב וימות .
 וסוקראטעס קרא אל קריטא : רעי ! זכתי תודה עלי כי
 ברפאתי . הנני , השיב קריטא , לעשות כדברך . האין
 עוד דבר אשר תצוה אחי ? ולא ענה סוקראטעס מאומה ,
 ויהי אחרי כן אחוזו השכב , ויסר האיש את הישמיכה
 מעליו , ומפשו יצאה . וירץ קריטא וישקרו ויעצונו
 את עיניו .
 כה עשעקראטעס ! מת ידירנו החכם הצדיק והישר מכל
 האדם אשר ידענו .